

DREPT PROCESUAL CIVIL II

- JUDECATA ÎN PRIMĂ INSTANȚĂ -

Lect. univ. dr. Evelina Oprina

Există două feluri de proceduri: contencioasă și necontencioasă.

Specific procedurii contencioase este **existența unui diferend între părți, a unui litigiu care trebuie să fie tranșat de instanță**. În schimb, procedura necontencioasă se caracterizează prin faptul că prin cererea formulată nu se urmărește stabilirea unui drept potrivit față de o altă persoană.

Atunci când am analizat fazele procesului civil, am arătat că **judecata**, indiferent că este în primă instanță sau în căile de atac, **parcurge trei etape**: etapa scrisă, etapa dezbaterilor și etapa deliberării și pronunțării hotărârii.

În continuare ne vom ocupa de procedura de judecată în fața primei instanțe.

CAPITOLUL I ETAPA SCRISĂ

1. Reguli generale privind cererile în justiție

Regulile generale privind cererile adresate instanțelor judecătorești sunt înscrise în art. 82-84 C. proc. civ.

Aceste reguli sunt următoarele:

a) Indiferent că este o cerere introductivă de instanță sau incidentală, art. 82 alin. 1 C. proc. civ. dispune că cererea trebuie să fie făcută în scris și să cuprindă arătarea instanței, numele, domiciliul sau reședința părților ori, după caz, denumirea și sediul lor și ale reprezentantului, obiectul cererii și semnătura.

De la condiția ca cererea să îmbrace forma scrisă Codul îngăduie și **excepții**. Astfel, pot fi formulate oral: declarația de alegere a competenței (art. 19), propunerea de recuzare (art. 29), darea dreptului de reprezentare (art. 68), declarația de precizare a cererii (art. 132), renunțarea la judecată (art. 246), renunțarea la drept (art. 247), cererea de executare vremelnică (art. 279), somația făcută debitorului ca să plătească (art. 416 pct. 4).

Potrivit alin. 2 al art. 82 C. proc. civ., în cazul în care, din orice motive, cererea nu poate fi semnată, judecătorul va stabili mai întâi identitatea părții și îi va citi acesteia conținutul cererii. Despre toate acestea judecătorul va face mențiune pe cerere.

b) În cazul în care cererea nu este introdusă de parte ci de un mandatar, acesta trebuie să-și justifice calitatea.

Art. 83 C. proc. civ. are în vedere următoarele situații:

- mandatarul neavocat va alătura cererii procura în original sau în copie legalizată (alin. 1);
- mandatarul avocat va certifica el însuși copia de pe procura sa (alin. 2). El va anexa la cerere împuternicirea avocațială potrivit legii avocaților;

- reprezentantul legal va alătura copie legalizată de pe înscrisul doveditor al calității sale (alin. 3).

De pildă, tutorele sau curatorul va alătura copia deciziei autorității tutelare prin care a fost numit.

Consilierul juridic va depune delegația/imputernicirea de reprezentare juridică eliberată de persoana juridică pe care o reprezintă, iar administratorul-sechestru va anexa hotărârea judecătorească prin care a fost numit.

În cazul în care o persoană acționează atât în nume propriu, cât și în calitate de reprezentant al celorlalți reclamanți, pentru cei pe care îi reprezintă trebuie să prezinte procură. Dacă nu se depune procură iar cererea nici nu este semnată de reclamanții absenți, instanța trebuie să-i citeze pe aceștia pentru a-și preciza poziția în proces.

c) Potrivit art. 84 C. proc. civ., cererea de chemare în judecată sau pentru exercitarea unei căi de atac este valabil făcută chiar dacă poartă o denumire greșită.

În exercitiul rolului activ instanța trebuie să califice cererea în funcție de scopul urmărit de cel care a apelat la unul din elementele acțiunii, ea nefiind ținută de denumirea pe care partea a dat-o cererii.

În doctrină¹ s-a arătat că dreptul instanței de a da o denumire corectă unei cereri greșit intitulată, este limitat la acele situații în care suntem în prezența unei erori cu privire la temeiul juridic și la denumirea cererii. Dacă însă se insistă asupra temeiului ales, fără a exista eroare, obligația instanței este de a soluționa cererea astfel cum a fost formulată, pentru că altfel se încalcă principiul disponibilității ca urmare a schimbării cauzei.

2. Proceduri prealabile sesizării instanței

Conform **art. 109 alin. 2 C. proc. civ.**, „în cazurile anume prevăzute de lege, sesizarea instanței se poate face numai după îndeplinirea unei proceduri prealabile, în condițiile stabilite de acea lege. Dovada îndeplinirii procedurii prealabile se va anexa la cererea de chemare în judecată”.

Astfel de proceduri prealabile sunt prevăzute în Legea nr. 554/2004 a contenciosului administrativ, în materia litigiilor comerciale, evaluabile în bani și în materia serviciilor poștale.

A) Procedura prealabilă prevăzută de Legea nr. 554/2004

Înainte de a cere tribunalului anularea actului sau obligarea la eliberarea lui, cel care se consideră vătămat se va adresa pentru apărarea dreptului său, în termen de 30 de zile de la data când i s-a comunicat actul administrativ sau la expirarea termenului prevăzut la art. 1 alin. 2, autorității emitente, care este obligată să rezolve reclamația în termen de 30 de zile de la aceasta. În cazul în care cel care se consideră vătămat nu este mulțumit de soluția dată reclamației sale, el poate sesiza tribunalul în termen de 30 de zile de la comunicarea soluției. Dacă cel care se consideră vătămat în dreptul său s-a adresat cu reclamație și autorității administrative ierarhic superioare celei care a emis actul, termenul de 30 de zile, prevăzut în alineatul precedent, se calculează de la comunicarea de către acea autoritate a soluției date reclamației. Sesizarea tribunalului se va putea face și în cazul în care autoritatea administrativă emitentă sau autoritatea ierarhic superioară nu rezolvă reclamația în termenul prevăzut la alin. 1. În toate cazurile, introducerea cererii la tribunal nu se va putea face mai târziu de un an de la data comunicării actului administrativ a cărui anulare se cere”.

---

¹ V. Stoica, Fl. Baias, **notă** la sent. civ. nr. 544/E/1986 a Trib. jud. Prahova, R.R.D. nr. 4/1988, p. 64.

Din acest text rezultă că există două proceduri de verificare a legalității actelor administrative: una administrativă și alta judiciară, parcurgerea prealabilă a celei administrative fiind obligatorie pentru a putea fi pornită procedura judiciară².

Dacă instanța este sesizată fără să fi fost parcursă în prealabil procedura administrativă, **cererea se respinge ca inadmisibilă**³.

Pe parcursul procesului neîndeplinirea procedurii prealabile poate fi invocată pe cale de **excepție - de fond**, pentru că este în legătură cu condițiile de exercițiu ale acțiunii civile; **peremptorie sau dirimantă**, pentru că tinde la respingerea acțiunii; absolută, pentru că norma care reglementează obligativitatea parcurgerii acestei proceduri are caracter **imperativ**, aspect care rezultă și din expresia folosită de legiuitor: „înainte de a cere”.

B) Procedura prealabilă a concilierii directe

Potrivit **art. 720¹ alin. 1 C. proc. civ.**, „în procesele și cererile în materie comercială evaluabile în bani, înainte de introducerea cererii de chemare în judecată, reclamantul va încerca soluționarea litigiului prin conciliere directă cu cealaltă parte”.

Textul este înscris în procedura specială a soluționării litigiilor în materie comercială și ca atare, **este de strictă interpretare și aplicare**.

Astfel, în litigiile în materie comercială evaluabile în bani, reclamantul nu poate să sesizeze instanța decât dacă face dovada concilierii cu pârâtul, sau dovada că de la data convocării pârâtului în vederea concilierii au trecut 30 de zile, fără ca acesta să dea curs convocării.

Rezultatul concilierii se va consemna într-un înscris cu arătarea pretențiilor reciproce referitoare la obiectul litigiului și a punctului de vedere al fiecărei părți (art. 720¹ alin. 4 C. proc. civ.).

Dacă la cererea de chemare în judecată nu se anexează, așa cum impune alin. final al textului, înscrisul despre rezultatul concilierii ori dovada că de la data primirii convocării de către pârât au trecut 30 de zile, iar acesta nu a răspuns convocării, **cererea va fi respinsă ca inadmisibilă**.

Și în acest caz, pe parcursul procesului neîndeplinirea concilierii prealabile poate fi invocată pe cale de **excepție**.

C) Reclamația prealabilă adresată furnizorului de servicii poștale

În condițiile art. 40 alin. 2 din Ordonanța Guvernului nr. 31/2002 privind serviciile poștale, aprobată prin Legea nr. 642/2002, termenul de introducere a reclamației prealabile adresate furnizorului de servicii poștale este de **6 luni, pentru trimerile poștale interne, iar pentru trimerile externe este cel stabilit prin înțelegerile internaționale la care România este parte** și se calculează de la data depunerii trimerii poștale la punctul de acces.

Reclamația prealabilă poate fi introdusă de expeditor sau de destinatar (art. 40 alin. 4). Ea trebuie soluționată în termen de 3 luni, pentru trimerile poștale interne, iar pentru trimerile externe termenul este cel stabilit prin înțelegerile internaționale la care România este parte și se calculează de la data introducerii reclamației (art. 40 alin. 3).

---

² Pentru dezvoltări, a se vedea V. M. Ciobanu, *Tratat teoretic și practic de procedura civilă*, vol. II, *Judecata în prima instanță, caile de atac, proceduri speciale, arbitrajul, activitatea notarială*, Ed. National, București, 1999, p. 9-22, V. I. Prisăcaru, *Contenciosul administrativ român*, ed. a III-a revăzută și adăugită, Ed. Național, 2003, p. 209 și urm.

³ „În speță, din actele de la dosar, nu rezultă că anterior sesizării tribunalului, reclamantul s-a conformat obligației legale pe care o avea, adresându-se, pentru apărarea dreptului său, autorității emitente sau celei administrativ ierarhic superioară. În aceste condiții, acțiunea este inadmisibilă”.- C.S.J., sec. de cont. adm., dec. nr. 134/1991, B.J./1990-1992, p. 645.

Art. 41 alin. final din ordonanță prevede că acțiunea în justiție nu poate fi introdusă dacă nu se face dovada introducerii reclamației prealabile în termen.

3. Cereri principale

Atunci când am analizat clasificarea acțiunilor în funcție de calea procedurală aleasă de parte pentru valorificarea dreptului său, am arătat că acestea sunt principale, accesorii și incidentale.

Cererea principală, prin care se declanșează procedura judiciară, poate îmbrăca forma cererii de chemare în judecată, de apel, recurs, contestație în anulare, revizuire, contestație la executare, recurs în interesul legii.

Pe de altă parte, în temeiul unor legi speciale instanța poate fi sesizată prin plângere sau contestație care, dacă nu se prevede altfel, trebuie să aibă conținutul cererii de chemare în judecată.

3.1. Cererea de chemare în judecată

În doctrină⁴ cererea de chemare în judecată este definită ca fiind actul de procedură prin care partea interesată se adresează instanței pentru a invoca aplicarea legii la un caz determinat, punând în mișcare acțiunea civilă.

Cererea de chemare în judecată nu este sinonimă cu acțiunea civilă, ci este numai o formă de manifestare a acesteia.

A) Cuprins

Elementele pe care trebuie să le cuprindă cererea de chemare în judecată sunt prevăzute în **art. 112 C. proc. civ.**, respectiv:

1. Numele, domiciliul sau reședința părților ori, pentru persoanele juridice, denumirea și sediul lor, precum și, după caz, numărul de înmatriculare în registrul comerțului sau de înscriere în registrul persoanelor juridice, codul fiscal și contul bancar. Dacă reclamantul locuiește în străinătate, se va arăta și domiciliul ales în România, unde urmează a i se face toate comunicările privind procesul.

Dacă părțile sunt persoane fizice, cererea de chemare în judecată trebuie să cuprindă numele, domiciliul sau reședința acestora.

NUMELE:

Cât privește numele, trebuie avut în vedere că potrivit art. 1 din Ordonanța Guvernului nr. 41/2003, numele cuprinde numele de familie și prenumele.

DOMICILIU/RESEDINTA

Textul pune pe același plan, domiciliul cu reședința părților. Aceasta deoarece ceea ce interesează nu este domiciliul astfel cum este definit de art. 13 din Decretul nr. 31/1954, ci locul unde partea locuiește efectiv, pentru a-i putea fi făcute toate comunicările în legătură cu procesul. Regula se va aplica și pentru ipoteza în care partea are și domiciliu și reședință, astfel încât va fi ales locul ea unde locuiește efectiv la data sesizării instanței.

Domiciliul indicat în cerere poate fi cel **real** sau un domiciliu **ales** pentru comunicarea actelor de procedură. Actele de procedură vor fi comunicate la domiciliul ales numai dacă partea a arătat și persoana însărcinată cu primirea actelor de procedură. Neindicarea unei astfel de persoane are drept consecință că actele de procedură vor fi comunicate la domiciliul real al părții (**art. 93 C. proc. civ.**).

⁴ V. M. Ciobanu, G. Boroi, op. cit., p. 186.

Dacă pe parcursul procesului una dintre părți își schimbă domiciliul, **art. 98 C. proc. civ.** prevede că, sub pedeapsa neluării în seamă, schimbarea de domiciliu trebuie adusă la cunoștința instanței prin petiție la dosar, iar părții potrivnice prin scrisoare recomandată, a cărei recipisă de predare se va depune la dosar odată cu petiția prin care este înștiințată instanța de schimbarea domiciliului. Pedeapsa „neluării în seamă” constă în aceea că partea va fi citată, și după schimbarea domiciliului, la vechea adresă, iar procedura de citare îndeplinită în acest mod va fi considerată valabilă.

În situația în care reclamantul învederează că nu cunoaște domiciliul pârâtului, pentru a se dispune citarea acestuia prin publicitate, conform **art. 95 C. proc. civ.**, nu este suficientă numai afirmația reclamantului, ci instanța trebuie să-i ceară să facă dovada că a depus toate diligențele necesare pentru aflarea domiciliului pârâtului, inclusiv prin cerere la serviciul de evidență a populației.

Reclamantul care locuiește în străinătate trebuie să-și aleagă un domiciliu în România, unde i se vor face toate comunicările privind procesul. Alegerea de domiciliu se va face cu respectarea cerințelor art. 93 C. proc. civ., prin indicarea unei persoane căreia să i se facă toate comunicările, pentru că altfel comunicarea ar trebui făcută la domiciliul real, ceea ce contravine scopului urmărit prin instituirea acestei obligații: scurtarea duratei procesului. **SANCTIUNEA:** Dacă reclamantul nu-și alege un domiciliu în România, va fi suspendată judecata, conform art. 114¹ alin. 4 C. proc. civ., printr-o încheiere dată în procedură necontencioasă potrivit dispozițiilor art. 339.

Dacă *părțile sunt persoane juridice*, identificarea se face prin denumire⁵, sediu⁶, numărul de înmatriculare în registrul comerțului sau, după caz, în registrul persoanelor juridice, codul fiscal și contul bancar⁷.

În condițiile art. 17 alin. 1 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 76/2001 privind simplificarea unor formalități administrative pentru înregistrarea și autorizarea funcționării comercianților, în termen de 18 luni de la intrarea în vigoare a ordonanței, comercianții constituiți anterior au obligația de a solicita la Biroul unic preschimbarea certificatului de înmatriculare și a certificatului de înregistrare fiscală cu noul certificat de înregistrare conținând **codul unic de înregistrare** atribuit.

IMPORTANTA

Identificarea părților, prin aceste atribute prezintă **importanță** sub mai multe aspecte:

- sunt stabilite limitele cadrului procesual în care se va desfășura judecata cu privire la părți;
- se verifică dacă la data sesizării instanței acestea aveau capacitate și calitate procesuală;
- se determină competența instanței;
- se determină locul unde se va face comunicarea actelor de procedură.

2. Numele și calitatea celui care reprezintă partea în proces, iar în cazul reprezentării prin avocat, numele acestuia și sediul profesional.

Cererea de chemare în judecată trebuie să cuprindă acest element atunci când cererea nu este introdusă de titularul dreptului, ci de reprezentantul său legal sau convențional, ori cererea este introdusă împotriva reprezentantului unei persoane fizice sau juridice. De asemenea, art. 112 pct. 2 C. proc. civ. este aplicabil și dacă reclamantul acționează atât în nume propriu cât și ca reprezentant al unei alte persoane.

⁵ Denumirea este acel atribut de identificare a persoanei juridice care constă în cuvântul sau grupul de cuvinte stabilit cu această semnificație, în condițiile legii.

⁶ Sediul este acel mijloc de identificare prin indicarea unui anumit loc stabilit, în condițiile legii, cu această semnificație.

⁷ Pe baza contractului de cont bancar, persoana juridică se individualizează prin indicarea unui simbol cifric al sucursalei băncii unde este deschis contul.

Dovada calității de reprezentant se face în condițiile art. 83 C. proc. civ.

Indicarea acestui element prezintă **importanță** pentru că altfel, reclamantul va fi considerat că acționează în nume propriu și întrucât el nu este titularul dreptului dedus judecării acțiunea va fi respinsă ca fiind formulată de o persoană lipsită de calitate procesuală.

3. Obiectul cererii și valoarea lui, după prețuirea reclamantului, atunci când prețuirea este cu puțință. Pentru identificarea imobilelor se va arăta comuna și județul, strada și numărul, iar, în lipsă, vecinătățile, etajul și apartamentul sau, când imobilul este înscris în cartea funciară, numărul de carte funciară și numărul topografic.

Obiectul cererii de chemare în judecată este pretenția concretă a reclamantului, el trebuind să fie licit, posibil și determinat sau determinabil.

În condițiile art. 132 C. proc. civ., reclamantul poate să modifice sau să completeze obiectul inițial al cererii de chemare în judecată.

Evaluarea făcută de reclamant poate fi contestată de pârât sau de instanță, situație în care se poate dispune efectuarea unei expertize pentru stabilirea valorii reale a obiectului.

Obiectul cererii de chemare în judecată și valoarea lui, prezintă **importanță** pentru următoarele considerente:

- fixează limitele cadrului procesual în care se va desfășura judecata, **instanța fiind ținută de acest obiect**⁸, în sensul că nu poate să acorde mai mult⁹, mai puțin sau altceva decât s-a cerut (art. 129 alin. final C. proc. civ.);

- determină competența;

- determină un anumit quantum al taxei judiciare de timbru și al timbrului judiciar;

- determină admisibilitatea unor mijloace de probă;

- se analizează atunci când se invocă litispendența, conexitatea, autoritatea de lucru judecat.

4. Arătarea motivelor de fapt și de drept pe care se întemeiază cererea.

Motivele de fapt reprezintă împrejurările de fapt care l-au determinat pe reclamant să apeleze la concursul instanței.

Motivele de drept constituie temeiul juridic al cererii, cauza cererii de chemare în judecată care este fundamentul raportului juridic dedus judecării.

Reclamantul nu este obligat să indice chiar textul de lege pe care se întemeiază, deoarece încadrarea în text o va face judecătorul.

Spre deosebire de obiect, **instanța nu este ținută de temeiul juridic al cererii**, ci îl poate schimba, după ce, în respectarea principiilor contradictorialității și al dreptului la apărare, a pus în discuția părților noua cauză.

Acest element al cererii de chemare în judecată este **important** pentru că:

- alături de obiect, contribuie la determinarea calității procesuale a părților;

- interesează în problema litispendenței și autorității de lucru judecat.

5. Arătarea dovezilor pe care se sprijină fiecare capăt de cerere.

---

⁸ „Prin cererea de chemare în judecată reclamantul este obligat să determine obiectul acțiunii, în cadrul căruia urmează a se soluționa procesul, instanța neputând să depășească aceste limite. Obligația instanței de a se pronunța numai cu privire la obiectul acțiunii constituie, corelativ, garanția aplicării principiului disponibilității recunoscut părții reclamante”.- C.S.J., sec. civ., dec. nr. 1966/1993, C.S.J. set 3/1994, p. 33.

⁹ Totuși, în condițiile art. 42 C. fam., instanța de divorț trebuie să se pronunțe asupra încredințării copiilor minori și asupra pensiei de întreținere cuvenită acestora chiar dacă nu s-a formulat o astfel de cerere.

Judecătorul nu poate pronunța soluția doar pe baza susținerilor reclamantului, ci el trebuie să-și dovedească pretențiile.

Astfel, în condițiile art. 112 pct. 5 C. proc. civ.:

- când dovada se face prin înscrisuri, se vor alătura la cerere atâtea copii câți părți sunt, mai mult câte o copie de pe fiecare înscris, pentru instanță; copiile vor fi certificate de reclamant că sunt la fel cu originalul;

- se va putea depune și numai o parte dintr-un înscris privitor la pricină, rămânând ca instanța să dispună, la nevoie, înfățișarea înscrisului în întregime;

- dacă înscrisurile sunt scrise în limbă străină sau cu litere vechi, se vor depune traduceri sau copii cu litere latine, certificate de parte;

- când reclamantul voiește să-și dovedească cererea sau vreunul din capetele cererii sale, prin interogatoriul părții, va cere înfățișarea în persoană a acestuia;

- când se cere dovada cu martori, se va arăta numele și locuința martorilor.

6. Semnătura.

Acest element este necesar întrucât pe de o parte, certifică manifestarea de voință a reclamantului de a declanșa procesul, iar pe de altă parte, certifică conținutul cererii de chemare în judecată.

Semnătura **trebuie să fie olografă**, nefiind suficient ca numele părții să fie doar dactilografiat.

În cazul în care cererea este formulată prin mandatar, care își justifică această calitate, cererea este valabilă și dacă poartă doar semnătura acestuia.

S-a decis că cererea semnată de altă persoană în numele reclamantului poate fi ratificată de acesta.

Dacă reclamantul pretinde că nu a semnat el cererea de chemare în judecată și nici nu a dat mandat unei alte persoane, se poate face o verificare de scripte¹⁰, în condițiile art. 177-184 C. proc. civ. În aceeași ipoteză, dacă reclamantul nu se înfățișează în instanță se poate considera că cererea a fost promovată de o persoană ce nu și-a justificat calitatea de reprezentant, ceea ce impune anularea cererii¹¹, potrivit art. 161 C. proc. civ.

B) Particularități privitoare la cuprinsul cererii introductive de instanță

Art. 112 C. proc. civ. reprezintă dreptul comun în materia cererii introductive de instanță.

Sunt însă și **texte înscrise în proceduri speciale**, prin care se derogă de la dreptul comun.

Astfel:

- cererea făcută **în procedură necontencioasă** va cuprinde numele și domiciliul celui care o face și ale persoanelor pe care acesta cere să fie chemate înaintea instanței, precum și arătarea pe scurt a obiectului, motivarea cererii și semnătura. Ea va fi însoțită de înscrisurile pe care se sprijină (**art. 333 C. proc. civ.**);

- **tribunalul arbitral este sesizat de reclamant printr-o cerere scrisă**, care va cuprinde: elementele prevăzute de **art. 355 alin. 1 C. proc. civ.**);

- **cererea de divorț** va cuprinde, pe lângă cele prevăzute de lege pentru cererea de chemare în judecată, numele copiilor minori născuți din căsătorie sau care se bucură de situația legală a copiilor

¹⁰ E. Lipcanu, **nota (I)** la dec. civ. nr. 396/1981 a Trib. jud. Bistrița-Năsăud, R.R.D. nr. 1/1983, p. 43-46; M. Georgescu, Al. Oproiu, **Citarea la instanța de fond a reclamantului care nu a semnat cererea de chemare în judecată**, R.R.D. nr. 7/1984, p. 13-15.

¹¹ I. Leș, **nota (II)** la dec. civ. nr. 396/1981 a Trib. jud. Bistrița-Năsăud, R.R.D. nr. 1/1983, p. 46-49.

născuți din căsătorie. Dacă nu sunt copiii minori, se va face arătare despre aceasta. La cerere, se va alătura un extract de căsătorie și câte un extract de naștere al copiilor minori (**art. 612 alin. 1-3 C. proc. civ.**);

- reclamantul este obligat să arate în cerere persoanele între care urmează să aibă loc **împărțeala**, titlul pe baza căruia se cere împărțeala, toate bunurile supuse împărțelii, evaluarea lor, locul unde acestea se află, precum și persoana care le deține sau le administrează (**art. 673² C. proc. civ.**).

C) Sancțiunea ce intervine pentru lipsa unui element al cererii de chemare în judecată

Potrivit **art. 133 C. proc. civ.**, „(1) Cererea de chemare în judecată care nu cuprinde numele reclamantului sau al pârâtului, obiectul ei sau semnătura, va fi declarată nulă.

(2) Lipsa semnăturii se poate totuși împlini în tot cursul judecății. Dacă pârâtul invocă lipsa de semnătură, reclamantul va trebui să semneze cel mai târziu la prima zi de înfățișare următoare, iar când este prezent în instanță, în chiar ședința în care a fost invocată nulitatea”.

Deoarece art. 133 C. proc. civ. prevede sancțiunea numai pentru lipsa acestor elemente, s-a considerat¹² că numele, obiectul și semnătura sunt elemente esențiale ale cererii de chemare în judecată.

a) Sancțiunea pentru lipsa elementelor esențiale ale cererii de chemare în judecată.

Din dispozițiile art. 133 C. proc. civ. rezultă că sancțiunea este nulitatea.

În principiu, elementele cererii de chemare în judecată sunt prevăzute în interesul pârâtului, astfel că normele care le reglementează au un caracter dispozitiv. Prin urmare, lipsa lor poate fi invocată numai de către pârât.

Totuși, elemente esențiale cum sunt numele părților¹³ și obiectul¹⁴ depășesc interesul privat al pârâtului, pentru că nu este permis ca instanțele să fie sesizate cu cereri pe care, în lipsa unor asemenea elemente, să nu le poată rezolva, dar pe care să trebuiască să le păstreze pe rol pentru că nulitatea nu ar putea fi invocată și de organul judiciar. Pe cale de consecință, nulitatea cererii de chemare în judecată, pentru lipsa acestor elemente ar putea fi invocată și din oficiu. De altfel, termenii utilizați de art. 133 alin. 1 C. proc. civ., „...se va declara nulă”, justifică aprecierea caracterului imperativ al acestor norme.

În privința semnăturii, s-ar părea că alin. 2 al art. 133 C. proc. civ. derogă de la caracterul imperativ din alin. 1, întrucât, în mod explicit, recunoaște pârâtului dreptul de a invoca această lipsă. Însă, în exercițiul rolului activ, instanța poate cere reclamantului să semneze cererea, cu atât mai mult cu cât acest element este de natură să înlăture orice incertitudine cu privire la manifestarea de voință a părții, în sensul de a sesiza instanța cu o anumită pretenție, astfel încât și acest element al cererii de chemare în judecată depășește interesul personal al pârâtului.

Dacă s-ar considera că lipsa semnăturii poate fi invocată numai de pârât ar însemna că, dacă pârâtul nu se prezintă înaintea instanței - și nici nu este obligat să se prezinte - sancțiunea să nu poată fi aplicată, iar instanța să fie obligată să judece o cerere căreia îi lipsește un element esențial.

Întrucât nulitatea pentru lipsa numelui, obiectului sau semnăturii este expresă, înseamnă că, în condițiile art. 105 alin. 2 teza a II-a C. proc. civ. vătămarea se prezumă.

¹² V. M. Ciobanu, op. cit., vol. 2, p. 33.

¹³ „Dacă reclamantul a chemat în judecată mai mulți pârâți, însă nominalizează numai doi dintre ei, cererea nu poate fi anulată în întregime, pe motivul că nu au fost indicați și ceilalți pârâți, ci trebuie rezolvată în raport cu pârâții nominalizați”. - T. M. București, sec. a III-a civilă, dec. nr. 3126/1984, R.R.D. nr. 4/1985, p. 60.

¹⁴ „Dacă cererea de chemare în judecată nu cuprinde obiectul și valoarea lui, după prețuirea reclamantului (în funcție de care se stabilesc o serie de coordonate ale procesului civil: compunerea instanței, competența, taxa de timbru), instanța va constata nulitatea acesteia, conform art. 133 C. proc. civ.”. - Trib. Buc., sec. a IV-a civilă, dec. nr. 2198/1997, Culegere de practică judiciară civilă pe anii 1993-1997, p. 306, nr. 37.

b) Sancțiunea pentru lipsa celorlalte elemente ale cererii de chemare în judecată.

Împrejurarea că celelalte elemente ale cererii de chemare în judecată nu sunt prevăzute expres sub pedeapsa nulității, nu înseamnă că în lipsa lor nu poate interveni nulitatea. Pentru aceasta însă, pârâtul trebuie să facă dovada că a suferit o vătămare, iar vătămarea să nu poate fi înlăturată decât prin **anularea actului** (art. 105 alin. 2 teza I C. proc. civ.).

Pe de altă parte, dacă în cererea de chemare în judecată nu sunt indicate probele, iar la primirea cererii nu s-a procedat în sensul art. 114¹ C. proc. civ. și nici nu au fost propuse la prima zi de înfățișare, intervine **sancțiunea decăderii**, conform art. 138 C. proc. civ.

D) Timbrarea cererii de chemare în judecată

Acțiunile și cererile introduse la instanțele judecătorești, precum și cererile adresate Ministerului Justiției și Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție sunt supuse taxelor judiciare de timbru și timbrului judiciar, și se taxează în mod diferențiat, după cum obiectul acestora este sau nu evaluabil în bani.

Reglementarea în materie este cuprinsă în principal în Legea nr. 146/1997 privind taxele judiciare de timbru și Ordinul nr. 760/C din 22 aprilie 1999 privind aprobarea Normelor metodologice pentru aplicarea legii privind taxele judiciare de timbru și Ordonanța Guvernului nr. 32/1995 privind timbrul judiciar.

Valoarea la care se calculează taxa de timbru este cea declarată în acțiune sau în cerere. Dacă această valoare este contestată sau apreciată de instanță ca derizorie, evaluarea se va face potrivit normelor metodologice (art. 2 alin. 3 din lege).

Taxele judiciare de timbru se plătesc anticipat, sub sancțiunea anulării acțiunii sau cererii. Dacă în momentul înregistrării acțiunea sau cererea a fost taxată corespunzător obiectului său inițial, dar a fost modificată ulterior, fără ca pentru cererea modificată să se fi plătit taxa datorată, ea nu va putea fi anulată integral, ci va trebui soluționată, în limitele în care taxa judiciară de timbru s-a plătit (art. 20 alin. 3 și 4 din lege).

Normele metodologice stabilesc și următoarele reguli:

- *dacă în procesele de împărțea se contestă bunurile de împărțit, valoarea acestora sau drepturile ori mărimea drepturilor coproprietarilor, taxa judiciară de timbru se datorează de titularul cererii la valoarea contestată. Prin titularul cererii se înțelege partea care contestă bunurile de împărțit, valoarea acestora sau drepturile ori mărimea drepturilor coproprietarilor (art. 7);*

- *cererile introduse la instanțele judecătorești, prin care se solicită pronunțarea unei hotărâri judecătorești care ține loc de act autentic de înstrăinare a unor bunuri imobile, se taxează la valoarea bunului;*

- *se taxează după regulile aplicabile cererii sau acțiunii principale: cererile reconvenționale, cererile de intervenție și de chemare în garanție. Cererile reconvenționale, cererile de intervenție și de chemare în garanție ce apar în urma unei acțiuni care are ca obiect drepturi evaluabile în bani sunt supuse taxei judiciare de timbru calculate la valoarea ce se pretinde prin aceste cereri (art. 10);*

- *când o acțiune are mai multe capete de cerere, cu finalitate diferită, dintre care unele evaluabile și altele neevaluabile în bani, taxa judiciară de timbru se datorează distinct pentru fiecare capăt de cerere, după natura lui, cu excepția cazurilor în care, prin lege, se prevede altfel (art. 11);*

- în cazul cererilor sau al acțiunilor introduse în comun de mai multe persoane pentru același obiect ori când obiectul este un drept sau o obligație comună, taxa judiciară de timbru se datorează în solidar (art. 12);

- cererile pentru repunerea pe rol a procesului a cărui judecare a fost suspendată datorită părților se timbrează cu 50% din taxa judiciară de timbru pentru cererea sau acțiunea respectivă (art. 16 alin. 1);

Timbrul judiciar nu se aplică în cazurile în care nu se percepe taxa de timbru (art. 1).

Potrivit art. 3, cererile de chemare în judecată, adresate instanțelor judecătorești, se timbrează cu timbru judiciar în valoare de 0,3 lei, în cazul în care se solicită soluționarea în fond a cauzei, și în valoare de 0,15 lei, când cererile au ca obiect exercitarea unei căi de atac. Dacă aceste cereri, indiferent dacă privesc fondul sau o cale de atac, au ca obiect o valoare mai mare de 1.000 lei, se aplică timbre judiciare de 1,5 lei, dacă valoarea este de peste 1.000 lei, se aplică timbre judiciare de 3 lei, iar dacă valoarea este de peste 10.000 lei, se aplică timbre judiciare de 5 lei.

E) Introducerea cererii de chemare în judecată și constituirea dosarului

1. Introducerea cererii

Legat de introducerea cererii de chemare în judecată, Codul de procedură civilă și Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești aprobat prin HCSM nr. 387/2005, stabilesc următoarele reguli:

- la cererea de chemare în judecată se vor alătura atâtea copii de pe cerere câți pârâți sunt. Dacă mai mulți pârâți au un singur reprezentant sau dacă pârâtul are mai multe calități juridice, se va comunica o singură copie de acțiune și de pe înscrisuri și se va înmâna o singură citație (art. 113 C. proc. civ.).

Textul este de strictă interpretare. Ca atare, împrejurarea că mai mulți pârâți locuiesc la aceeași adresă nu înseamnă că pot fi înștiințați printr-o singură citație însoțită de o singură copie de acțiune și de pe înscrisuri.

Un pârât are mai multe calități juridice atunci când stă în proces atât în nume propriu cât și ca reprezentant al unui al pârât;

- dacă cererea de chemare în judecată este trimisă prin poștă sau curier, ea se va depune la registratura instanței unde, în aceeași zi, primește dată certă, după care este predată președintelui instanței spre rezolvare, având atașat și plicul.

Atașarea plicului este necesară pentru ca, în raport de data ștampilei poștei, să se verifice dacă cererea a fost depusă în termen, potrivit art. 104 C. proc. civ.;

- cererea de chemare în judecată care este prezentată de justițiabili sau de reprezentanții lor, inclusiv avocați, direct președintelui instanței sau judecătorului de serviciu, primește dată certă la prezentarea ei;

- potrivit art. 114 alin. 1 C. proc. civ., la primirea cererii de chemare în judecată, președintele sau judecătorul care îl înlocuiește verifică dacă aceasta întrunește cerințele prevăzute de lege, adică dacă este timbrată corespunzător și dacă a fost formulată cu respectarea cerințelor art. 112 C. proc. civ.

Când este cazul, reclamantului i se va pune în vedere să modifice sau să completeze cererea și să depună cererea completată sau modificată precum și copii de toate înscrisurile pe care se întemeiază.

Potrivit alin. 2 al textului, reclamantul va completa cererea de îndată¹⁵. Atunci când completarea nu este posibilă, cererea se va înregistra¹⁶ și i se va acorda reclamantului un termen scurt. În cazul în care cererea a fost primită prin poștă, reclamantului i se vor comunica în scris lipsurile ei, cu mențiunea că, până la termenul acordat, urmează să facă completările sau modificările necesare¹⁷.

Acordarea termenului potrivit alin. 2 se face, în toate cazurile, cu mențiunea că neîndeplinirea în termen a obligațiilor privind completarea sau modificarea cererii atrage suspendarea judecării potrivit art. 155¹ C. proc. civ., măsură ce se va dispune prin încheiere potrivit dispozițiilor art. 339.

- art. 114 alin. 5 C. proc. civ. prevede că în procesele în care, în condițiile art. 47, sunt mai mulți reclamanți sau pârâți, președintele instanței, ținând cont de numărul foarte mare al acestora, de necesitatea de a asigura desfășurarea normală a activității de judecată, cu respectarea drepturilor și intereselor legitime ale părților, va putea dispune reprezentarea lor prin mandatar și îndeplinirea procedurii de comunicare a actelor procesuale numai pe numele mandatului, la domiciliul sau sediul acestuia. Reprezentarea se va face, în acest caz, prin unul sau mai mulți mandatar, persoane fizice sau persoane juridice, iar dovada mandatului va fi depusă de către reclamant în termenul acordat potrivit alin. 2, iar de către pârât, odată cu întâmpinarea.

Apreciez că pârâtul trebuie să depună dovada mandatului chiar dacă nu formulează întâmpinare. În acest caz, dovada mandatului se va depune în termenul prevăzut la art. 114¹ alin. 2 C. proc. civ.;

- potrivit art. 114¹ C. proc. civ., de îndată ce constată că sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege pentru cererea de chemare în judecată, președintele fixează termenul de judecată pe care, sub semnătură, îl dă în cunoștință reclamantului prezent sau reprezentantului acestuia. Celelalte părți vor fi citate.

Reclamantul are termen în cunoștință încă de la primirea cererii, astfel încât nu va mai fi citat în tot cursul judecării la acea instanță (art. 153 alin. 1 C. proc. civ.), dar numai dacă el sau reprezentantul său au semnat pentru a confirma cunoașterea termenului. În lipsa semnăturii, chiar dacă cererea de chemare în judecată nu a fost trimisă prin poștă, este necesară citarea reclamantului.

Pentru ca pârâtul să aibă timp suficient pentru a-și pregăti apărarea, primul termen de judecată se fixează astfel încât de la data primirii citației pârâtul să aibă la dispoziție cel puțin 15 zile, iar în pricinile urgente, cel puțin 5 zile (art. 114¹ alin. 3 C. proc. civ.).

Dacă pârâtul locuiește în străinătate, se va putea fixa un termen mai lung. Prin citație, pârâtul va fi informat că are obligația să-și aleagă domiciliul în România, unde urmează să i se facă toate comunicările privind procesul¹⁸. În cazul în care pârâtul nu se conformează acestei obligații, comunicările se vor face prin scrisoare recomandată, recipisa de predare la poșta română a scrisorii, în

¹⁵ Din alin. 2 al art. 114 C. proc. civ. rezultă că numai completarea cererii poate fi făcută de îndată, nu și modificarea ei, pentru aceasta trebuind să se acorde termen.

¹⁶ „Dacă instanța restituie în mod greșit cererea de chemare în judecată introdusă în termen pentru a fi completată, urmează a se considera că cererea depusă ulterior a fost introdusă în termenul prevăzut de lege, deoarece este inadmisibil ca partea, căreia nu i se poate imputa nici o culpă, să fie prejudiciată datorită unei măsuri eronate pe care a luat-o instanța”. - Trib. Supr., sec. civ., dec. nr. 2007/1978, R.R.D. nr. 5/1979, p. 49. A se vedea și T. Pungă, **Unele considerații referitoare la cererea de chemare în judecată**, Dreptul nr. 2/1999, p. 45.

¹⁷ Dacă cererea de chemare în judecată este trimisă prin poștă și nu cuprinde domiciliul sau reședința reclamantului, nu va fi posibilă înștiințarea acestuia cu privire la lipsurile cererii. Însă, și în acest caz se va acorda termen pentru completarea sau modificarea cererii, judecătorul neputând să dispună direct suspendarea conform art. 155¹ C. proc. civ..

¹⁸ Alegerea de domiciliu trebuie făcută în condițiile art. 93 C. proc. civ., cu indicarea unei persoane căreia să i se facă toate comunicările, pentru că altfel citarea pârâtului se face prin scrisoare recomandată.

cuprinsul căreia vor fi menționate actele ce se expediază, ținând loc de dovadă de îndeplinire a procedurii (art. 114¹ alin. 4 C. proc. civ.);

- după fixarea termenului, prin aceeași rezoluție președintele va dispune să se comunice pârâtului, odată cu citația, copii de pe cerere și înscrisuri, punându-i-se în vedere obligația de a depune la dosar întâmpinare cel mai târziu cu cel puțin 5 zile înainte de termenul stabilit pentru judecată (art. 114¹ alin. 2 C. proc. civ.).

- sub rezerva dezbaterii la prima zi de înfățișare, odată cu fixarea termenului, dacă s-a solicitat prin cerere, președintele poate dispune citarea pârâtului la interogatoriu, precum și orice alte măsuri pentru administrarea probelor (art. 114¹ alin. 5 C. proc. civ.)

- în condițiile legii, președintele va putea încuviința, prin încheiere executorie, măsuri asigurătorii, măsuri pentru asigurarea dovezilor ori pentru constatarea unei situații de fapt (art. 114¹ alin. 6 C. proc. civ.). În pagina următoare este un model de rezoluție.

2. Constituirea dosarului

După fixarea termenului de judecată, actele de sesizare primesc număr din **registru general de dosare**. Acest număr este numărul de dosar sub care se vor înregistra toate cererile depuse ulterior sau corespondența în legătură cu pricina respectivă.

Totodată, cererea este înregistrată în **opisul alfabetic** în care se trec numele și prenumele părților din dosar, inclusiv a celor introduse ulterior în proces, precum și numărul dosarului; în **registru informativ**, în care se menționează, pentru fiecare dosar trecut în ordine numerică, primul termen de judecată și termenele ulterioare, data ieșirii dosarului din arhivă și persoana căreia i s-a predat, data reintrării dosarului în arhivă, numărul și data sentinței, deciziei sau încheierii, după caz, și soluția pe scurt, data trimiterii dosarului la alte instanțe, la parchet sau alte autorități și data revenirii dosarului, conexării sau atașarea dosarului la alt dosar; în **registru de termene al arhivei**, în care se trec toate dosarele pe termenele de judecată fixate, consemnându-se numărul și data înregistrării lor.

După înregistrarea cererii în aceste registre, se face înregistrarea statistică și se formează dosarul.

F) Efectele introducerii cererii de chemare în judecată

Introducerea cererii de chemare în judecată produce următoarele efecte:

1. investește instanța cu judecarea pricinii la care se referă.

Ca regulă, instanța civilă nu se investește din oficiu, ci este necesară o cerere formulată de persoana interesată;

2. determină cadrul procesual în care se va desfășura judecata cu privire la părți și la obiect.

În respectarea principiului disponibilității, instanța nu poate lărgi sfera subiectivă a procesului prin introducerea din oficiu a unor părți în proces, această posibilitate având-o numai părțile, prin formularea de cereri de intervenție forțată, sau terții, care intervin voluntar.

De asemenea, instanța este ținută de obiectul litigiului, în sensul că nu poate acorda mai mult decât s-a cerut, mai puțin, sau altceva decât s-a cerut;

3. în cazul competenței teritoriale alternative, introducerea cererii de chemare în judecată exprimă alegerea făcută de reclamant pentru una dintre instanțele deopotrivă competente;

4. dreptul ce se valorifică prin cererea de chemare în judecată devine litigios și poate forma obiectul cesiunii;

5. dacă cererea de chemare în judecată prin care se valorifică un drept strict personal nu poate fi introdusă decât de titularul dreptului, în cazuri anume prevăzute de lege, odată exercitată, ea poate fi continuată de moștenitori (ex: acțiunea pentru stabilirea filiației față de mamă, conform art. 52 C. fam., acțiunea pentru stabilirea paternității, conform art. 59 C. fam. etc.);

6. cererea de chemare în judecată operează punerea în întârziere a pârâtului, astfel încât:

- în cazul acțiunilor reale imobiliare și mixte, pârâtul va fi considerat posesor de rea-credință, și în caz de admitere a acțiunii va datora fructe din momentul introducerii cererii;

- dacă cererea are ca obiect obligația de a da un bun individual determinat, va suporta riscul pieririi fortuite a bunului;

- dacă reclamantul pretinde o sumă de bani care anterior nu era purtătoare de dobânzi, din momentul introducerii cererii de chemare în judecată vor curge dobânzile;

7. introducerea cererii de chemare în judecată, chiar la o jurisdicție necompetentă, întrerupe prescripția dreptului la acțiune.

Acest efect se produce numai dacă pricina este de competența instanțelor judecătorești sau a unui organ cu activitate jurisdicțională, nu și atunci când acțiunea este respinsă ca inadmisibilă pentru că este de competența unui organ fără activitate jurisdicțională sau este respinsă pentru că este de competența unei instanțe dintr-un stat care nu este membru al Uniunii Europene.

Pe de altă parte, pentru a se produce acest efect este necesar ca cererea de chemare în judecată să fi fost introdusă înainte de împlinirea termenului prescripției și să fie admisă, pentru că dacă cererea este respinsă, anulată, perimată ori reclamantul renunță la judecată, efectul întreruptiv de prescripție extintivă încetează retroactiv.

3.2. Alte cereri principale

În afară de cererea de chemare în judecată, instanța poate fi investită și printr-o cerere de apel, recurs, contestație în anulare, revizuire, contestație la executare, recurs în interesul legii. Aceste cereri vor fi însă examinate în momentul în care vor fi tratate căile de atac pe care le declanșează.

4. Cereri incidentale

Spre deosebire de cererea principală, prin care se declanșează procedura judiciară, cererea incidentală este formulată în cadrul unui proces deja pornit, ceea ce face ca instanța sesizată să-și proroge competența asupra cererii incidentale.

4.1. Întâmpinarea

Întâmpinarea este actul de procedură prin care pârâtul răspunde la cererea de chemare în judecată, apărându-se față de pretențiile reclamantului.

Sediul materiei îl reprezintă art. 115-118 C. proc. civ.

A) Cuprins

Potrivit art. 115 C. proc. civ., întâmpinarea va cuprinde:

1. excepțiile de procedură ce pârâtul ridică la cererea reclamantului;

2. răspunsul la toate capetele de fapt și de drept ale cererii;

3. dovezile cu care se apără împotriva fiecărui capăt de cerere; când va cere dovada cu martori, pârâtul va arăta numele și locuința lor;

4. semnătura.

Prin întâmpinare vor fi invocate acele excepții pe care pârâtul le-a cunoscut sau trebuia să le cunoască, la data depunerii întâmpinării.

Deși textul se referă numai la excepțiile de procedură, și excepțiile de fond trebuie cuprinse în întâmpinare pentru a fi soluționate, potrivit art. 137 alin. 1 C. proc. civ., înainte de cercetarea în fond a pricinii. Deosebirea dintre cele două categorii de excepții - în ce privește momentul invocării - apare pe planul sancțiunilor: numai excepțiile de procedură care nu au fost arătate în întâmpinare sau la prima zi de înfățișare, în condițiile art. 103 C. proc. civ., nu vor mai putea fi invocate în cursul judecării, afară de cele de ordine publică, pentru că intervine sancțiunea decăderii. În schimb, excepția de fond poate fi invocată și după prima zi de înfățișare înaintea primei instanțe.

B) Procedura întâmpinării

Legat de procedura întâmpinării, pot fi evidențiate următoarele **aspecte**:

1. la primirea cererii de chemare în judecată, președintele dispune, odată cu citirea pârâtului, ca acesta să depună întâmpinare cu cel puțin 5 zile înainte de termenul stabilit pentru judecată (art. 114¹ alin. 2 C. proc. civ.);

2. termenul de judecată va fi astfel stabilit încât de la data primirii citației pârâtul să aibă la dispoziție cel puțin 15 zile pentru a-și pregăti apărarea, iar în procesele urgente, cel puțin 5 zile (art. 114¹ alin. 3 C. proc. civ.);

3. la întâmpinare se vor alătura atâtea copii de pe întâmpinare câți reclamânți sunt și tot atâtea copii de pe înscrisurile pe care se sprijină pârâtul, plus un rând de copii pentru instanță (art. 116 alin. 1 C. proc. civ.);

4. dacă mai mulți reclamânți au un singur reprezentant, sau un reclamant stă în judecată în mai multe calități juridice, se va depune la dosar pentru aceste părți o singură întâmpinare (art. 116 alin. 2 C. proc. civ.).

Deși textul nu o prevede în mod expres, consider că **întâmpinarea trebuie comunicată**, pentru argumentele prevazute în curs¹⁹.

---

¹⁹ - din art. 116 C. proc. civ. rezultă obligația de a se depune atâtea copii de pe întâmpinare câți reclamânți sunt. Dacă scopul pentru care s-a instituit această obligație nu ar fi acela de a se comunica întâmpinarea, textul ar fi lipsit de relevanță; - dacă întâmpinarea nu se comunică și reclamantului care lipsește, ci doar se înmânează în ședință reclamantului sau reclamantilor prezenți, se rupe echilibrul procesual, pentru că reclamantul care nu a fost prezent - iar reclamantul are această obligație numai în procedura divorțului- nu-și poate pregăti apărarea față de problemele ridicate prin întâmpinare. În aceeași situație însă, se află și reclamantul căruia i s-a înmânat întâmpinarea în ședință deoarece, considerându-se că nu este necesară comunicarea acestui act procedural, nu i se va acorda termen pentru a lua cunoștință de întâmpinare, și deci „înmânarea” este pur formală. În ambele cazuri, se încalcă principiul fundamental al dreptului la apărare, cu consecința nulității hotărârii. Pe de altă parte, „înmânarea” întâmpinării în ședință semnifică, practic, „comunicarea” ei, și nu văd de ce trebuie să se procedeze diferit după cum reclamantul este prezent sau nu; - nu cred că reclamantul - care, oricum, potrivit competenței teritoriale de drept comun, este obligat să se deplaseze la instanța domiciliului pârâtului- trebuie să se prezinte la arhivă, înainte de termen, pentru a ridica copia de pe întâmpinare. Stabilind o asemenea obligație în sarcina reclamantului procesul civil ar deveni foarte oneros pentru el și din nou se poate vorbi de un dezechilibru procesual pe care trebuie să-l suporte reclamantul doar pentru că a avut inițiativa sesizării instanței; - în exercițiul rolului activ, în condițiile art. 129 alin. 2 C. proc. civ.,

5. când sunt mai mulți pârâți, ei pot răspunde toți împreună sau numai o parte din ei, printr-o singură întâmpinare (art. 117 C. proc. civ.).

În caz de coparticipare procesuală, pârâtul care nu a depus întâmpinare se poate folosi de întâmpinarea depusă de ceilalți pârâți, conform art. 48 alin. 2 C. proc. civ., în măsura interesului comun.

6. dacă, în condițiile art. 132 alin. 1 C. proc. civ., la prima zi de înfățișare instanța acordă reclamantului un termen pentru întregirea sau modificarea cererii, precum și pentru a propune noi dovezi, cererea modificată se comunică pârâtului, în vederea depunerii întâmpinării.

Textul nu prevede în ce termen trebuie depusă întâmpinarea. Preciez că dreptul comun în materie îl constituie art. 114¹ alin. 2 C. proc. civ., astfel că și în acest caz pârâtul trebuie să depună întâmpinarea cu cel puțin 5 zile înaintea termenului fixat pentru judecată. Pentru identitate de rațiuni, termenul fixat de instanță trebuie să-i asigure pârâtului 15 zile pentru a-și pregăti apărarea, iar în procesele urgente, cel puțin 5 zile (art. 114¹ alin. 3 C. proc. civ.).

C) Caracterul obligatoriu al întâmpinării. Excepții

Potrivit art. 118 alin. 1 C. proc. civ., întâmpinarea este obligatorie, afară de cazurile în care legea prevede în mod expres altfel.

Întâmpinarea este obligatorie în etapa judecării în primă instanță, în apel (față de dispozițiile art. 298 C. proc. civ.), recurs (în condițiile art. 316 C. proc. civ.), contestație în anulare (conform art. 320 alin. 2 C. proc. civ.) și revizuire (conform art. 326 alin. 2 C. proc. civ.).

Întâmpinarea nu este obligatorie în caz de asigurare a dovezilor (art. 236 alin. 3 C. proc. civ.), în materie de divorț (art. 612 alin. 5 C. proc. civ.) și în cazul acțiunilor posesorii (art. 674 alin. final C. proc. civ.).

D) Sancțiunea nedepunerii întâmpinării

Sancțiunea nedepunerii întâmpinării în termenul prevăzut de lege este, potrivit art. 103 coroborat cu art. 136 C. proc. civ., decăderea pârâtului din dreptul de a mai propune probe și de a invoca excepții, în afara celor de ordine publică.

Prin urmare, pârâtul nu va mai putea invoca excepții procesuale relative și nu va mai putea propune probe, cu excepția cazurilor prevăzute de art. 138 pct. 2-4 C. proc. civ. În condiții mai dificile decât dacă ar administra probe pe care el le-a propus, pârâtul se va putea totuși apăra, discutând în fapt și în drept temeinicia susținerii și dovezilor părții potrivnice (art. 171 C. proc. civ.).

Dacă pârâtul nu a depus întâmpinarea ori nu a depus întâmpinarea în termen, la prima zi de înfățișare instanța nu-i va acorda un termen pentru depunerea întâmpinării. Totuși, dacă pârâtul nu este reprezentat sau asistat de avocat, art. 118 alin. 3 C. proc. civ. prevede că la prima zi de înfățișare președintele completului îi va pune în vedere să arate excepțiile, dovezile și toate mijloacele sale de apărare despre care se va face vorbire în încheierea de ședință; la cerere, instanța va acorda un termen

---

judecătorul are puterea de a ordona măsurile necesare judecării cererii. Or, pentru judecarea cererii reclamantului, este necesar ca acesta să-și susțină pretențiile în deplină cunoștință a poziției procesuale adoptate de pârât; - dacă nu ar fi obligatorie comunicarea întâmpinării, ar fi încălcat art. 6 pct. 1 din Convenția europeană a drepturilor omului, care face parte din dreptul intern, potrivit art. 11 alin. 2 din Constituție, astfel încât reclamantul nu ar mai beneficia de o judecată echitabilă. Egalitatea de mijloace, de „arme” între părțile procesului, presupune ca atunci când pentru o anumită procedură este prevăzută forma scrisă atât pentru reclamant (în privința cererii de chemare în judecată), cât și pentru pârât (în privința întâmpinării), modalitatea de aducere la cunoștință a respectivelor acte de procedură să beneficieze de același tratament;

pentru pregătirea apărării și depunerea întâmpinării. Textul trebuie coroborat cu art. 156 alin. 1 C. proc. civ., astfel încât numai pentru lipsă de apărare temeinic motivată se va putea acorda termen în vederea depunerii întâmpinării, instanța nefiind obligată să procedeze ca atare.

4.2. Cererea reconvențională

A) Definiție. Scop

Dacă pârâtul dorește să obțină și un alt avantaj, în afară de respingerea cererii reclamantului, nu trebuie să se limiteze doar la formularea întâmpinării, ci trebuie să depună cerere reconvențională.

Potrivit art. 119 alin. 1 C. proc. civ., dacă pârâtul are pretenții în legătură cu cererea reclamantului, el poate să facă cerere reconvențională.

Prin urmare, cererea reconvențională ar putea fi definită ca fiind actul de procedură prin care pârâtul invocă pretenții proprii împotriva reclamantului.

Totuși, din dispozițiile art. 119 alin. 1 C. proc. civ. se poate desprinde concluzia că prin cererea reconvențională pârâtul nu poate invoca orice pretenții împotriva reclamantului, ci numai acele pretenții care au legătură cu cererea de chemare în judecată. Nu este însă obligatoriu ca pretențiile celor două părți să fie întemeiate pe același raport juridic, ci pot să aibă ca teme cauze diferite²⁰. Prin excepție, în materia arbitrajului și în materie comercială²¹ pârâtul poate să facă cerere reconvențională numai dacă pretențiile sale derivă din același raport juridic (art. 357 alin. 1, respectiv art. 720⁵ alin. 1 C. proc. civ.)

Astfel, **prin cererea reconvențională se poate urmări:**

- compensația judiciară, atunci când pârâtul are de primit de la reclamant o sumă de bani, iar creanța sa nu este certă, lichidă și exigibilă, astfel încât să invoce compensația legală prin întâmpinare;

- punerea în discuție a valabilității titlului reclamantului (ex: reclamantul îl cheamă în judecată pe pârât pentru executarea unui contract, iar prin cerere reconvențională pârâtul solicită anularea, rezoluțiunea sau rezilierea contractului respectiv);

- obținerea unei obligări la plată a reclamantului (ex: reclamantul solicită evacuarea pârâtului, prin cerere reconvențională pârâtul solicită obligarea reclamantului la plata îmbunătățirilor aduse imobilului).

B) Caracterul facultativ al cererii reconvenționale. Excepții

Întrucât art. 119 alin. 1 C. proc. civ. prevede că pârâtul „poate” să facă cerere reconvențională, înseamnă că, în principiu, cererea reconvențională are caracter facultativ.

Sunt cazuri în care **pârâtul este obligat** să-și valorifice pretențiile pe calea cererii reconvenționale. De pildă, dacă pârâtul din procesul de divorț dorește să obțină desfacerea căsătoriei din culpa exclusivă a reclamantului, trebuie să formuleze cerere reconvențională până la prima zi de înfățișare, pentru faptele petrecute înainte de această dată. Pentru faptele petrecute după această dată, pârâtul va putea face cerere până la începerea dezbaterilor asupra fondului²², în cererea reclamantului (art. 608 alin. 1 C. proc. civ.).

C) Conținutul cererii reconvenționale În condițiile art. 119 alin. 2 C. proc. civ. cererea reconvențională trebuie să îndeplinească condițiile prevăzute pentru cererea de chemare în judecată, deci inclusiv în ce privește timbrajul.

²⁰ Ex: pârâtul poate să invoce o compensație judiciară, chiar dacă obligațiile părților provin din cauze diferite.

²¹ A se vedea și Gh. Ciolca, **Cererea reconvențională în litigii comerciale**, R.D.C. nr. 7-8/2000, p. 218.

²² Adică până în momentul în care se pun concluzii în fond.

De vreme ce este o adevărată acțiune, cererea reconvențională trebuie să cuprindă elementele prevăzute de art. 112 C. proc. civ..

În aceeași măsură, cererea reconvențională poate fi anulată pentru lipsa elementelor prevăzute de art. 133 C. proc. civ. sau, dacă se face dovada vătămării, pentru lipsa celorlalte elemente ale cererii.

D) Termenul de depunere

Cererea reconvențională se depune odată cu întâmpinarea sau, dacă pârâtul nu este obligat la întâmpinare, cel mai târziu la prima zi de înfățișare (art. 119 alin. 3 C. proc. civ.).

Dacă reclamantul și-a modificat cererea de chemare în judecată, cererea reconvențională se va depune cel mai târziu până la termenul ce se va încuviința pârâtului (art. 119 alin. 4 C. proc. civ.).

Prin urmare, atunci când întâmpinarea este obligatorie, cererea reconvențională trebuie depusă cu cel puțin 5 zile înainte de termenul fixat pentru judecată (art. 114¹ alin. 2 C. proc. civ.). Numai dacă întâmpinarea nu este obligatorie, cererea reconvențională poate fi depusă la prima zi de înfățișare. Pe de altă parte, dacă întâmpinarea este obligatorie, dar pârâtul nu depune întâmpinare ci doar cerere reconvențională, cererea reconvențională nu poate fi respinsă numai pentru acest motiv. Art. 119 alin. 3 C. proc. civ. care prevede că cererea reconvențională se depune odată cu întâmpinarea, trebuie interpretat în sensul că reglementează termenul de depunere a cererii reconvenționale, iar nu în sensul că dacă întâmpinarea este obligatorie și nu este formulată, trebuie respinsă și cererea reconvențională. Nedepunerea întâmpinării atrage drept sancțiune decăderea pârâtului din dreptul de a propune probe și de a invoca excepții procesuale relative, iar nu respingerea cererii reconvenționale.

Dacă hotărârea este anulată/casată pentru necompetență și pricina este reținută/trimisă spre rejudecare în primă instanță, cererea reconvențională ar putea fi formulată și după anularea/casarea cu reținere/trimitere spre rejudecare, în același termen.

Cererea reconvențională introdusă tardiv poate fi judecată împreună cu cererea principală numai dacă părțile sunt de acord. În caz contrar, va fi judecată separat (art. 135 C. proc. civ.), iar nu respinsă ca tardivă.

E) Procedura de judecată

Fiind o cerere incidentală, cererea reconvențională este de competența instanței investită cu judecarea cererii principale (art. 17 C. proc. civ.).

Potrivit art. 120 C. proc. civ., cererea reconvențională se judecă odată cu cererea principală. Când însă numai cererea principală este în stare de judecată, cererea reconvențională va fi judecată separat. După disjungere, cererea reconvențională va fi soluționată tot de instanța la care a fost înregistrată, aceasta neputându-și declina competența, întrucât efectele prorogării de competență se produc și după disjungere.

EXCEPȚIE: Disjungerea nu este posibilă în acele cazuri în care soluția dată cererii reconvenționale este intim legată de soluția cererii principale. Astfel, nu poate fi disjunsă cererea reconvențională prin care, într-un proces de partaj, se solicită completarea masei bunurilor de împărțit; nu este posibilă disjungerea cererii reconvenționale prin care pârâtul solicită stabilirea la el a domiciliului copilului dacă prin cererea principală se urmărește obligarea pârâtului la pensie de întreținere; în procesul de divorț, cererea reconvențională nu poate fi disjunsă de cererea principală (art. 608 alin. 2 C. proc. civ.).

Pentru că este o adevărată acțiune, cererea reconvențională se bucură de independență procesuală și de aceea va fi soluționată chiar dacă reclamantul a renunțat la judecată sau la dreptul subiectiv.

4.3. Măsurile asigurătorii

Codul de procedură civilă reglementează trei categorii de măsuri asigurătorii: sechestrul asigurător (art. 591-596), poprirea asigurătorie (art. 597) și sechestrul judiciar (art. 598-601).

Măsurile asigurătorii sunt mijloace procesuale care au drept scop indisponibilizarea bunurilor urmăribile ale debitorului sau a bunurilor care formează obiectul procesului, pentru a se evita dispariția sau degradarea lor ori diminuarea activului patrimonial al debitorului, care astfel nu mai poate dispune de aceste bunuri.

Apelează la măsurile asigurătorii creditorul care nu are încă un titlu executoriu pe care să-l pună în executare silită. În momentul în care obține titlul executoriu, creditorul poate să treacă la valorificarea bunurilor indisponibilizate sau poate să intre în posesia lor. În esență, se poate spune că măsurile asigurătorii constituie o măsură de prevedere.

Cererea având ca obiect aplicarea unei măsuri asigurătorii poate fi formulată atât pe cale principală cât și pe cale incidentală sau accesorie. Întrucât în practică cel mai adesea cererea este făcută pe cale incidentală, măsurile asigurătorii sunt tratate în acest capitol.

4.3.1. Sechestrul asigurător

A) Definiție

Sechestrul asigurător este acea măsură asigurătorie la care apelează creditorul unei sume de bani, și care constă în indisponibilizarea bunurilor mobile sau imobile urmăribile ale debitorului, până la rămânerea irevocabilă a hotărârii date în procesul principal, în scopul valorificării bunurilor în momentul în care creditorul va obține un titlu executoriu.

Specific sechestrului asigurător este faptul că obiectul acțiunii principale îl constituie plata unei sume de bani.

Sediul materiei se află în art. 591-596 C. proc. civ..

B) Condiții de înființare

În legătură cu condițiile de înființare a sechestrului asigurător, art. 591 C. proc. civ. prevede mai multe situații:

a) creanța creditorului este exigibilă și este constatată prin înscris.

Potrivit art. 591 alin. 1 C. proc. civ., creditorul care nu are titlu executoriu, dar a cărui creanță este constatată prin act scris și este exigibilă, poate solicita înființarea unui sechestrului asigurător asupra bunurilor mobile și imobile ale debitorului, dacă dovedește că a intentat acțiune. El poate fi obligat la plata unei cauțiuni în cuantumul fixat de către instanță.

Prin urmare, pentru a se putea înființa sechestrul asigurător, creditorul trebuie să facă dovada că a declanșat procesul prin care tinde la realizarea creanței sale. Se face această dovadă prin depunerea copiei de pe cererea de chemare în judecată. La aprecierea instanței, reclamantul poate fi obligat și la plata unei cauțiuni, al cărei cuantum este lăsat la latitudinea instanței;

b) creanța creditorului este exigibilă dar nu este constatată prin act scris.

Potrivit art. 591 alin. 2 C. proc. civ., același drept de a cere aplicarea sechestrului asigurător îl are și creditorul a cărui creanță nu este constatată în scris, dacă dovedește că a intentat acțiune și depune, odată cu cererea de sechestr, o cauțiune de jumătate din valoarea reclamată.

Cuantumul cauțiunii se determină în funcție de valoarea creanței pretinse prin acțiunea principală, iar nu în funcție de valoarea bunurilor a căror sechestrare se urmărește, acesta fiind sensul expresiei „valoarea reclamată”. Dovada achitării cauțiunii în cuantumul menționat, împreună cu dovada intentării acțiunii trebuie alăturate cererii de sechestr la momentul înregistrării cererii. Fiind o condiție pentru chiar introducerea cererii de sechestr asigurător, dovada plății cauțiunii nu poate fi făcută ulterior, pe

parcursul procesului, ceea ce înseamnă că instanța nu va putea acorda un termen pentru depunerea sau completarea cauțiunii. Constatând neîndeplinirea acestei obligații, instanța va respinge cererea de sechestru asigurător ca inadmisibilă;

c) creanța nu este exigibilă.

Potrivit art. 591 alin. 3 C. proc. civ., instanța poate încuviința sechestrul asigurător chiar dacă creanța nu este exigibilă, în cazurile în care debitorul a micșorat prin fapta sa asigurările date creditorului sau nu a dat asigurările promise ori atunci când este pericol ca debitorul să se sustragă de la urmărire sau să-și ascundă ori să-și risipească averea sa. În aceste cazuri, creditorul trebuie să dovedească îndeplinirea celorlalte condiții prevăzute de alin. 1 și să depună o cauțiune al cărei quantum va fi fixat de instanță.

C) Procedura de înființare a sechestrului asigurător

Potrivit art. 592 alin. 1 C. proc. civ., cererea de sechestru asigurător se adresează instanței care judecă procesul.

Textul trebuie înțeles în sensul că se referă la instanța care judecă acțiunea asupra fondului, indiferent dacă la data formulării cererii de sechestru asigurător judecarea acțiunii mai era sau nu pe rolul acestei instanțe.

Prin urmare, cererea de sechestru asigurător poate fi formulată pe cale principală, atunci când acțiunea asupra fondului nu mai este pe rolul instanței competente să o judece în primă instanță; poate fi formulată pe cale incidentală, dacă este formulată în timp ce acțiunea principală este în curs de judecată în primă instanță; poate fi formulată ca o cerere accesorie, dacă este intentată odată cu acțiunea asupra fondului.

În condițiile art. 592 alin. 2 C. proc. civ. **instanța va decide de urgență, în camera de consiliu, fără citarea părților, prin încheiere executorie, fixând totodată, dacă este cazul, quantumul cauțiunii și termenul înăuntrul căruia urmează să fie depusă aceasta.** Nedeținerea cauțiunii în termenul fixat de instanță atrage desființarea de drept a sechestrului printr-o încheiere irevocabilă, dată fără citarea părților (art. 592 alin. final C. proc. civ.).

Pronunțarea asupra cererii de sechestru poate fi amânată cel mult 24 de ore, iar redactarea încheierii trebuie făcută în cel mult 48 de ore de la pronunțare (art. 592 alin. 3 C. proc. civ.).

Încheierea prin care se soluționează cererea de sechestru asigurător poate fi atacată cu recurs în termen de 5 zile de la data comunicării. Recursul se judecă de urgență și cu precădere, cu citarea în termen scurt a părților.

În cazul în care quantumul cauțiunii este fixat de instanță (potrivit alin. 1 și 3 al art. 591 C. proc. civ.), prin încheierea prin care a admis cererea de înființare a sechestrului asigurător instanța va stabili și quantumul cauțiunii precum și termenul în care trebuie depusă cauțiunea. Prin urmare, nu se stabilește mai întâi cauțiunea și apoi se acordă termen pentru ca instanța să se pronunțe asupra cererii de sechestru, ci prin încheierea prin care se admite aplicarea măsurii asigurătorii se stabilește și cauțiunea.

D) Executarea sechestrului asigurător

Modul de executare a sechestrului asigurător este reglementat de art. 593 C. proc. civ.

Astfel, măsura sechestrului asigurător se aduce la îndeplinire de către executorul judecătoresc, potrivit regulilor privitoare la executarea silită, care se aplică în mod corespunzător.

E) Ridicarea sechestrului asigurător

Ridicarea sechestrului asigurător poate fi dispusă și înainte de respingerea cererii asupra fondului, în condițiile art. 594 și 595 C. proc. civ.

Astfel, dacă debitorul a dat o garanție îndestulătoare, la cererea acestuia instanța va ridica sechestrul asigurator. Cererea se soluționează în camera de consiliu, de urgență și cu citarea în termen scurt a părților, printr-o încheiere supusă recursului în termen de 5 zile de la pronunțare. Recursul se judecă de urgență și cu precădere. Dispozițiile art. 592 alin. 3 C. proc. civ. privitoare la amânarea pronunțării și redactarea hotărârii se aplică în mod corespunzător, atât la judecarea cererii de ridicare a sechestrului cât și la soluționarea recursului (art. 594 C. proc. civ.).

De asemenea, debitorul poate să ceară ridicarea măsurii de către instanța care a încuviințat-o și în cazul în care cererea principală, în temeiul căreia a fost încuviințată măsura asiguratorie, a fost anulată, respinsă sau perimată prin hotărâre irevocabilă, ori dacă cel care a făcut-o a renunțat la judecarea acesteia²³. Asupra cererii instanța se pronunță prin încheiere irevocabilă, dată fără citarea părților. Dispozițiile art. 593 se aplică în mod corespunzător (art. 595 C. proc. civ.).

4.3.2. Poprirea asiguratorie

Potrivit art. 597 C. proc. civ., poprirea asiguratorie se poate înființa asupra sumelor de bani, titlurilor de valoare sau altor bunuri mobile incorporale urmăribile datorate debitorului de o a treia persoană sau pe care aceasta i le va datora în viitor în temeiul unor raporturi juridice existente, în condițiile stabilite de art. 591. Dispozițiile art. 592-595 se aplică în mod corespunzător.

În procedura popririi, indiferent că este asiguratorie sau executorie, părțile se numesc creditor popritor, debitor poprit și terț poprit.

Pentru înființarea acestei măsuri asiguratorii, pe lângă condițiile prevăzute de art. 591 C. proc. civ., instanța trebuie să constate existența a două raporturi juridice: unul între creditorul popritor și debitor iar altul între debitor și un terț, în care terțul este debitor al celui urmărit de creditorul popritor, terțul datorându-i debitorului urmărit sume de bani, titluri de valoare sau alte bunuri mobile incorporale urmăribile.

4.3.3. Sechestrul judiciar

A) Definiție.

Sechestrul judiciar este măsura asiguratorie care constă în indisponibilizarea bunurilor ce formează obiectul litigiului sau, în condițiile legii, a altor bunuri, prin încredințarea pazei acestora unei persoane numită administrator-sechestr.

Sediul materiei se află în art. 598-601 C. proc. civ.

B) Condiții de înființare (art. 598-599 C. proc. civ.):

a) să existe un proces asupra proprietății sau a altui drept real principal, asupra posesiei unui bun mobil sau imobil, ori asupra folosinței sau administrării unui bun proprietate comună.

Prin **excepție**, sechestrul judiciar poate fi încuviințat chiar fără să existe un proces:

1. asupra unui bun pe care debitorul îl oferă pentru liberațiunea sa;
2. asupra unui bun cu privire la care cel interesat are motive temeinice să se teamă că va fi sustras, distrus ori alterat de posesorul său actual;

---

²³ Având în vedere finalitatea textului, expresia „a renunțat la judecarea acesteia” trebuie interpretată în sensul că privește nu doar renunțarea la judecată, potrivit art. 246 C. proc. civ., ci și renunțarea la drept conform art. 247 C. proc. civ.

3. asupra unor bunuri mobile care alcătuiesc garanția creditorului, când acesta învederează insolvabilitatea debitorului său sau când are motive temeinice să bănuiască că debitorul va fugi ori să se teamă de sustrageri sau deteriorări;

b) să existe o cerere în acest sens a celui interesat;

c) măsura să fie necesară pentru conservarea dreptului (art. 598 C. proc. civ.) sau pentru liberarea debitorului (art. 599 pct. 1 C. proc. civ.) , ori să existe temerea că bunul va fi sustras, distrus ori alterat de posesorul său actual (art. 599 pct. 2 C. proc. civ.), sau creditorul să învedereze insolvabilitatea debitorului ori că are motive temeinice să bănuiască că debitorul va fugi, să va sustrage de la urmărire sau va deteriora bunul (art. 599 pct. 3 C. proc. civ.).

Simplul fapt că există un proces având obiectul prevăzut în art. 598 C. proc. civ. nu este suficient pentru a se aplica măsura sechestrului judiciar, ci trebuie să se dovedească faptul că măsura este necesară pentru conservarea dreptului.

C) Instanța competentă

Competența soluționării cererii de înființare a sechestrului judiciar poate să aparțină fie instanței investită cu judecarea acțiunii principale, fie instanței în circumscripția căreia se află bunul ce urmează a fi pus sub sechestru, conform art. 599 alin. 2 C. proc. civ.

D) Procedura de înființare a sechestrului judiciar

Procedura de aplicare a acestei măsuri asigurătorii este reglementată în art. 600-601 C. proc. civ.

Astfel, cererea se judecă de urgență, cu citarea părților (art. 600 alin. 1 teza I C. proc. civ.). Asupra cererii instanța se pronunță printr-o încheiere care este supusă recursului în termen de 5 zile de la pronunțare. În cazuri urgente, președintele instanței va putea numi, prin încheiere irevocabilă dată fără citarea părților, un administrator provizoriu până la soluționarea cererii de sechestru judiciar (art. 601 C. proc. civ.).

În caz de admitere a cererii, instanța îl va putea obliga pe reclamant la darea unei cauțiuni (art. 600 alin. 1 teza a II-a C. proc. civ.). Ca atare, necesitatea depunerii unei cauțiuni ca și cuantumul acesteia, este lăsată la aprecierea instanței. Dacă instanța obligă la plata cauțiunii va fixa și termenul în care trebuie depusă. Deși textul nu prevede, apreciez că nerespectarea acestei obligații trebuie sancționată în sensul art. 592 alin. final C. proc. civ., cu desființarea de drept a sechestrului printr-o încheiere irevocabilă, dată fără citarea părților.

E) Administratorul-sechestrului

Administratorul-sechestrului este persoana căreia îi este încredințată paza bunului sechestrat și care poate să fie:

- persoana desemnată de părți de comun acord;
- în caz de neînțelegere între părți, persoana desemnată de instanță, care poate fi chiar deținătorul bunului (art. 600 alin. 2 C. proc. civ.). Persoana desemnată de instanță nu trebuie să fie interesată în cauză.

În caz de admitere a cererii de sechestru judiciar, instanța este obligată să desemneze administratorul-sechestrului, aceasta nefiind doar o facultate, lăsată la aprecierea sa.

Predarea bunului către administratorul-sechestrului o face executorul judecătoresc care se va deplasa la locul situării bunului și-l va da în primire acestuia, pe bază de proces-verbal. Un exemplar al procesului-verbal va fi înaintat și instanței care a încuviințat măsura (art. 600 alin. 3 C. proc. civ.).

Administratorul-sechestrului poate să facă toate actele de conservare și administrare a bunului, va încasa orice venituri și sume datorate și va putea plăti datoriile cu caracter curent, precum și cele constatate prin titlu executoriu.

De asemenea, el va putea sta în judecată în numele părților litigante cu privire la bunul pus sub sechestrul, dar numai cu autorizarea prealabilă a instanței care l-a numit (art. 600 alin. 3).

Dacă administratorul-sechestrului a fost numită o altă persoană decât deținătorul, instanța va fixa, pentru activitatea depusă, o sumă drept remunerare, stabilind, totodată, și modalitățile de plată (art. 600 alin. final C. proc. civ.).

F) Încetarea sechestrului judiciar

Codul nu prevede când încetează sechestrul judiciar.

Ținând seamă de scopul pentru care este instituit, se poate considera că sechestrul judiciar încetează în următoarele cazuri:

- la rămânerea irevocabilă a hotărârii asupra fondului administratorul-sechestrului va preda bunul, împreună cu fructele acestuia și veniturile încasate, părții căreia i-a fost atribuit prin hotărâre (art. 1634 raportat la 1627 C. civ.).

- măsura poate să înceteze și înainte de soluționarea procesului asupra fondului, prin demisia sau înlocuirea administratorului-sechestrului. Cererea de înlocuire se rezolvă după regulile aplicabile la instituirea sechestrului.

5. Citarea și comunicarea actelor de procedură

5.1. Reguli generale. Caracterul normelor care reglementează citarea

Codul de procedură civilă reglementează citarea și comunicarea actelor de procedură prin art. 85-100.

Citarea este actul de procedură prin care participanții la judecata procesului civil sunt înștiințați cu privire la existența procesului, a termenului și locului unde se va desfășura judecata. Prin citarea părților se asigură respectarea a două principii fundamentale ale procesului civil: contradictorialitatea și dreptul de apărare.

Comunicarea este tot un act procedural, este „mijlocul tehnic prin care se asigură aducerea la cunoștință a unui act procedural îndeplinit, care trebuie să fie cunoscut de părți”

Potrivit art. 85 C. proc. civ., judecătorul nu poate hotărî asupra unei cereri decât după citarea sau înfățișarea părților, afară numai dacă legea nu dispune altfel.

La rândul său, **art. 107 C. proc. civ.** prevede că președintele va amâna judecarea pricinii ori de câte ori constată că partea care lipsește nu a fost citată cu respectarea cerințelor prevăzute de lege sub pedeapsa nulității²⁴.

Caracterul imperativ al normelor înscrise în art. 85 și 107 C. proc. civ. trebuie înțeles în sensul că instanța nu poate lua nici o măsură decât dacă părțile sunt legal citate ori prezente, cu excepția cazurilor anume prevăzute. Tocmai de aceea, pe parcursul judecării, înainte de pronunțarea unei hotărâri, lipsa procedurii de citare poate fi invocată de oricare dintre părți, de procuror sau de instanță din oficiu. Pe de altă parte, normele privitoare la citare au caracter dispozitiv întrucât ocrotesc interesul părții citate, care este înștiințată astfel de existența, de locul și

---

²⁴ Întrucât nulitatea este expresă, vătămarea se prezumă, potrivit art. 105 alin. 2 teza a II-a C. proc. civ., astfel încât partea care invocă nulitatea este scutită de obligația de a dovedi vătămarea.

data procesului. Aceasta înseamnă că o parte nu poate invoca, în căile de atac, lipsa de citare sau nelegala citare a celeilalte părți, o asemenea cerere fiind respinsă ca lipsită de interes.

În concluzie, trebuie să se facă distincție între caracterul imperativ al normelor care obligă instanța să citeze în mod legal părțile, și caracterul dispozitiv al normelor care reglementează citarea ca atare.

5.2. Termenul în cunoștință

A) Regula

În afară de cazurile în care judecata se poate desfășura fără citarea părților, instanța nu are obligația citării nici față de partea care are termen în cunoștință.

Potrivit **art. 153 alin. 1 C. proc. civ.**, partea care a depus cererea personal sau prin mandatar și a luat termenul în cunoștință, precum și partea care a fost prezentă la o înfățișare, ea însăși sau prin mandatar, chiar neîmpuneric cu dreptul de a cunoaște termenul, nu va fi citată în tot cursul judecării la acea instanță, prezumându-se că ea cunoaște termenele ulterioare.

Are termen în cunoștință:

- partea care a depus cererea personal sau prin mandatar și a luat termen în cunoștință. În condițiile art. 114¹ alin. 1 C. proc. civ. termenul în cunoștință se dă la depunerea cererii de chemare în judecată „sub semnătură”. În lipsa semnăturii, chiar dacă cererea nu a fost trimisă prin poștă, reclamantul trebuie să fie citat;

- partea care a fost prezentă la un termen, personal sau prin mandatar chiar neîmpuneric cu dreptul de a cunoaște termenul.

În aceste cazuri, se prezumă că partea cunoaște toate termenele ce vor fi acordate în dosar de instanța respectivă, astfel încât nu va mai fi citată. Este însă o prezumție relativă²⁵, care poate fi răsturnată făcându-se dovada contrară.

B) Excepția

Potrivit alin. 2 al art. 153 C. proc. civ. instituția termenului în cunoștință nu-și găsește aplicare²⁶:

1. în cazul redeschiderii judecării după ce a fost suspendată;

2. în cazul stabilirii unui termen pentru chemarea la interogatoriu. Textul trebuie înțeles în sensul că numai în privința probei cu interogatoriu nu funcționează prezumția cunoașterii termenului. Ca atare, dacă partea care are termen în cunoștință lipsește și nici nu a fost citată la interogatoriu, nu se poate face aplicarea dispozițiilor art. 225 C. proc. civ. Dar, într-o asemenea situație, dacă cel căruia i-a fost încuviințată proba renunță la administrarea ei, litigiul poate fi soluționat pentru că partea care lipsește are termenul în cunoștință;

3. în cazul când procesul se repune pe rol. Procesul se repune pe rol când, după închiderea dezbaterilor, instanța găsește necesare noi lămuriri;

---

²⁵ „Instanța are îndatorirea de a se convinge că părțile prezente au luat cu adevărat cunoștință de termenul fixat”. - Trib. jud. Maramureș, dec. civ. nr. 282/1968, R.R.D. nr. 12/1968, p. 174.

²⁶ „Când părțile au primit termenul în cunoștință, schimbarea sediului instanței în intervalul de timp dintre termene nu justifică citarea acestora, nefiind incidente nici unul dintre cazurile precizate de art. 153 alin. 2 C. proc. civ.”. - C. A. București, sec. com., dec. nr. 400/2000, Culegere de practică judiciară în materie comercială pe anii 2000-2001, p. 94. **Soluția este greșită.** Prezumția termenului în cunoștință înseamnă că partea este presupusă a cunoaște atât data cât și locul unde se poate prezenta pentru judecată. Ca atare, schimbarea sediului instanței impune citarea părților, pentru că altfel se încalcă prevederile art. 153 alin. 1. C. proc. civ..

4. în cazul militarilor în termen și al deținuților. Pentru că reglementează o excepție, textul este de strictă interpretare, astfel încât numai militarii în termen trebuie să fie citați la fiecare termen. Celorlalte categorii de militari le sunt aplicabile dispozițiile art. 153 alin. 1 C. proc. civ. Deținuții trebuie citați la fiecare termen.

Un alt caz în care nu funcționează termenul în cunoștință este cel prevăzut de art. 180 alin. 1 C. proc. civ. Potrivit acestui text, dacă una din părți declară că scrisul sau semnătura este falsă și cealaltă parte nu este de față, instanța va dispune înfățișarea părților în persoană, la alt termen, când partea care a invocat înscrisul va arăta mijloacele sale de apărare și va depune înscrisul pentru verificare. Modalitatea în care instanța dispune înfățișarea părților lipsă este citarea.

De asemenea, părțile nu au termen în cunoștință pentru majorarea onorariului expertului (art. 213 alin. 2 C. proc. civ.) ori pentru cercetarea locală (art. 216 alin. 1 C. proc. civ.).

C) Preschimbarea termenului luat în cunoștință

Potrivit art. 153 alin. 3 C. proc. civ., termenul luat în cunoștință sau pentru care au fost trimise citațiile nu poate fi preschimbabil²⁷ decât pentru motive temeinice și cu citarea părților. Citarea acestora se face în termen scurt, în camera de consiliu. Soluționarea cererii de preschimbare a primului termen de judecată este de competența președintelui instanței, a vicepreședintelui instanței, a președintelui de secție ori a judecătorului care îl înlocuiește. În cursul judecării procesului cererea de preschimbare a termenului se soluționează de către completul de judecată.

5.3. Citația. Cuprins

Citarea părților (dar și a martorilor, experților, interpreților, traducătorilor) se face printr-un act de procedură numit citație.

Formularul de citație are două părți. Prima parte constituie citația propriu-zisă și ea cuprinde mențiunile prevăzute de art. 88 C. proc. civ. Această parte este lăsată persoanei citate. Cea de-a doua parte reprezintă dovada de înmânare sau procesul-verbal încheiat de cel însărcinat cu înmânarea actului de procedură. Această parte a citației se restituie la dosar.

Potrivit art. 88 alin. 1 C. proc. civ., citația va cuprinde:

- 1. numărul și data emiterii, precum și numărul dosarului;*
- 2. arătarea anului, lunii, zilei și orei de înfățișare;*
- 3. arătarea instanței și sediului ei;*
- 4. numele, domiciliul și calitatea celui citat;*
- 5. numele și domiciliul părții potrivnice și felul pricinii;*
- 5¹. alte mențiuni prevăzute de lege;*
- 6. parafa șefului instanței și semnătura greșierului.*

Partea a doua a formularului de citație, care, după caz, constituie *dovada de primire sau procesul-verbal*, cuprinde mențiunile prevăzute în **art. 100 C. proc. civ.:**

- 1. anul, luna și ziua când a fost încheiat;*
- 2. numele celui care l-a încheiat;*
- 3. funcțiunea acestuia;*

---

²⁷ „Schimbarea orei de începere a ședinței de judecată și a completului de judecată –completul 1 în loc de completul 2- echivalează cu preschimbarea termenului de judecată”.- C. A. București, sec. a III-a civilă, dec. nr. 1391/2000, publicată de M. Tăbărcă, **Codul...**, p. 215.

4. numele, prenumele și domiciliul celui căruia i s-a făcut comunicarea, cu arătarea numărului, etajului, apartamentului sau camerei, dacă cel căruia i s-a făcut comunicarea locuiește într-o clădire cu mai multe etaje sau apartamente sau în hotel și dacă actul de procedură a fost înmănat la locuința sa, ori a fost afișat pe ușa acestei locuințe;

5. arătarea instanței de la care pornește actul de procedură și identificarea lui, iar pentru citații și termenul de înfățișare;

6. arătarea înscrisurilor comunicate;

7. numele și calitatea celui căruia i s-a făcut înmânarea sau locul unde s-a făcut afișarea;

8. semnătura celui care a încheiat procesul-verbal.

Procesul-verbal face dovadă până la înscrierea în fals cu privire la faptele constatate personal de cel care l-a încheiat²⁸ (alin. 4).

Adeverința de primire sau procesul-verbal de comunicare a citației se atașează la dosar.

5.4. Persoanele care se citează. Reguli speciale

Se citează părțile, martorii, experții, interpreții, traducătorii.

5.5. Citarea prin publicitate

Potrivit **art. 95 C. proc. civ.**, se impun următoarele precizări:

- pentru a se recurge la procedura citării prin publicitate, nu este suficient ca reclamantul să afirme că nu cunoaște domiciliul pârâtului, ci trebuie să învedereze împrejurări concrete din care să rezulte că, deși a făcut tot ce i-a stat în putință, nu a reușit să afle domiciliul acestuia, confirmându-și eventual, susținerile prin probe corespunzătoare;

- regula în realizarea procedurii de citare prin publicitate o constituie afișarea citației la ușa instanței. Prin excepție, citația se publică și în Monitorul Oficial al României sau într-un ziar mai răspândit, numai dacă se apreciază că o asemenea măsură este necesară. În ambele cazuri trebuie respectat termenul menționat în alin. 3;

- dacă citația a fost publicată în Monitorul Oficial sau într-un ziar mai răspândit, dar nu a fost afișată la ușa instanței, procedura nu este legal îndeplinită de vreme ce textul are în vedere „și” publicarea, deci în plus față de afișare;

- din alin. final nu rezultă până la ce moment al procesului se poate înfățișa pârâtul și să invoce lipsa procedurii de citare. Pentru că normele care reglementează citarea părților au caracter dispozitiv, încălcarea lor trebuie invocată în condițiile art. 108 alin. 3 C. proc. civ. De asemenea, dacă pârâtul nelegal citat, nu a fost prezent nici la ultimul termen de judecată în primă instanță, astfel încât să se acopere neregularitatea procedurală, conform art. 89 alin. 2 C. proc. civ., lipsa de procedură va putea fi invocată direct în apel sau în recurs, dacă sentința nu este susceptibilă de apel.

---

²⁸ „Mențiunea datei comunicării hotărârii, făcută pe dovada de comunicare a deciziei, în lipsa înscrierii în fals a contestatorului, nu poate fi combătută prin alte mijloace de probațiune, nici măcar cu datele menționate pe ștampilele aplicate de oficiile poștale implicate în îndeplinirea procedurii”.- C. A. Ploiești, dec. civ. nr. 1468/1998, B.J./1998 – semestrul I, p. 255; „Data încheierii procesului-verbal de comunicare a hotărârii face parte din categoria faptelor constatate de cel care l-a întocmit, astfel încât această mențiune face dovadă până la înscrierea în fals, conform dispozițiilor art. 100 alin. 4 C. proc. civ. În aceste condiții, legea nepermițând dovada contrarie decât prin folosirea procedurii înscrierii în fals, simpla afirmație a părții, în sensul că nu i s-ar fi comunicat hotărârea apelată este lipsită de relevanță juridică”.- C. A. București, sec. a IV-a civilă, dec. nr. 4134/2000, Culegere de practică judiciară în materie civilă pe anul 2000, p. 219.

- dacă pârâțul dovedește că reclamantul îi cunoștea adresa și totuși a obținut citarea sa prin publicitate, toate actele de procedură săvârșite după acest moment se vor anula iar reclamantul va putea fi obligat la despăgubiri și amendat²⁹.

Citarea prin publicitate se realizează, potrivit art. 94 C. proc. civ., și atunci când comunicarea actelor de procedură nu se poate face din cauză că s-a dărâmat clădirea, a devenit de nelocuit sau din alt motiv asemănător, caz în care agentul va depune actul la grefa instanței, care va înștiința din timp partea despre această împrejurare, dispozițiile art. 95 fiind aplicabile în mod corespunzător.

În această situație, instanța nu va dispune automat citarea prin publicitate, ci va încunoștința partea potrivită pentru a face cercetări și a indica noua adresă la care urmează să se facă citarea și comunicarea celorlalte acte de procedură.

CAPITOLUL AL II-LEA ETAPA DEZBATERILOR

Etapa dezbaterilor începe la prima zi de înfățișare și durează până în momentul în care instanța se socotește lămurită asupra pretențiilor deduse judecătii, când declară dezbaterile închise și se retrage pentru deliberare.

1. Ședința de judecată

1.1. Activitatea premergătoare ședinței de judecată

- in sarcina grefierului de ședință sunt stabilite o serie de indatoriri pentru perioada premergătoare ședinței de judecată (preia dosarele de la arhivă, întocmește și afișează lista cauzelor cu 24 de ore înaintea termenului de judecată, lista se afișează la ușa sălii de ședință, cu cel puțin o oră înainte de începerea ședinței, verifică dacă au sosit la instanță și s-au atașat la dosare dovezile de înmânare ori de comunicare a citațiilor și a celorlalte acte procedurale, precum și relațiile și actele solicitate de președinte sau dispuse de instanța de judecată; verifică legalitatea îndeplinirii procedurilor de citare sau de comunicare atașate la dosar, informează pe președintele completului de judecată despre deficiențele constatate pentru a se lua eventuale măsuri, după care predă dosarele completului de judecată).

1.2. Activitatea în timpul ședinței de judecată

A) Rolul grefierului de ședință

Grefierul va fi prezent în sala de ședință cu o oră înainte de începerea ședinței de judecată, pentru a pune la dispoziție dosarele spre consultare. El se îngrijește, totodată de atașarea la dosare a ultimelor acte de procedură sau a corespondenței sosite la registratură.

B) Conducerea ședinței de judecată. Poliția ședinței

---

²⁹ „Dacă citarea prin publicitate a pârâțului s-a datorat relei-credințe a reclamantului, acesta din urmă este pasibil de aplicarea unei amenzi în folosul statului și de plata unor despăgubiri către partea prejudiciată”. - Trib. Supr., sec. civ., dec. nr. 581/1979, I. G. Mihuță, **Repertoriu...**, pe anii 1975-1980, p. 292, nr. 76.

Ședința de judecată este prezidată de judecătorul desemnat de președintele instanței sau, după caz, de președintele secției.

Potrivit art. 128 alin. 1 C. proc. civ., președintele deschide, suspendă și ridică ședința.

Tot președintele completului este cel care, potrivit art. 122 C. proc. civ., exercită poliția ședinței, putând lua măsuri pentru păstrarea ordinii și buneicuviințe.

Filmarea sau fotografierea în incinta instanței sau în sălile de ședință se fac numai cu acordul președintelui instanței, respectiv președintelui de complet, care poate stabili limitele în care să se desfășoare aceste activități. În vederea aducerii la cunoștința publicului, aceste prevederi vor fi afișate în loc vizibil.

C) Apelul participanților la judecată. Referatul grefierului de ședință

Apelul părților și al celorlalți participanți la judecată se face la ușa sălii de ședință, de către un aprod sau prin instalația de amplificare de către grefierul de ședință.

După strigarea cauzei și apelul părților, grefierul de ședință referă oral, pe scurt, obiectul pricinii și stadiul în care se află judecata acesteia; comunică modul în care s-a îndeplinit procedura de citare a persoanelor chemate la proces și dacă s-au îndeplinit celelalte măsuri dispuse de instanță la termenele anterioare.

După referatul grefierului de ședință, președintele completului verifică personal modul de îndeplinire a procedurii de citare precum și, atunci când este cazul, dacă s-au îndeplinit dispozițiile legale privitoare la taxa judiciară de timbru și timbrul judiciar.

D) Măsuri care pot fi dispuse în dosare

În funcție de situația concretă din fiecare dosar, după strigarea cauzei și referatul grefierului, se va trece, după caz, la amânarea procesului, suspendarea judecării sau soluționarea pricinii:

- cauzele care se amână, fără să comporte discuții, vor putea fi strigate, la începutul ședinței, în ordinea listei, dacă toate părțile legal citate sunt prezente și cer amânarea.

La cererea părților, instanța va putea lăsa cauza la urmă, fixând o anumită oră când dosarul va fi strigat din nou (art. 101 alin. 2 din Regulament).

În cazul în care nici una din părți nu se prezintă la strigarea cauzei, dosarul va fi lăsat la sfârșitul ședinței când, după o nouă strigare, în ordinea listei, se va proceda conform dispozițiilor legale. Dacă nici una din părți nu a cerut judecarea în lipsă, se poate dispune suspendarea judecării;

- pricinile declarate urgente și cele rămase în divergență se vor judeca înaintea celorlalte (art. 125 alin. 2 C. proc. civ.)

Art. 125 alin. 3 C. proc. civ. prevede că părțile pot cere schimbarea rândului, când împricinații având pricini fixate înaintea lor nu se împotrivesc.

- dacă s-a trecut la soluționarea pricinii, instanța se va pronunța cu prioritate, atunci când este cazul, asupra excepțiilor de procedură și a celor de fond care fac de prisos, în tot sau în parte, cercetarea în fond a pricinii (art. 137 C. proc. civ.);

- în fața primei instanțe, judecătorii au datoria de a încerca împăcarea părților. În acest scop, ei pot solicita înfățișarea personală a părților, chiar dacă acestea sunt reprezentate.

- dacă nu s-au împăcat, părțile își vor susține cererile și se vor administra probele ce le-au fost încuviințate.

Președintele va da cuvântul mai întâi reclamantului și pe urmă pârâtului. În caz de trebuință, președintele poate da cuvântul de mai multe ori, putându-l mărgini în timp de fiecare dată (art. 128 alin. 2-3 C. proc. civ.).

Se dă cuvântul mai întâi aceluia care „are de făcut o propunere înaintea judecății” (art. 1169 C. civ.). Ca atare, dacă pârâtul invocă excepții, el va avea calitatea de reclamant cu privire la excepție și prin urmare, lui i se va da mai întâi cuvântul pentru susținerea excepției. Situația este aceeași dacă pârâtul a formulat cerere reconvențională.

Dacă procurorul participă la judecată va vorbi ultimul, cu excepția cazului în care a pornit procesul, caz în care va avea primul cuvântul.

Intervenientul principal, cel chemat în judecată conform art. 57 C. proc. civ. și cel arătat ca titular al dreptului, pentru că au poziția de reclamant, vorbesc după reclamant.

Chematul în garanție va avea cuvântul după partea care l-a introdus în proces.

Intervenientul accesoriu are cuvântul după partea în favoarea căreia a intervenit;

- în cursul ședinței de judecată grefierul va consemna în caietul de note: numărul dosarului, poziția acestuia pe lista de ședință, susținerile orale din timpul ședinței, măsurile dispuse de instanță precum și toate celelalte aspecte rezultând din desfășurarea procesului. Notele vor fi vizate de președintele completului de judecată.

- când instanța se va socoti lămurită, președintele va declara dezbaterile închise (art. 150 C. proc. civ.).

Potrivit art. 146 C. proc. civ., părțile vor putea fi îndatorate, după închiderea dezbaterilor, să depună concluzii scrise sau prescurtări scrise, semnate de ele, a susținerilor lor verbale. Părțile vor putea depune concluzii sau prescurtări chiar fără să fie obligate.

De asemenea, în cazul în care a respins cererea de amânare a judecății pentru lipsă de apărare, la cererea părții, instanța poate să amâne pronunțarea în vederea depunerii de concluzii scrise (art. 156 alin. 2 C. proc. civ.).

Dacă instanța găsește necesare noi lămuriri, pricina poate fi repusă pe rol (art. 151 C. proc. civ.).

Odată cu repunerea pe rol se va dispune și citarea părților pentru termenul acordat, conform art. 153 alin. 2 pct. 3 C. proc. civ.

E) Termenul de soluționare a pricinilor

Codul de procedură civilă nu stabilește, de drept comun, un termen în care să fie soluționate pricinile și nici durata termenelor ce pot fi acordate pe parcursul judecății.

A prevăzut doar cauzele în care judecata se face de urgență: *în materie de perimare (art. 252), lămurirea hotărârii (art. 281¹), completarea hotărârii (art. 281²), contestație în anulare (art. 320), pentru înlăturarea piedicilor ce se ivesc în organizarea arbitrajului (art. 342), pentru decăderea din termenul de grație (art. 383), pentru autorizarea executorului de a intra în anumite încăperi (art. 384¹), pentru soluționarea cererii prin care se contestă solvabilitatea garantului (art. 394), judecarea contestației la executare (art. 402), suspendarea provizorie a executării de către președintele instanței (art. 403), judecarea contestației împotriva procesului-verbal de eliberare și distribuire a sumei rezultate din executare (art. 570), judecarea ordonanței președințiale (art. 581), judecarea recursului împotriva ordonanței președințiale (art. 582), judecarea cererii de sechestrul asigurător (art. 592), ridicarea sechestrului asigurător (art. 594), judecarea cererii de sechestrul judiciar (art. 600), numirea administratorului provizoriu (art. 601), judecarea cererilor posesorii (art. 601).*

Pe de altă parte, în aplicarea art. 6 pct. 1 din Convenția europeană a drepturilor omului, art. 21 alin. 3 din Constituție stabilește că orice persoană are dreptul la judecarea într-un termen rezonabil a cauzei sale.

O serie de **legi speciale** prevăd însă termenele în care trebuie să fie judecate pricinile la care se referă. Astfel:

- *cererile referitoare la soluționarea conflictelor de drepturi se judecă în regim de urgență. Termenele de judecată nu pot fi mai mari de 10 zile (art. 74 alin. 1 și 2 din Legea nr. 168/1999 privind soluționarea conflictelor de muncă);*

- *tribunalul fixează termen pentru soluționarea cererii de încetare a grevei, care nu poate fi mai mare de 3 zile de la data înregistrării acesteia (art. 59 din Legea nr. 168/1999 privind soluționarea conflictelor de muncă);*

- *Tribunalul București se pronunță asupra cererii de înregistrare a partidului politic în cel mult 15 zile de la expirarea termenului de afișare a cererii. Curtea de Apel București va examina contestația în ședință publică, în termen de cel mult 15 zile de la înregistrarea acesteia (art. 21 alin. 1 și 3 din Legea nr. 14/2003 a partidelor politice);*

- *în termen de 15 zile de la înregistrarea cererii Ministerului Public, de încetare a activității partidului politic și de radiere a acestuia, Tribunalul București se va pronunța asupra acesteia (art. 26 alin. 2 din Legea nr. 14/2003 a partidelor politice);*

- *împotriva hotărârii de admitere sau respingere a cererii de acordare a statutului de refugiat se poate face plângere care va fi soluționată în termen de 30 de zile (art. 15 alin. 5 din Ordonanța Guvernului nr. 102/2000 privind statutul și regimul refugiaților din România, aprobată prin Legea nr. 323/2001, astfel cum a fost modificată prin Ordonanța Guvernului nr. 43/2004);*

- *recursul împotriva hotărârii date asupra plângerii se judecă în termen de 30 de zile de la înregistrare (art. 15 alin. 8 din Ordonanța Guvernului nr. 102/2000 privind statutul și regimul refugiaților din România, aprobată prin Legea nr. 323/2001, astfel cum a fost modificată prin Ordonanța Guvernului nr. 43/2004);*

- *dacă sunt motive întemeiate pentru care părțile nu sunt în măsură să își prezinte apărările în mod complet, instanța va putea, în mod excepțional, să acorde un singur termen în cunoștință de cel mult 5 zile, pentru aceste motive (art. 40 alin. 2 din Legea nr. 137/2002 privind unele măsuri pentru accelerarea privatizării);*

- *instanța va soluționa cererea pentru obținerea documentului oficial prin care se permite desfășurarea activității, prestarea serviciului sau exercitarea profesiei, în termen de cel mult 30 de zile de la primirea acesteia (art. 9 alin. 3 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 27/2003 privind procedura aprobării tacite, aprobată prin Legea nr. 486/2004),*

- *instanța va proceda la soluționarea cererii de înscriere a sindicatului în termen de 10 zile (art. 15 alin. 3 din Legea nr. 54/2003 a sindicatelor).*

1.3. Activitatea ulterioară ședinței de judecată. Încheierile de ședință

A) Actele de procedură îndeplinite de grefier după terminarea ședinței

Dintre dosarele aflate pe rolul completului la un termen de judecată, unele sunt soluționate, în altele judecata se amână.

Dacă judecata s-a amânat, în termen de 24 de ore grefierul va întocmi încheierea de ședință, conceptele de citare pentru termenul următor, adresele și celelalte lucrări dispuse de instanță.

Judecătorii sunt obligați să verifice efectuarea în termen a încheierilor și a celorlalte lucrări întocmite de grefierul de ședință, restituindu-le pe cele necorespunzătoare, atunci când este cazul, cu îndrumările necesare pentru refacerea lor.

După redactarea și semnarea încheierilor, greșierii de ședință predau dosarele amânate arhivarului registrator care semnează de primirea lor pe listele de procese.

Citațiile și mandatele de aducere se întocmesc în ordinea urgenței, cel mai târziu a doua zi după întocmirea conceptelor de citare.

B) Încheierea de ședință

Se întocmește o încheiere pentru fiecare termen de judecată, cu excepția termenului la care au loc dezbaterile în fond, deoarece în acest caz în practica hotărârii se va consemna ce s-a petrecut la acel termen. Totuși, dacă se amână pronunțarea, se va întocmi încheierea de dezbateri, care va înlocui practica hotărârii, și care va face corp comun cu hotărârea. Lipsa **încheierii de dezbateri** va atrage nulitatea hotărârii pentru că instanța de control judiciar nu poate să verifice legalitatea compunerii sau constituirii completului de judecată, dacă părțile au fost legal citate, dacă acestea au fost prezente personal la judecată sau prin mandatar, dacă au pus concluzii și ce concluzii au pus etc.

În încheierea de ședință trebuie să se consemneze tot ce s-a petrecut la termenul de judecată. De aceea s-a spus că încheierea este un proces-verbal al ședinței, o oglindă scrisă a dezbaterii orale.

Potrivit art. 255 alin. 2 C. proc. civ., hotărârile date de instanță în cursul judecării se numesc încheieri. Prin urmare, încheierea este tot o hotărâre, dar este o hotărâre dată pe parcursul judecării. Având această natură, încheierea va avea același cuprins ca și hotărârea finală: practica, considerente și dispozitiv, conform art. 261 C. proc. civ.

Întrucât sunt anterioare hotărârii finale, încheierile se numesc **premergătoare**.

Încheierile sunt de două feluri: **preparatorii și interlocutorii**.

Încheierile preparatorii nu îi leagă pe judecători (art. 268 alin. 2 C. proc. civ.).

În schimb, judecătorii sunt legați de **încheierile interlocutorii** care, fără a hotărî în totul pricina, pregătesc dezlegarea ei (art. 268 alin. 3 C. proc. civ.). Aceste încheieri lasă se întrevadă rezultatul procesului sau rezolvă parțial un aspect al procesului. Faptul că judecătorii sunt „legați” de aceste încheieri trebuie înțeles în sensul că ei nu pot reveni asupra celor decise, astfel încât ulterior să pronunțe o altă soluție.

Potrivit art. 282 alin. 2 C. proc. civ., **împotriva încheierilor premergătoare nu se poate face apel decât odată cu fondul, în afară de cazul când prin ele s-a întrerupt cursul judecării**. Soluția este valabilă și pentru recurs (art. 299 C. proc. civ.).

Pe de altă parte, sunt **încheieri care nu sunt supuse nici unei căi de atac**. Astfel, potrivit art. 34 alin. 1 C. proc. civ., încheierea prin care s-a încuviințat sau respins abținerea, ca și aceea prin care s-a încuviințat recuzarea, nu este supusă la nici o cale de atac; în condițiile art. 40 alin. 4 C. proc. civ., hotărârea (încheierea) asupra strămutării nu este supusă nici unei căi de atac; potrivit art. 351 alin. 2 C. proc. civ., încheierea prin care instanța numește arbitrul nu este supusă căilor de atac.

Sunt cazuri în care instanța dă soluția finală unei cereri prin încheiere, ca de exemplu, în materia asigurării dovezilor pe cale principală, al îndreptării hotărârilor, al renunțării la judecată, în materie necontencioasă. Aceste încheieri nu sunt premergătoare.

2. Prima zi de înfățișare

A) Definiție. Particularități

Art. 134 C. proc. civ. definește prima zi de înfățișare ca fiind termenul la care părțile legal citate, pot pune concluzii.

Prin urmare, pentru a exista acest moment procedural, se cer a fi îndeplinite cumulativ două condiții: părțile să fie legal citate (deci, nu neapărat prezente!) și să poată pune concluzii.

A putea pune concluzii, în sensul art. 134, înseamnă că partea este în măsură să-și exprime poziția, punctul de vedere în legătură cu orice aspect din procesul respectiv. Altfel spus, a putea pune concluzii nu înseamnă a pune efectiv concluzii, ci a avea posibilitatea să se pună concluzii. Tocmai de aceea, cerințele art. 134 C. proc. civ. sunt îndeplinite chiar dacă partea lipsește, dar a fost legal citată cu copie de pe cererea formulată de adversar și nu i s-a încuviințat amânarea pentru lipsă de apărare.

Concluziile care pot fi puse la prima zi de înfățișare nu se identifică și nu se confundă cu concluziile în fond, finale, care se pun înainte de închiderea dezbaterilor.

Nu pot fi puse concluzii dacă una din părți a formulat o cerere pentru lipsă de apărare, pe care instanța o găsește întemeiată; dacă serviciul este suspendat ori procesul este amânat pentru lipsă de timp; dacă cererea de chemare în judecată și înscrierile depuse de reclamant nu au fost comunicate părâtului; dacă, față de obiectul litigiului, completul nu era legal compus sau constituit.

Prima zi de înfățișare nu este totuna cu primul termen de judecată. Desigur, în măsura în care la primul termen de judecată sunt îndeplinite cele două condiții impuse de art. 134 C. proc. civ., la primul termen de judecată poate fi „prima zi de înfățișare”.

Este prima zi de înfățișare termenul la care sunt îndeplinite aceste condiții, chiar dacă taxele judiciare de timbru nu sunt încă achitate.

B) Funcția procedurală

Momentul procesual care este prima zi de înfățișare este important pentru că la această dată atât părâtul cât și reclamantul pot să săvârșească anumite acte de procedură, sub sancțiunea, de regulă, a decăderii.

Reclamantul va putea cere instanței un termen pentru întregirea sau modificarea cererii, precum și pentru a propune noi dovezi. În acest caz, instanța dispune amânarea pricinii și comunicarea cererii modificate părâtului, în vederea facerii întâmpinării (art. 132 alin. 1 C. proc. civ.).

Întrucât normele înscrise în art. 132 C. proc. civ. au caracter dispozitiv, reclamantul ar putea să-și modifice acțiunea și după prima zi de înfățișare, dacă părâtul consimte, expres sau tacit. Pentru ca părțile să nu fie lipsite de grade de jurisdicție, reclamantul își poate modifica acțiunea numai în fața primei instanțe nu și în căile de atac.

Art. 132 alin. 2 C. proc. civ. prevede cazurile în care cererea nu se socotește modificată și nu se va da termen, ci se vor trece în încheierea de ședință declarațiile verbale făcute în instanță:

Tot la prima zi de înfățișare reclamantul ar putea propune dovezi noi, pe care nu le-a indicat în cererea de chemare în judecată.

De asemenea, dacă părâtul a depus cerere reconvențională, la prima zi de înfățișare reclamantul va putea cere un termen pentru a formula întâmpinare și a propune dovezile în apărare.

Părâtul, dacă nu este reprezentat sau asistat de avocat, la prima zi de înfățișare va arăta excepțiile, dovezile și toate mijloacele sale de apărare, despre care se va face vorbire în încheierea de ședință (art. 118 alin. final C. proc. civ.). De asemenea, instanța îi va acorda, la cerere, un termen pentru pregătirea apărării și depunerea întâmpinării.

Tot până la acest moment părâtul poate formula cererile de intervenție forțată.

3. Excepțiile procesuale

3.1. Caracteristici și definiție

- excepția constituie o formă de manifestare a acțiunii și deci, presupune existența unui proces civil în curs de soluționare;

- prin natura sa, excepția procesuală reprezintă un mijloc de apărare. Fiind un mijloc de apărare, excepția procesuală este folosită în mod obișnuit de către pârât.

- excepțiile procesuale nu pun în discuție fondul pretenției deduse judecătii;

- admiterea excepției procesuale duce fie la întârzierea judecătii prin amânarea cauzei, refacerea unor acte de procedură, declinarea competenței (în cazul excepțiilor declinatorii), fie la împiedicarea judecătii fondului, prin stingerea procesului, anularea sau respingerea cererii ca prematură, prescrisă, inadmisibilă (în cazul excepțiilor peremptorii);

- în principiu, admiterea excepției procesuale nu afectează dreptul reclamantului, iar hotărârea pronunțată nu are autoritate de lucru judecat asupra fondului dreptului.

Definiție

Excepțiile procesuale reprezintă unul din mijloacele prin care, în condițiile legii, partea interesată, procurorul sau instanța din oficiu, invocă fără a pune în discuție fondul dreptului, neregularități procedurale (privitoare la compunerea sau constituirea instanței, competența acestora ori la actele de procedură) sau lipsuri referitoare la dreptul material la acțiune, urmărind, după caz, declinarea competenței, amânarea judecătii, refacerea unor acte, anularea ori respingerea cererii.

3.2. Natură juridică

Excepția procesuală are natura juridică a mijloc de apărare și ea nu se confundă cu apărarea pe fond.

De pildă, dacă reclamantul îl cheamă în judecată pe pârât de la care pretinde restituirea unui bun împrumutat, pârâtul se poate apăra pe fond (motivând de exemplu, faptul că reclamantul nu i-a împrumutat bunul ci i l-a dat în urma unei vânzări, ori că i-a restituit bunul reclamantului, excepția neexecutării contractului³⁰) sau se poate apăra invocând o excepție procesuală (lipsa calității procesuale active sau pasive, autoritatea de lucru judecat etc.).

3.3. Clasificarea excepțiilor procesuale

A) In funcție de obiectul asupra căruia poartă - excepții de procedură și excepții de fond

Prin excepțiile de procedură se invocă neregularități procedurale privitoare la compunerea sau constituirea instanței, competența acestora și procedura de judecată. Au o asemenea natură: excepția privind greșita compunere a instanței, excepția de incompatibilitate, de recuzare, excepția de necompetență, excepția de litispendență și conexitate, lipsa dovezii calității de reprezentant, excepția de perimare, lipsa procedurii de citare etc.

Prin excepțiile de fond se invocă lipsuri referitoare la exercițiul dreptului la acțiune. Întrucât condițiile de exercițiu ale acțiunii sunt dreptul, interesul, calitatea procesuală și capacitatea procesuală, înseamnă că lipsa uneia sau unora din aceste condiții constituie temei pentru invocarea unei excepții de fond.

B) Excepții dilatorii și excepții peremptorii

În raport de criteriul efectului pe care tind să-l realizeze, excepțiile procesuale se împart în excepții dilatorii și excepții peremptorii sau dirimante.

Excepțiile dilatorii tind la amânarea judecătii, declinarea competenței sau refacerea unor acte. Sunt astfel de excepții: excepția lipsei de citare, excepția de recuzare, de incompatibilitate, excepția de conexitate, litispendența etc.

---

³⁰ „Ceea ce recurenta numește ca fiind o excepție de fond –excepția neîndeplinirii contractului- este în realitate o apărare pe fond deoarece, prin definiție excepțiile de fond sunt în legătură cu condițiile de exercițiu ale acțiunii și nu pun în discuție însuși fondul dreptului”.- C. A. București, sec. a IV-a civilă, dec. nr. 470/1999, nepublicată.

Excepțiile peremptorii tind la respingerea sau la stingerea procesului. Au acest caracter prescripția, puterea lucrului judecat, excepția lipsei calității sau capacității procesuale, excepția lipsei dovezii calității de reprezentant, perimarea.

Unele excepții peremptorii (ex: excepția lipsei capacității procesuale de exercițiu, a lipsei dovezii calității de reprezentant, excepția nelegalei timbrări, excepția lipsei semnăturii de pe cerere, atunci când partea nu este prezentă la termenul la care se invocă excepția) încep prin a avea un efect dilatoriu, pentru că instanța nu anulează automat cererea, ci amână judecata, acordând un termen pentru împlinirea lipsurilor.

Pe de altă parte, este posibil ca aceași excepție să producă efecte diferite.

Astfel, excepția de necompetență:

- este dilatorie, atunci când se apreciază că pricina este de competența unei alte instanțe sau organ cu activitate jurisdicțională, în favoarea cărora trebuie declinată competența;

- este peremptorie sau dirimantă, atunci când cererea este de competența unui organ fără activitate jurisdicțională, pentru că soluția pe care o pronunță instanța este de respingere a cererii ca inadmisibilă;

- este dilatorie, atunci când pricina este de competența unei instanțe dintr-un stat membru al Uniunii Europene, pentru că potrivit Regulamentului CE nr. 44/2001 cererea va fi declinată în favoarea instanței străine;

- este peremptorie, dacă pricina este de competența unei instanțe dintr-un stat care nu este membru al Uniunii Europene, deoarece în acest caz, în raport de dispozițiile art. 157 din Legea nr. 105/1992 cererea va fi respinsă ca nefiind de competența instanțelor române.

C) Excepții absolute și relative

În raport de caracterul imperativ sau dispozitiv al normei încălcate, excepțiile procesuale se clasifică în excepții absolute și excepții relative.

Excepțiile absolute privesc încălcarea unor norme cu caracter imperativ. Au acest caracter excepția nemotivării sau motivării tardive a recursului, excepția exercitării tardive a căii de atac, excepția incompatibilității etc.

Aceste excepții pot fi invocate de oricare dintre părți, de procuror sau de instanță din oficiu în orice moment al procesului, chiar direct în căile de atac.

Excepțiile relative pot fi invocate atunci când au fost încălcate norme dispozitive. Fac parte din această categorie excepția de recuzare, excepția de necompetență teritorială relativă.

Aceste excepții pot fi invocate numai de partea interesată și numai la prima zi de înfățișare ce a urmat săvârșirii neregularității procedurale și înainte de a se pune concluzii în fond.

3.4. Raportul dintre excepțiile procesuale și inadmisibilități

În realitate, și în aceste cazuri suntem în prezența unor excepții (de procedură sau de fond) care au ca punct comun soluția pe care o pronunță instanța în cazul admiterii lor: respingerea cererii ca inadmisibilă. De pildă, excepția de inadmisibilitate a recursului declarat împotriva unei hotărâri irevocabile este de fapt o excepție de fond, pentru că privește exercițiul dreptului la acțiune³¹. Dacă se admite această excepție de fond, recursul va fi respins ca inadmisibil.

---

³¹ „Întrucât deciziile pronunțate de secțiile Curții Supreme de Justiție, ca instanțe de recurs..., nu mai sunt susceptibile a fi atacate cu recurs, se constată că recursul declarat în cauză este inadmisibil și urmează a fi respins ca atare”.- C.S.J., sec. com., dec. nr. 391/1994, Dreptul nr. 4/1995, p. 71.

Atunci când o cerere adresată instanței este în realitate de competența unui organ al statului fără activitate jurisdicțională, cererea se va respinge ca inadmisibilă, în urma admiterii excepției de necompetență generală, deci a unei excepții de procedură.

3.5. Procedura de soluționare a excepțiilor procesuale

A) Condiții de invocare a excepțiilor procesuale

A) **Instanța** poate să invoce excepțiile absolute în orice stare a pricinii (art. 108 alin. 1 C. proc. civ.), având însă obligația de a pune în discuția părților excepția invocată, pentru a nu se încălca principiul contradictorialității și al dreptului la apărare.

În schimb, instanța nu poate să invoce din oficiu excepțiile relative dar, în exercițiul rolului activ (art. 129 alin. 3 C. proc. civ.), poate să atragă atenția părții care nu este reprezentată sau asistată de avocat ori de mandatarii prevăzuți la art. 68 alin. 5 C. proc. civ., că este îndreptățită să invoce o excepție relativă.

B) Părțile inițiale

Pârâtul poate să invoce excepțiile pe care le are față de cererea de chemare în judecată prin întâmpinare.

În situația în care întâmpinarea nu este obligatorie, ori dacă pârâtul nu este reprezentat sau asistat de avocat, la prima zi de înfățișare președintele completului îi va pune în vedere să arate excepțiile, despre care se va face vorbire în încheierea de ședință.

Dacă la prima zi de înfățișare, în condițiile art. 132 alin. 1 C. proc. civ., reclamantul solicită acordarea unui termen pentru întregirea sau modificarea acțiunii, în termenul acordat de instanță pârâtul va putea depune întâmpinare prin care să arate excepțiile pe care le are la cererea modificată.

Pârâtul trebuie să invoce în aceste condiții, sub sancțiunea decăderii prevăzută de art. 103 coroborat cu art. 136 C. proc. civ., numai excepțiile relative, întrucât excepțiile de ordine publică pot fi invocate în orice stare a pricinii.

Reclamantul nu poate invoca excepția de necompetență teritorială relativă (art. 158 alin. final C. proc. civ.) și, față de regula potrivit căreia nimeni nu poate invoca neregularități pricinuite prin propriul său fapt, nici excepții relative la cererea de chemare în judecată.

D) Procurorul

Procurorul poate să invoce excepții absolute în orice etapă a procesului.

El nu poate invoca excepții relative, dar, dacă participă la judecată, poate să pună concluzii asupra excepțiilor ridicate de partea care are interes.

B) Judecata excepțiilor procesuale

1. Regula

Potrivit art. 137 alin. 1 C. proc. civ. instanța se va pronunța mai întâi asupra excepțiilor de procedură precum și asupra celor de fond care fac de prisos, în totul sau în parte, cercetarea în fond a pricinii.

2. Excepția

De la regula enunțată anterior, legiuitorul s-a abătut prin prevederile alin. 2 al art. 137 C. proc. civ. potrivit cu care excepțiile vor putea fi unite cu fondul dacă pentru judecarea lor este nevoie să se administreze dovezi în legătură cu dezlegarea în fond a pricinii.

Prin urmare, nu orice excepție poate fi unită cu fondul, ci numai acea excepție pentru a cărei soluționare sunt necesare aceleași probe ca și pentru soluționarea fondului.

De pildă, dacă s-a introdus o acțiune în revendicare și pârâtul invocă excepția lipsei de calitate procesuală activă, această excepție ar putea fi unită cu fondul întrucât, în acțiunea în revendicare a stabili că reclamantul nu are calitate procesuală înseamnă a stabili că nu este titularu

3. Ordinea de soluționare a excepțiilor invocate concomitent

Codul de procedură civilă nu arată în ce ordine trebuie soluționate excepțiile invocate concomitent înaintea instanței, ci se limitează la precizarea că excepțiile trebuie rezolvate înaintea fondului.

În doctrină³² s-a arătat că judecătorul trebuie să deducă ordinea de soluționare a excepțiilor din **caracterul și efectele** pe care le produc diferitele excepții în cadrul procesului civil, propunându-se următoarea ordine: excepțiile legate de investirea instanței, excepția de necompetență, excepția puterii lucrului judecat, excepția de prescripție etc.

C) Actul de procedură prin care instanța se pronunță asupra excepției procesuale

Dacă excepția invocată este socotită întemeiată, instanța o va admite și:

- va pronunța o încheiere dacă dispune amânarea judecării, rămânând în continuare investită;
- va pronunța o sentință sau decizie, în funcție de etapa procesuală în care se află procesul, atunci când respinge sau anulează cererea ori își declină competența, dezinvestindu-se, deci, de soluționarea cauzei.

Dacă excepția este respinsă, instanța va pronunța o încheiere.

Încheierea prin care se rezolvă excepția, fără deosebire de soluție, este o încheiere interlocutorie care poate fi atacată numai odată cu fondul, dacă legea nu prevede altfel.

4. Probele

4.1. Definiție

În mod obișnuit, noțiunea de probă este folosită în sensul de mijloc de probă, mijloacele de probă fiind înscrisurile, martorii, prezumțiile, mărturisirea, expertiza, cercetarea la fața locului.

4.2. Obiectul și sarcina probei

4.2.1. Obiectul probei

Obiectul probei îl reprezintă faptele juridice în sens larg (fapte juridice în sens restrâns și acte juridice) care au creat, modificat sau stins raportul juridic dedus judecării ori care au determinat ineficiența acestui raport, astfel încât se solicită anularea sau constatarea nulității, rezoluțiunea, rezilierea sa.

4.2.2. Sarcina probei

A) Regula

Potrivit art. 1169 C. civ. cel care face o propunere înaintea judecării trebuie să o dovedească.

Întrucât reclamantul este cel care sesizează instanța, lui îi revine sarcina de a-și dovedi pretenția dedusă judecării. Din momentul în care reclamantul a făcut această dovadă pârâtul, dacă dorește să obțină respingerea cererii reclamantului, trebuie să administreze și el dovezi din care să rezulte netemeinicia pretențiilor adversarului. Prin urmare, și pârâtul are sarcina de a proba ceea ce afirmă, dar obligația lui este subsidiară față de cea a reclamantului. Primul care are sarcina probei este reclamantul.

---

³² I. Leș, **notă** la dec. civ. nr. 1098/1978 a Trib. jud. Sibiu, R.R.D. nr. 9/1980, p. 43-45.

În cazul în care pârâtul formulează o cerere reconvențională sau invocă o excepție procesuală, el este cel care „face o propunere înaintea judecății”, astfel încât lui în revine primul sarcina de a proba pretențiile invocate prin cererea reconvențională sau excepția propusă.

Dacă instanța dispune probe din oficiu, diligențe pentru administrarea lor trebuie să depună partea căreia îi profită probele respective.

B) Excepția

Sunt situații în care pârâtul, păstrându-și această calitate (deci nefăcând cerere reconvențională sau neinvocând o excepție), are primul sarcina probei:

1. prezumția legală deplasează sarcina probei de la partea în favoarea căreia aceasta operează la cealaltă parte.

În cazul prezumțiilor legale relative, beneficiarul prezumției trebuie să dovedească numai faptul pe care se întemeiază prezumția, mult mai ușor de dovedit, pentru ca odată prezumția născută, să revină celeilalte părți sarcina de a administra probe pentru răsturnarea ei.

De pildă, în cazul partajului de bunuri comune, reclamantul trebuie să dovedească doar faptul că un bun a fost dobândit în timpul căsătoriei (acesta fiind faptul pe care se întemeiază prezumția) pentru ca, în condițiile art. 30 C. fam., bunul să fie prezumat a fi bun comun. Revine pârâtului sarcina de a proba că, deși bunul a fost dobândit în timpul căsătoriei, el face parte dintre cele prevăzute în art. 31 C. fam. astfel încât este bunul său propriu.

2. potrivit art. 58 alin. 2 C. fam., „dacă recunoașterea de paternitate este contestată de mamă, de cel recunoscut sau de descendenții acestuia, dovada paternității este în sarcina autorului recunoașterii sau a moștenitorilor săi”.

Prin urmare, pârâtul (care este autorul recunoașterii de paternitate sau moștenitorii acestuia), trebuie să dovedească mai întâi faptul că recunoașterea făcută corespunde realității. După ce se face această dovadă, reclamantul (care este mama copilului recunoscut, copilul recunoscut sau descendenții acestuia) va administra și el probe din care să rezulte că autorul recunoașterii nu este tatăl copilului;

3. potrivit art. 287 C. muncii, sarcina probei în conflictele de muncă revine angajatorului, acesta fiind obligat să depună dovezile în apărarea sa până la prima zi de înfățișare.

4.3. Reguli generale în legătură cu admisibilitatea, administrarea și aprecierea probelor

4.3.1. Admisibilitatea probelor

Admisibilitatea probei este supusă următoarelor condiții cumulative:

- proba trebuie să fie legală, adică să fie îngăduită de legea materială sau procesuală.

De exemplu, dacă se solicită proba cu martori, trebuie să fie respectate atât dispozițiile art. 1191-1198 C. civ., care stabilesc condițiile de admisibilitate a probei testimoniale, cât și dispozițiile art. 189-191 C. proc. civ., care arată cine poate fi martor și cine poate fi scutit de obligația de a depune mărturie.

Potrivit art. 31 alin. 2 C. proc. civ. nu se admite interogatoriul ca mijloc de dovadă a motivelor de recuzare; în condițiile art. 305 C. proc. civ. în etapa recursului poate fi administrată numai proba cu înscrisuri, iar în condițiile art. 612 alin. 6 C. proc. civ. interogatoriul nu poate fi cerut pentru dovedirea motivelor de divorț; prezumția de comunitate a zidului comun poate fi răsturnată numai printr-un titlu sau semn care să probeze contrariul (art. 590 C. civ.);

- proba să fie verosimilă, să tindă la dovedirea unui fapt real, posibil, să nu contravină legilor naturii universal recunoscute;

- proba să fie pertinentă, adică să aibă legătură cu obiectul pricinii;

- proba să fie concludentă, ceea ce înseamnă că prin administrarea ei va duce la dezlegarea cauzei. Potrivit art. 167 alin. 1 C. proc. civ. dovezile se pot încuviința dacă instanța socotește că ele pot să aducă dezlegarea pricinii.

O probă concludentă este întotdeauna și o probă pertinentă. Reciproca nu este întotdeauna valabilă, astfel încât este posibil ca o probă să fie pertinentă dar să nu fie susceptibilă să ducă la dezlegarea pricinii.

De exemplu, dovada pe care vrea să o facă pârâtul dintr-o acțiune de stabilire a paternității, că în perioada concepției mama copilului a întreținut relații intime cu mai mulți bărbați este o probă pertinentă, dar nu este concludentă pentru că numai această probă nu va duce la respingerea acțiunii.

4.3.2. Administrarea probelor

Legat de administrarea probelor urmează să fie examinate trei aspecte: propunerea probelor; încuviințarea probelor și administrarea propriu-zisă.

A) Propunerea probelor

1. Regula

Propunerea probelor se face, ca regulă, în etapa scrisă a procesului, prin cererea de chemare în judecată, întâmpinare sau, în cazurile îngăduite de legiuitor, cel mai târziu la prima zi de înfățișare.

Astfel, **reclamantul** propune probele prin cererea de chemare în judecată (art. 112 pct. 5 C. proc. civ.).

La prima zi de înfățișare, reclamantului i se poate acorda un termen pentru întregirea sau modificarea acțiunii, precum și pentru a propune noi dovezi (art. 132 alin. 1 teza I C. proc. civ.).

Dacă pârâtul a formulat cerere reconvențională, la prima zi de înfățișare reclamantul va putea cere un termen pentru a depune întâmpinare la cererea reconvențională și a propune dovezile în apărare (art. 132 alin. final C. proc. civ.).

Pârâtul propune probele prin întâmpinare (art. 115 pct. 3 C. proc. civ.).

Dacă pârâtul formulează cerere reconvențională, în cerere el va indica și dovezile pe care înțelege să le administreze (art. 119 alin. 2 C. proc. civ.).

Dacă la prima zi de înfățișare reclamantului i se acordă un termen pentru întregirea sau modificarea acțiunii, ori pentru a propune noi dovezi, pârâtul poate să depună întâmpinare la cererea modificată, prin care să propună alte probe decât cele invocate prin prima întâmpinare.

În cazul în care pârâtul nu este reprezentat sau asistat de avocat, la prima zi de înfățișare președintele completului îi va pune în vedere să arate excepțiile, dovezile și toate mijloacele sale de apărare, despre care se va face vorbire în încheierea de ședință (art. 118 alin. 3 C. proc. civ.). În aceeași situație, instanța va acorda, la cerere, un termen pentru pregătirea apărării și depunerea întâmpinării.

De asemenea, dacă întâmpinarea nu este obligatorie, pârâtul poate să propună probe la prima zi de înfățișare.

1.1. Sancțiunea

Potrivit art. 138 alin. 1 C. proc. civ., dovezile care nu au fost cerute în condițiile art. 112, 115 și 132 nu vor mai putea fi invocate în cursul instanței. Prin urmare, sancțiunea nepropunerii probelor în modalitățile arătate, este decăderea din dreptul de a mai propune și administra dovezi în etapa procesuală respectivă (primă instanță, căi de atac).

Totuși, decăderea ar putea fi evitată dacă partea căreia i se opune proba nu ridică excepția decăderii la prima zi de înfățișare următoare, pentru că norma înscrisă în art. 138 C. proc. civ. are caracter dispozitiv.

2. Excepția

Prin abatere de la regula enunțată, deși probele nu au fost propuse în condițiile art. 112, 115 și 132 C. proc. civ., partea nu este decăzută din drept și ar putea să ceară dovezi și după prima zi de înfățișare, în următoarele cazuri prevăzute de **art. 138 alin. 1 pct. 2-4 C. proc. civ.**

2.1. Sancțiunea

Dacă probele au fost încuviințate potrivit art. 138 C. proc. civ. și judecata este amânată, partea este obligată, sub pedeapsa decăderii, să depună, cu cel puțin 5 zile înainte de termenul sorocit pentru judecată, copii certificate de pe înscrisurile invocate (art. 138 alin. 3 C. proc. civ.).

Pe de altă parte, când dovada cu martori a fost încuviințată în condițiile art. 138, dovada contrară va fi cerută sub pedeapsa decăderii în aceeași ședință, dacă amândouă părțile sunt de față (art. 167 alin. 4 C. proc. civ.) sau, dacă a lipsit la încuviințarea probei, partea trebuie să ceară dovada contrară în ședința următoare, iar în caz de împiedicare, la prima zi când se înfățișează (art. 167 alin. final C. proc. civ.).

3. Aspecte comune privitoare la propunerea probelor

a) potrivit art. 168 alin. 3 C. proc. civ. când o parte renunță la dovezile ce a propus, cealaltă parte poate să și le însușească.

În cazul în care toate părțile renunță la dovezile propuse, instanța poate să ordone din oficiu administrarea de probe, chiar dacă părțile se împotrivesc (art. 129 alin. 5 teza a II-a C. proc. civ.);

b) partea decăzută din dreptul de a administra o dovadă va putea totuși să se apere, discutând în fapt și în drept temeinicia susținerii și a dovezilor părții potrivnice (art. 171 C. proc. civ.). În acest caz, decăderea operează numai înaintea instanței care a constatat-o, în apel putând fi propuse probe noi (art. 295 alin. 2 C. proc. civ.).

B) Încuviințarea probelor

Probele propuse în condițiile arătate trebuie să fie încuviințate de instanță, după ce, în respectarea principiilor contradictorialității și al dreptului la apărare, aceasta le-a pus în dezbaterea părților. Asupra probelor, indiferent dacă sunt încuviințate sau respinse, instanța se pronunță printr-o încheiere motivată.

Dacă probele sunt încuviințate, încheierea va arăta faptele ce vor trebui dovedite, precum și mijloacele de dovadă încuviințate pentru dovedirea lor (art. 168 alin. 1 C. proc. civ.).

Încheierea prin care instanța se pronunță asupra probelor (chiar dacă o parte s-a opus la încuviințarea dovezilor propuse de adversar) este preparatorie, pentru că nu lasă să se întrevadă soluția ce va fi dată. Ca atare, instanța nu este legată de această încheiere, astfel încât dacă administrarea unei dovezi nu mai este necesară (pentru că nu mai este utilă sau nu mai este concludentă), ea poate pune în discuția părților posibilitatea renunțării la acea probă.

C) Administrarea propriu-zisă a probelor

Administrarea dovezilor se face în fața instanței de judecată, dacă legea nu dispune altfel (art. 169 alin. 1 C. proc. civ.), în ordinea statornicită de aceasta (art. 168 alin. 2 C. proc. civ.), înainte de începerea dezbaterilor asupra fondului (art. 167 alin. 2 C. proc. civ.).

Dovada și dovada contrarie vor fi administrate pe cât cu putință în același timp (art. 167 alin. 3 C. proc. civ.).

4.3.3. Aprecierea probelor

Aprecierea probelor constă în operațiunea mentală pe care o face instanța pentru a determina puterea probantă și valoarea fiecărei probe în parte, precum și ale tuturor probelor împreună.

În etapa deliberării, judecătorul trebuie să aprecieze probele administrate de toate părțile, sub sancțiunea desființării hotărârii.

4.4. Mijloacele de probă

4.4.1. Proba prin înscrisuri

A) Definiția înscrisurilor

Prin înscris se înțelege orice declarație despre un act sau fapt juridic în sens restrâns, făcută prin scriere de mână, dactilografieră, litografieră, imprimare pe hârtie sau pe orice alt material.

B) Clasificarea înscrisurilor

C) Înscrisul autentic

1. Definiție

Potrivit art. 1171 C. civ. înscrisul autentic este acela care s-a făcut cu solemnitățile cerute de lege, de un funcționar public, care are drept de a funcționa în locul unde actul s-a încheiat.

2. Avantajele înscrisului autentic

Înscrisul încheiat în formă autentică prezintă următoarele avantaje:

- face credință despre data sa până la înscrierea în fals (practic, până la constatarea falsului);
- se bucură de o prezumție de validitate, astfel încât cel care îl folosește este scutit de orice dovadă, proba contrară revenind celui care îl contestă;
- înscrisul autenticat de notarul public care constată o creanță certă și lichidă are putere de titlu executoriu la data exigibilității creanței (art. 66 teza I din Legea nr. 36/1995). Prin urmare, acest înscris poate fi pus în executare silită fără să fie necesară investirea sa cu formulă executorie.
- în privința constatărilor personale ale agentului instrumentator, făcute prin propriile simțuri în limitele atribuțiilor sale, înscrisul autentic face dovadă până la înscrierea în fals. Celelalte mențiuni fac credință până la proba contrară.

Astfel, constatările personale menționate în înscrisul autentic, cum sunt cele referitoare la prezența părților, modul de identificare a acestora, faptul că au semnat, luarea consimțământului, semnătura agentului instrumentator, locul și data încheierii actului pot fi combătute numai prin înscrierea în fals. În schimb, valabilitatea consimțământului poate fi răsturnată prin dovada contrară, deoarece agentul instrumentator ia act de voința părților dar nu are posibilitatea să verifice în ce măsură această voință a fost sau nu afectată de vreo cauză de nulitate absolută sau relativă.

3. Puterea probatorie a înscrisului autentic

Înscrisul autentic este opozabil *erga omnes*, aspect care rezultă din dispozițiile art. 1173 alin. 1 C. civ.. Terții sunt ținuți să respecte drepturile și obligațiile părților, care pentru ei au natura unor fapte juridice.

Este de asemenea opozabilă *erga omnes* data înscrisului autentic.

4. Conversiunea înscrisului autentic

În cazul în care forma solemnă era necesară *ad validitatem*, actul juridic este lovit de nulitate absolută, deci el nu există, astfel încât nu poate fi considerat valabil ca înscris sub semnătură privată și nici ca început de dovadă scrisă.

Dacă forma solemnă nu era cerută *ad validitatem*, art. 1172 C. civ. prevede că actul care nu poate fi autentic din cauza necompetenței sau a incapacității funcționarului, sau din lipsă de forme, este valabil ca scriptură sub semnătură privată, dacă s-a iscălit de părțile contractante.

În cazul în care înscrisul nu este semnat, are valoare de început de dovadă scrisă (art. 1197 C. civ.), care poate fi completat cu martori și prezumții.

D) Înscrisul sub semnătură privată

1. Definiție

Înscrisul sub semnătură privată este acela întocmit de părți, fără concursul vreunui organ al statului, semnat de cei de la care emană.

2. Condiții generale de valabilitate

Ca regulă, condiția pentru valabilitatea înscrisului sub semnătură privată, este semnătura părții (părților) de la care emană înscrisul.

3. Condiții speciale de valabilitate

Pentru valabilitatea anumitor înscrisuri sub semnătură privată este necesară și îndeplinirea unor condiții speciale, pe lângă condiția generală de validitate.

3.1. Formalitatea multiplului exemplar

3.1.1. Cazuri în care este necesară formalitatea

Această condiție este cerută în cazul înscrisurilor sub semnătură privată care constată convenții sinalagmatice.

Potrivit art. 1179 C. civ. actele sub semnătură privată, care cuprind convenții sinalagmatice, nu sunt valabile dacă nu s-au făcut în atâtea exemplare originale câte părți cu interese contrarii sunt. Este de ajuns un singur exemplar original pentru toate persoanele care au același interes (alin. 1).

Fiecare exemplar trebuie să facă mențiune de numărul originalelor ce s-au făcut (alin. 2).

3.1.3. Sancțiunea

Nerespectarea formalității multiplului exemplar nu afectează valabilitatea convenției pe care o constată înscrisul sub semnătură privată, actul juridic (acordul de voință al părților) putând fi dovedit prin alte mijloace de probă.

3.2. Mențiunea „bun și aprobat”

3.2.1. Cazuri în care este necesară formalitatea

Mențiunea „bun și aprobat” este cerută în cazul înscrisurilor sub semnătură privată care constată obligații unilaterale.

Potrivit art. 1180 alin. 1 C. civ., „actul sub semnătură privată prin care o parte se obligă către alta a-i plăti o sumă de bani sau o câtime oarecare, trebuie să fie scris în întregul lui de acela care l-a scris, sau cel puțin acesta, înainte de a subsemna, să adauge la finele actului cuvintele *bun și aprobat*, arătând totdeauna în litere suma sau câtimea lucrurilor și apoi să iscălească”.

Potrivit art. 1181 C. civ., dacă există neconcordanță între suma din cuprinsul actului și cea scrisă în formula „bun și aprobat”, chiar dacă înscrisul și formula au fost scrise de cel care s-a obligat, obligația se prezumă că este pentru suma cea mai mică, dacă nu se face dovada contrară. Totuși, Legea nr. 58/1934 a cambiei și biletului la ordin și Legea nr. 59/1934 a cecului, dau prioritate sumei scrisă în litere și numai

dacă, suma fiind scrisă de mai multe ori, există nepotriviri între acestea, se ia în considerare suma cea mai mică.

3.2.3. Sancțiunea

Ca și în cazul în care nu este respectată formalitatea multiplului exemplar, lipsa mențiunii „bun și aprobat” face ca actul să nu fie valabil ca înscris sub semnătură privată, să nu aibă deci puterea probatorie a unui asemenea înscris.

Obligația unilaterală pe care o constată nu este însă afectată și poate fi dovedită prin orice mijloc de probă.

4. Puterea probatorie a înscrisului sub semnătură privată

În condițiile art. 1177 alin. 1 C. civ. și art. 177 alin. 1 C. proc. civ., acela căruia i se opune un înscris sub semnătură privată este dator, fie să recunoască, fie să tăgăduiască scrisul ori semnătura.

Partea care nu dorește să recunoască un înscris sub semnătură privată pe care i-l opune adversarul, trebuie să conteste scrierea sau semnătura, pentru că altfel se consideră că acceptă înscrisul, în mod tacit.

Numai moștenitorii sau urmașii în drepturi ai aceluia de la care se pretinde a fi înscrisul pot declara că nu cunosc scrisul sau semnătura acestuia (art. 1177 alin. 2 C. civ. și art. 177 alin. 2 C. proc. civ.).

Prin urmare numai moștenitorii părților pot avea o atitudine echivocă, arătând că nu recunosc scrierea sau semnătura autorului lor.

Dacă partea contestă scrierea sau semnătura ori moștenitorii declară că nu o recunosc, se va trece la procedura verificării de scripte (art. 1178 C. civ. și art. 178 alin. 1 C. proc. civ.).

5. Data înscrisului sub semnătură privată

5.1. În raporturile dintre părți

5.2. Față de terți

5.2.1. Cine sunt terții?

5.2.2. Data certă

6. Înscrisul în formă electronică

Potrivit art. 4 pct. 2 din Legea nr. 455/2001 privind semnătura electronică, înscrisul în formă electronică reprezintă o colecție de date în formă electronică între care există relații logice și funcționale și care redau litere, cifre sau orice alte caractere cu semnificație inteligibilă, destinate a fi citite prin intermediul unui program informatic sau al altui procedeu similar.

În condițiile art. 5 din același act normativ, înscrisul în formă electronică, căruia i s-a încorporat, atașat sau i s-a asociat logic o semnătură electronică extinsă, bazată pe un certificat calificat nesuspendat sau nerevocat la momentul respectiv și generată cu ajutorul unui dispozitiv securizat de creare a semnăturii electronice, este asimilat, în ceea ce privește condițiile și efectele sale, cu înscrisul sub semnătură privată.

E) Administrarea probei prin înscrisuri

1. Depunerea înscrisurilor care se află în posesia părții care le folosește

Astfel, în condițiile art. 112 și 116 C. proc. civ. părțile vor anexa la cererea de chemare în judecată și la întâmpinare copii certificate de pe înscrisurile de care înțeleg să se servească, în atâtea exemplare câte părți sunt, plus un exemplar pentru instanță.

În cazul în care proba prin înscrisuri a fost încuviințată după prima zi de înfățișare, conform art. 138 pct. 2-4 C. proc. civ., iar procesul se amână, partea este obligată, sub pedeapsa decăderii, să depună

cu cel puțin 5 zile înainte de termenul fixat pentru judecată copii certificate de pe înscrisurile invocate (art. 138 alin. 3 C. proc. civ.).

Potrivit art. 139 C. proc. civ. partea care a depus un înscris în copie certificată este dator să aibă asupra sa la ședință originalul înscrisului sau să-l depună mai înainte în păstrarea grefei, sub pedeapsa de a nu se ține seama de înscris (alin. 1). Dacă partea potrivnică nu poate să-și dea seama de exactitatea copiei față de originalul prezentat în ședință, judecătorul va acorda un termen scurt, obligând partea să depună originalul în păstrarea grefei (alin. 2). Prin depunerea originalului în păstrarea grefei se dă posibilitate adversarului să consulte înscrisul. Dacă partea nu-și îndeplinește obligația impusă în temeiul alin. 2, sancțiunea va fi cea instituită prin alin. 1, și anume nu se va ține seamă de înscris.

Înscrisurile depuse de părți rămân câștigate judecății și nu se mai pot retrage fără învoirea părții potrivnice. Înscrisurile depuse în original nu vor putea fi retrase decât după ce se vor lăsa copii legalizate la grefa instanței, la care s-a făcut depunerea.

2. Depunerea înscrisurilor care nu se află în posesia părții care le folosește

Dacă înscrisul de care o parte dorește să se folosească nu se află în posesia ei, art. 172-176 C. proc. civ. reglementează modul în care se va proceda.

2.2. Înscrisul se găsește în păstrarea unei autorități

Potrivit art. 175 alin. 1 C. proc. civ. dacă înscrisul se găsește în păstrarea unei autorități sau a altei persoane, instanța va dispune aducerea lui în termenul fixat în acest scop. Cel care deține înscrisul este îndreptățit să refuze aducerea acestuia în cazurile prevăzute de art. 173.

Instanța nu va putea cere trimiterea cărților funciare și a planurilor, a registrelor autorităților, precum și a înscrisurilor originale depuse la instanțe sau notari publici. Cercetarea acestor înscrisuri se va face, cu citarea părților, de un judecător delegat sau, dacă înscrisul se găsește în altă localitate, prin delegație, de către instanța respectivă (art. 176 C. proc. civ.).

3. Verificarea de scripte

Verificarea de scripte se folosește atunci când este contestat un înscris sub semnătură privată (art. 177 C. proc. civ., art. 178 alin. 1 C. proc. civ.).

Verificarea de scripte se poate realiza în două modalități:

- direct de către instanță sau, dacă instanța nu este lămurită,
- prin efectuarea unei expertize.

4. Procedura falsului

4.1. Înscrisurile cărora li se aplică această procedură

Procedura falsului este reglementată de art. 180-184 C. proc. civ. și poate fi folosită în cazul înscrisurilor autentice care, în privința constatărilor personale ale agentului instrumentator fac dovadă până la înscrierea în fals, precum și în cazul înscrisurilor sub semnătură privată despre care se pretinde că au fost falsificate.

4.2. Procedura propriu-zisă

Procedura înscrierii în fals este declanșată prin defăimarea înscrisului făcută de partea interesată, personal sau prin mandatar.

Conform art. 180 C. proc. civ., dacă la termenul la care s-a făcut înscrierea în fals partea care se folosește de înscris nu este prezentă, instanța va amâna judecata și va dispune înfățișarea părților, personal sau prin mandatar cu procură specială, dacă se dovedește o împiedicare bine întemeiată pentru ca partea să se înfățișeze personal.

Dacă partea care se folosește de înscris este prezentă la termenul la care s-a făcut înscrierea în fals nu se va acorda termen pentru depunerea originalului, pentru că potrivit art. 139 alin. 1 C. proc. civ., sub pedeapsa de a nu se ține seama de înscris, partea care a depus un înscris în copie certificată este datoare să aibă asupra sa la ședință originalul înscrisului sau să-l depună mai înainte în păstrarea grefei.

Președintele completului va constata, prin proces-verbal, starea materială a înscrisului defăimat, dacă există pe el ștersături, adăugiri sau îndreptări, apoi îl va semna, spre neschimbare și-l va încredința grefei, după ce va fi semnat de grefier și de părți.

4.3. Suspendarea judecării

Odată cu sesizarea procurorului, dacă partea care s-a înscris în fals arată și pe autorul sau complicele falsului, instanța poate suspenda judecata pricinii (art. 183 C. proc. civ.).

Din acest text rezultă că suspendarea judecării poate fi dispusă numai dacă este arătat autorul sau complicele falsului. Instanța nu este însă obligată să dispună suspendarea, întrucât se prevede că „*instanța poate.*”.. Va lua o asemenea măsură numai dacă există o justificare temeinică, atunci când are îndoieli cu privire la autenticitatea înscrisului. În orice caz, indiferent dacă admite sau respinge cererea de suspendare, soluția trebuie motivată.

Dacă se dispune suspendarea, aceasta va dura până la terminarea cercetărilor penale sau, dacă a fost sesizată instanța penală, până la pronunțarea unei hotărâri definitive.

Dacă nu s-a suspendat judecata, și după pronunțarea hotărârii s-a stabilit că înscrisul este fals, în cazul în care hotărârea pronunțată nu mai este susceptibilă de apel sau de recurs prin care să se invoce motivul de modificare prevăzut de art. 304 pct. 9 C. proc. civ., hotărârea poate fi desființată pe calea revizuirii în condițiile art. 322 pct. 4 C. proc. civ.

4.4. Cercetarea falsului de instanța civilă

Potrivit art. 184 C. proc. civ. când nu este caz de judecată penală sau dacă acțiunea publică s-a stins sau s-a prescris, falsul se va cerceta de instanța civilă, prin orice mijloace de probă.

Ca atare, dacă autorul falsului nu a fost identificat ori acțiunea penală nu mai poate fi pusă în mișcare întrucât s-a stins ori s-a prescris, falsul va fi cercetat pe cale incidentală, de către instanța civilă, prin orice mijloace de probă.

4.4.2. Proba prin declarațiile martorilor

A) Definiție

Martorii sunt persoane străine de proces care relatează în fața instanței de judecată fapte sau împrejurări concludente pentru soluționarea cauzei și de care au luat cunoștință personal.

Relatarea făcută de martor se numește depoziție sau declarație de martor. Declarația martorului, iar nu martorul, constituie mijlocul de probă.

B) Admisibilitatea probei prin declarațiile martorilor

1. Admisibilitatea probei testimoniale pentru dovedirea unui fapt juridic în sens restrâns

2. Admisibilitatea probei testimoniale pentru dovedirea unui act juridic

2.1. Reguli

Problema admisibilității probei unui act juridic prin declarațiile martorilor este reglementată prin art. 1191-1198 C. civ.

Art. 1191 alin. 1 și 2 C. civ. stabilește în această privință două reguli:

1. actul juridic a cărui valoare este mai mare de 250 lei, chiar pentru depozit voluntar, nu poate fi dovedit decât sau prin act autentic, sau prin act sub semnătură privată (alin. 1). Prin urmare, actul juridic al cărui obiect are o valoare mai mare de 250 lei nu poate fi dovedit

2. nu se va primi niciodată o dovadă prin martori, în contra sau peste ceea ce cuprinde actul, nici despre ceea ce se pretinde că s-ar fi zis înaintea, la timpul sau în urma confecționării actului, chiar dacă valoarea obiectului nu depășește 250 lei (alin. 2).

Textul cuprinde două interdicții privitoare la proba testimonială.

2.2. Excepții

În următoarele cazuri, actul juridic, indiferent de valoare, poate fi dovedit prin declarații de martori:

- potrivit art. 1191 alin. 3 C. civ., părțile pot conveni ca și în situațiile reglementate de alin. 1 și 2 să se poată face dovada cu martori, dacă aceasta privește drepturi de care pot să dispună. Convenția părților poate să fie expresă sau tacită.

- în materie comercială art. 46 C. com. prevede că „obligațiunile comerciale și liberațiunile se probează cu martori.

- potrivit art. 1192 C. civ., dispozițiile art. 1191 nu se aplică în cazul când cererea depășește 250 lei numai prin unirea capitalului cu dobânzile;

- în raporturile dintre soți, dovada bunurilor proprii poate fi făcută prin orice mijloc de probă (art. 5 alin. 1 din Decretul nr. 32/1954), deci actul juridic poate fi dovedit sau combătut cu martori;

- există un început de dovadă scrisă.

Potrivit art. 1197 alin. 2 C. civ., pentru a exista un început de dovadă scrisă, se cer a fi îndeplinite următoarele condiții:

a) să existe o scriere, indiferent de forma și motivul pentru care a fost făcută.

b) scrierea să provină de la partea căreia îi este opusă sau de la autorul părții.

c) scrierea să facă demn de crezut faptul pretins³³.

Pentru a fi îndeplinită această cerință, nu este necesar ca scrierea să se refere nemijlocit la faptul pretins. Este suficient să se refere la un fapt care are legătură cu cel pretins, și din care se pot trage concluzii în legătură cu faptul pretins de adversar.

Legiuitorul a asimilat cu începutul de dovadă scrisă refuzul nejustificat al părții de a răspunde la interogatoriu sau de a se prezenta la interogatoriu (art. 225 C. proc. civ.)

- imposibilitatea preconstituirii probei scrise.

Potrivit art. 1198 pct. 1-3 C. civ., regulile înscrise în art. 1191 alin. 1 și 2 C. civ. nu se aplică:

1. la obligațiile ce se nasc din cvasicontracte și delictе sau cvasidelictе;

2. la depozitul necesar, în caz de incendiu, ruină, tumult sau naufragiu și la depozitele ce fac călătorii în ospătăria unde trag. Despre toate acestea judecătorul va avea în vedere calitatea persoanelor și circumstanțele faptului;

3. la obligațiile contractate în caz de accidente neprevăzute, când nu era cu putință părților a face înscrisuri.

---

³³ „Din art. 1197 reiese că un act nu poate fi considerat ca început de dovadă scrisă decât atunci când el face verosimil faptul alegat și din natura acestei condițiuni rezultă că ea este lăsată la aprecierea judecătorilor, fiind o chestiune de fapt”. - Trib. Ilfov, II, 16/87, C. Hamangiu, op. cit., p. 100, nr. 6.

La cazurile de imposibilitate materială de preconstituire a înscrisului, practica judiciară a adăugat și imposibilitatea morală, care decurge din raporturile dintre soți, rude apropiate, afini, din raporturile de prietenie ori din raporturile de deferență între superior și subordonat.

- imposibilitatea conservării probei scrise.

Potrivit art. 1198 pct. 4 C. civ., proba cu martori este admisibilă când creditorul a pierdut titlul ce-i servea de dovadă scrisă, dintr-o cauză de forță majoră³⁴.

În practică, noțiunea de forță majoră este interpretată în sens larg, decizându-se că textul este aplicabil și în cazul sustragerii sau reținerii înscrisului de către partea potrivnică sau de un terț care refuză să-l prezinte în instanță.

Pentru ca instanța să încuviințeze dovada cu martori a înscrisului pierdut, partea interesată trebuie să dovedească, mai întâi, prin orice mijloace de probă, existența înscrisului respectiv.

- dispozițiile art. 1191 alin. 1 și 2 C. civ. nu se aplică terților, pentru că față de ei actul juridic are natura unui fapt juridic pe care îl pot proba prin orice mijloc de dovadă.

C) Administrarea probei prin declarațiile martorilor

1. Propunerea martorilor

Propunerea martorilor se face în condițiile generale de propunere a probelor.

Astfel, reclamantul va arăta martorii prin cererea de chemare în judecată ori cel mai târziu la prima zi de înfățișare, iar pârâtul prin întâmpinare sau, dacă nu este reprezentat/asistat de avocat, la prima zi de înfățișare, sub sancțiunea decăderii din probă.

Instanța va putea mărgini numărul martorilor propuși (art. 187 C. proc. civ.), ținând cont de principiul egalității părților în proces și de complexitatea pricinii.

În încheierea de încuviințare a probei se vor arăta împrejurările în legătură cu care va fi audiat martorul³⁵ (art. 168 alin. 1 C. proc. civ.).

Înlocuirea martorilor nu poate fi încuviințată decât în caz de moarte, dispariție sau motive bine întemeiate, caz în care lista cu noii martori se va depune în termen de 5 zile de la încuviințare, sub pedeapsa decăderii³⁶ (art. 186 alin. final C. proc. civ.).

2. Persoanele care pot fi ascultate ca martori

2.1. Regula

Poate fi audiată ca martor orice persoană care are cunoștință despre faptele care formează obiectul judecății.

Codul nu stabilește nici o limită (minimă sau maximă) de vârstă a martorului, dar prevede că la aprecierea depoziției martorului mai mic de 14 ani, ca și a persoanei care din cauza debilității mintale este lipsită vremelnic de discernământ, instanța va ține seama de situația specială a martorului (art. 195 C. proc. civ.).

2.2. Excepția

În condițiile art. 189 alin. 1 C. proc. civ. nu pot fi ascultați ca martori:

---

³⁴ „Nu este însă destul a se susține că titlu este pierdut, ci trebuie să fie pierdut dintr-o cauză de forță majoră, căci dacă pierderea a avut loc din cauza neglijenței, creditorul nu poate beneficia de dispozițiunile excepționale ale art. 1198, care vrea să protegiască numai pe acei detentori de titluri cărora nu li se poate imputa nici o greșală a lor proprie”. - Apel Craiova, II, 140, Sept. 1891, C. Hamangiu, op. cit., p. 110, nr. 29.

³⁵ „Cu drept cuvânt instanța de fond refuză dovada cu martori, când partea ce o propune nu precizează ce anume fapte voiește să dovedească”. - Cas. II, 30 Aprilie 1904, E. Dan, op. cit., p. 290, nr. 4.

³⁶ Pentru că normele care reglementează proba testimonială au caracter dispozitiv, în toate cazurile sancțiunea decăderii nu poate fi invocată din oficiu.

1. rudele și afinii până la gradul al treilea inclusiv.

Totuși, potrivit art. 190 C. proc. civ. în pricinile privitoare la starea civilă sau divorț pot fi audiați rudele și afinii până la gradul al treilea, cu excepția descendenților.

2. soțul sau fostul soț;

3. interziții și cei declarați de lege incapabili de a mărturisi;

4. cei condamnați pentru mărturie mincinoasă.

Părțile pot conveni, expres sau tacit, să fie ascultate ca martori și persoanele prevăzute la alin. 1 pct. 1 și 2 (alin. 2).

Convenția asupra audierii este tacită, dacă partea, prezentă la termenul la care sunt încuviințate probele sau sunt ascultați martorii celeilalte părți, nu se opune la audiere. În același timp, dacă o parte lipsește nejustificat la termenul la care sunt audiați martorii adversarului, la termenul la care se înfățișează nu mai poate invoca dispozițiile alin. 1 pct. 1 și 2.

2.3. Persoane scutite de obligația de a depune mărturie

Există însă o serie de persoane care ar putea fi martori, dar pe care Codul, prin art. 191, le scutește de obligația de a depune mărturie.

3. Înfățișarea și ascultarea martorilor

3.1. Înfățișarea martorilor

Martorii propuși de părți sunt citați în vederea audierii, aspect care rezultă din dispozițiile art. 188 alin. 1 C. proc. civ. Ca atare, practica instanțelor care obligă părțile să prezinte martorii fără citare, sub sancțiunea decăderii, nu are nici un temei în prevederile Codului.

Împotriva martorului care lipsește la prima citare, instanța poate emite mandat de aducere (art. 188 alin. 1 C. proc. civ.). În pricinile urgente, se poate dispune aducerea martorilor cu mandat chiar la primul termen (art. 188 alin. 1 C. proc. civ.).

Dacă după mandatul de aducere martorul nu se înfățișează, instanța va putea păși la judecată (art. 188 alin. 3 C. proc. civ.), ea putându-i aplica martorului și o amendă potrivit art. 108¹ alin. 1 pct. 2 lit. a) C. proc. civ.

3.2. Ascultarea martorilor

3.2.1. Identificarea martorilor. Rostirea jurământului

Procedura de ascultare a martorilor este reglementată de art. 192-199 C. proc. civ.

Minorul care nu a împlinit 14 ani nu depune jurământul, dar i se atrage atenția să spună adevărul (art. 193 alin. final C. proc. civ.).

3.2.3. Consemnarea mărturiei

Mărturia se face oral dar ea se consemnează de greșier, după dictarea președintelui completului sau a judecătorului delegat, și va fi semnată pe fiecare pagină și la sfârșitul ei de judecător, greșier și martor, după ce acesta a luat cunoștință de înscris. Dacă martorul nu vrea sau nu poate să semneze, se va face vorbire despre aceasta (art. 198 alin. 1 C. proc. civ.).

D) Aprecierea declarațiilor martorilor

În aprecierea depozițiilor martorilor, judecătorul trebuie să stabilească dacă:

- martorul este sincer;

- mărturia sa corespunde realității.

Sinceritatea martorului este apreciată în funcție de o serie de elemente precum: relația în care se află cu părțile, măsura în care este interesat în cauză, izvorul informațiilor etc. Dacă instanța ajunge la concluzia că mărturia nu este sinceră o înlătură din proces.

4.4.3. Proba prin rapoartele de expertiză

A) Definiție

Expertiza este definită ca fiind activitatea de cercetare a unor împrejurări de fapt în legătură cu obiectul litigiului, ce necesită cunoștințe de specialitate, activitate desfășurată de un specialist, numit expert, care este desemnat de instanța de judecată.

Expertul prezintă constatările și concluziile sale prin raportul de expertiză.

Mijlocul de probă este raportul de expertiză iar nu expertiza.

Codul de procedură civilă reglementează acest mijloc de probă prin art. 201-214.

B) Expertiza este facultativă sau obligatorie?

În mod obișnuit, efectuarea expertizei este lăsată la aprecierea instanței, în sensul că aceasta are posibilitatea să decidă dacă pentru lămurirea unor împrejurări de fapt este necesară sau nu părerea unui expert.

În următoarele cazuri expertiza este **obligatorie**, lipsa ei ducând la nulitatea hotărârii:

- expertiza psihiatrică, în materia punerii sub interdicție
- avizul medicului legist, cu privire la vârsta și sexul persoanei al cărei act de naștere se cere a fi întocmit, în cazul înregistrării tardive a nașterii
- expertiza prețuitoare a bunului găjat, când creditorul, în caz de neplată cere judecătorului să-i încuviințeze să păstreze bunul, drept plată în contul datoriei
- expertiza pentru stabilirea valorii aportului în natură, când se înființează o societate cu răspundere limitată de către un singur asociat
- expertiza dispusă de judecătorul delegat pentru evaluarea aporturilor în natură, avantajelor rezervate fondatorilor, operațiunilor încheiate de fondatori în contul societății pe acțiuni ce se constituie și pe care aceasta urmează să le ia asupra sa, în cazul în care în adunarea constitutivă nu poate fi întrunită majoritatea cerută
- dacă într-o pricină având ca obiect stabilirea paternității pârâtul invocă *exceptio plurium concubentium* și se face dovada că în perioada timpului legal al concepției mama copilului a întreținut relații intime cu mai mulți bărbați, este necesară efectuarea expertizei medico-legale;
- dacă se solicită anularea căsătoriei pentru alienație sau debilitate mintală, trebuie efectuată expertiza psihiatrică.

C) Administrarea probei prin raportul de expertiză

1. Propunerea probei

Propunerea probei se face potrivit regulilor generale în materie.

Astfel, reclamantul solicită proba prin cererea de chemare în judecată sau cel mai târziu la prima zi de înfățișare, pârâtul prin întâmpinare sau, dacă nu este reprezentat ori asistat de avocat, la prima zi de înfățișare. Oricare dintre părți poate să propună proba și după prima zi de înfățișare, în măsura în care sunt îndeplinite cerințele art. 138 C. proc. civ.

Instanța poate să dispună din oficiu efectuarea expertizei, potrivit art. 129 alin. 5 teza a II-a C. proc. civ., în tot timpul judecății, chiar dacă părțile se împotrivesc.

2. Numirea experților

2.1. Numărul experților. Particularități

Pentru efectuarea expertizei instanța va numi unul sau trei experți (deci, în număr impar), potrivit art. 201 alin. 1 C. proc. civ.

Când este necesar, instanța va solicita efectuarea expertizei unui laborator sau unui institut de specialitate (art. 201 alin. 2 C. proc. civ.). În domeniile strict specializate, în care nu există experți autorizați, din oficiu sau la cererea oricăreia dintre părți, judecătorul poate solicita punctul de vedere al uneia sau mai multor personalități ori specialiști din domeniul respectiv. Punctul de vedere va fi prezentat în camera de consiliu sau în ședință publică, părțile fiind îndreptățite să pună și ele întrebări (art. 201 alin. 3 C. proc. civ.).

2.2. Desemnarea experților

Există două modalități de desemnare a experților:

- prin acordul părților;
- prin tragere la sorți, de către instanță, atunci când părțile nu se învoiesc asupra numirii.

3. Stabilirea obiectivelor expertizei și a onorariului expertului

Odată cu propunerea probei, partea trebuie să arate și împrejurările de fapt ce vor forma obiectul expertizei, pentru ca instanța să poată să aprecieze dacă expertiza este pertinentă și concludentă.

În cazul în care expertiza se face prin comisie rogatorie, obiectivele expertizei și termenul de depunere sunt stabilite de instanța care a încuviințat proba, pentru că potrivit art. 214 C. proc. civ., instanța delegată are numai posibilitatea să numească experții și să stabilească onorariul ce li se cuvine.

Încheierea de numire va stabili și plata experților (art. 202 alin. 2 C. proc. civ.). Acest onorariu este stabilit provizoriu. Pe parcursul judecării, la cererea experților, ținându-se seama de lucrare, instanța le va putea mări plata convenită prin încheiere executorie dată cu citarea părților (art. 213 alin. 2 C. proc. civ.). Onorariul definitiv este fixat după depunerea lucrării și a decontului de cheltuieli.

Dacă expertiza este dispusă din oficiu, instanța va stabili și partea care trebuie să depună onorariul, în mod obișnuit această sarcină revenind părții careia îi profită efectuarea expertizei.

4. Aplicarea unor dispoziții din alte materii

4.1. Recuzarea expertului

Potrivit art. 204 C. proc. civ. experții se pot recuza pentru aceleași motive ca și judecătorii. Recuzarea trebuie cerută în termen de 5 zile de la numirea expertului, dacă motivul ei există la această dată; în celelalte cazuri, termenul va curge de la data când s-a ivit motivul de recuzare. Recuzările se judecă în ședință publică, cu citarea părților și a expertului.

Asupra recuzării instanța se pronunță printr-o încheiere interlocutorie.

4.2 Termenul de depunere a raportului de expertiză

Activitatea expertului se concretizează într-un raport de expertiză. Potrivit art. 209 C. proc. civ., expertul numit este dator să-și depună lucrarea cu cel puțin 5 zile înainte de termenul fixat pentru judecată.

Pentru nedeținerea lucrării în termenul fixat, expertul poate fi sancționat cu amendă judiciară (art. 108¹ alin. 1 pct. 2 lit. c) C. proc. civ.).

4.3 Întregirea expertizei sau o nouă expertiză

Dacă instanța nu este lămurită prin expertiza făcută, poate dispune întregirea expertizei sau o nouă expertiză. Expertiza contrarie va trebui cerută motivat la primul termen după depunerea lucrării (art. 212 C. proc. civ.).

Dacă instanța nu este lămurită prin expertiza făcută, are posibilitatea să-l cheme pe expert în condițiile art. 211 C. proc. civ., să dispună întregirea (completarea) celei efectuate deja sau o nouă expertiză.

D) Forța probantă a raportului de expertiză

1. Regula

Instanța nu este ținută de concluziile din raportul de expertiză, care sunt lăsate la libera sa apreciere.

Sunt totuși unele situații în care expertiza nu poate fi înlăturată decât printr-un alt mijloc de probă de o valoare științifică egală³⁷.

Totuși, dacă sunt contradictorii expertize medico-legale, instanța nu mai are drept de apreciere, ci trebuie să le supună spre avizare Comisiei superioare medico-legale.

2. Excepția

Instanța este legată de constatările de fapt ale experților, trecute în raportul de expertiză, precum data raportului, arătarea cercetărilor efectuate în prezența părților, a susținerilor acestora. Toate aceste mențiuni fac dovada până la înscrierea în fals, deoarece experții, având calitatea de delegați ai instanței, raportul de expertiză are natura juridică a unui înscris autentic.

4.4.4. Cercetarea la fața locului

Codul de procedură civilă reglementează procedura cercetării la fața locului prin art. 215-217.

Cercetarea la fața locului nu constituie un mijloc de probă, ci un act procedural care are drept scop constatarea directă și nemijlocită în afara instanței a unor probe materiale netransportabile.

La fața locului trebuie să meargă și greșierul, pentru că face parte din „instanță” și prin excepție, textul îngăduie doar unor judecători din cadrul completului să nu meargă la cercetare.

De asemenea, dacă participă la judecată, și procurorul trebuie să meargă la fața locului (art. 217 C. proc. civ.).

Cercetarea la fața locului se face cu citarea părților (art. 216 alin. 1 C. proc. civ.). Părțile prezente la termenul la care s-a dispus efectuarea cercetării nu vor mai fi citate, însă pentru celelalte părți, chiar dacă aveau termen în cunoștință, măsura citării, cu indicarea datei și a locului unde trebuie să se prezinte, este necesară.

Despre cele urmate la fața locului se va încheia proces-verbal (art. 216 alin. 2 C. proc. civ.).

4.4.5. Mărturisirea

4.4.5.1. Definiție

Mărturisirea este recunoașterea de către o parte a unui fapt pe care partea potrivnică își întemeiază o pretenție sau o apărare și care este de natură să producă consecințe juridice împotriva autorului ei.

Prin urmare, mărturisirea provine de la una din părți și ea nu trebuie confundată cu mărturia, care provine de la martor.

4.4.5.2. Felurile mărturisirii

---

³⁷ V. M. Ciobanu, G. Boroș, op. cit., p. 265 - ex: expertiza de excludere de la paternitate nu poate înlăturată prin depozițiile unor martori; „Concluziile și constatările efectuate printr-un raport de expertiză medico-legală, în sensul lipsei de discernământ al înstrăinătoarei imobilului (decedată), la data încheierii contractului de întreținere, nu pot fi înlăturate decât tot printr-un raport de expertiză medico-legală, care să stabilească o situație contrară, iar nu prin constatările unui simplu certificat medical, emis în apropierea datei încheierii contractului”. C. A. București, sec. a III-a civilă, dec. nr. 991/2002, Practică judiciară civilă pe anii 2001-2002, p. 493; „Experții nu au sarcina de a soluționa procesul, ci pe aceea de a da lămuriri asupra unor împrejurări de fapt, în calitatea lor de specialiști. În consecință, instanța de judecată are îndatorirea să discute constatările și concluziile experților”.- Trib. Supr., col. civ., dec. nr. 1168/1964, I. G. Mișuț, Al. Lesviodax, **Repertoriu...**, pe anii 1952-1969, p. 788, nr. 310.

Mărturisirea extrajudiciară este făcută în afara procesului în care este folosită și poate fi scrisă sau verbală.

În privința mărturisirii extrajudiciare verbale, art. 1205 C. civ. prevede că ea „nu poate servi de dovadă când obiectul contestației nu poate fi dovedit prin martori”.

Mărturisirea judiciară este cea făcută înaintea instanței care judecă procesul în care este folosită.

Mărturisirea judiciară poate fi spontană sau provocată. În primul caz, recunoașterea se face din propria inițiativă a părții și va fi consemnată în încheierea de ședință. Mărturisirea provocată se obține prin administrarea interogatoriului.

Mărturisirea judiciară provocată poate fi:

- simplă, atunci când partea chemată la interogatoriu recunoaște, fără rezerve sau adaosuri, faptul în legătură cu care este întrebată. Spre exemplu, la întrebarea „recunoști că ți-am dat 1.000.000 lei cu titlu de împrumut?”, pârâțul răspunde „da, recunosc”;

- calificată, atunci când cel chemat la interogatoriu recunoaște faptul pretins de adversar, însă adaugă anumite elemente sau împrejurări în legătură directă cu acest fapt, anterioare sau concomitente cu faptul, de natură să schimbe consecințele juridice ale recunoașterii, ceea ce face ca, în realitate, răspunsul să fie negativ. Astfel, la întrebarea de mai sus, reclamantul răspunde „da, recunosc, dar nu ca împrumut, ci cu titlu de dar manual”;

- complexă, când faptul pretins este recunoscut, dar este adăugat un alt fapt, legat de cel principal și ulterior acestuia, care tinde să restrângă sau chiar să anihileze efectele recunoașterii primului fapt. La aceeași întrebare, pârâțul răspunde „da, am primit, dar i-am restituit”.

4.4.5.3. Caracterele mărturisirii

- este un act juridic unilateral, ceea ce înseamnă că produce efecte fără să fie nevoie să fie acceptată de cealaltă parte.

O altă consecință a acestui caracter este faptul că, în principiu, mărturisirea este irevocabilă, ceea ce înseamnă că autorul recunoașterii nu mai poate face ulterior acte de retragere a declarațiilor sale. Totuși, față de dispozițiile art. 1206 alin. 2 C. civ., mărturisirea ar putea fi revocată pentru eroare de fapt (nu și de drept), care însă trebuie dovedită de cel care o invocă, prin orice mijloc de probațiune;

- constituie un mijloc de probă împotriva autorului ei și în favoarea adversarului.

- este un act personal, ceea ce înseamnă că nu poate fi făcută decât de titularul dreptului sau de un mandatar cu procură specială.

- poate fi făcută numai în legătură cu drepturi de care partea poate să dispună;

- trebuie să fie expresă, mărturisirea neputând fi dedusă din tăcerea părții. În mod excepțional, art. 225 C. proc. civ. prevede că instanța poate socoti refuzul nejustificat de a răspunde la interogatoriu sau neprezentarea la interogatoriu ca o mărturisire deplină sau numai ca un început de dovadă în folosul părții potrivnice.

4.4.5.4. Admisibilitatea mărturisirii

Mărturisirea, care se poate referi numai la împrejurări de fapt, este în principiu admisibilă în orice materie.

Totuși, ea poate fi oprită prin lege. De pildă, art. 612 alin. final C. proc. civ. interzice folosirea interogatoriului pentru dovedirea motivelor de divorț.

4.4.5.5. Administrarea probei mărturisirii. Interogatoriul

Dacă nu este făcută spontan, mărturisirea se obține prin procedura interogatoriului, reglementată de art. 218-225 C. proc. civ.

A) Propunerea interogatoriului

Propunerea interogatoriului se face potrivit regulilor generale analizate.

Astfel, reclamantul trebuie să propună proba prin cererea de chemare în judecată, solicitând înfățișarea în persoană a pârâtului. Pârâtul poate cere chemarea reclamantului la interogatoriu prin întâmpinare ori, în situația prevăzută de art. 118 alin. final C. proc. civ., la prima zi de înfățișare.

La rândul său, instanța poate să dispună din oficiu luarea interogatoriului (art. 129 alin. 5 C. proc. civ.).

B) Obiectul interogatoriului

Potrivit art. 218 C. proc. civ., „se va putea încuviința chemarea la interogator când este privitor la fapte personale, care, fiind în legătură cu pricina, pot duce la dezlegarea ei”.

C) Cine poate răspunde la interogatoriu?

1. Regula

Procedura interogatoriului este folosită pentru a obține mărturisirea de la o parte. Ca atare, părțile sunt cele care răspund la interogatoriu, personal sau prin mandatar cu procură specială (art. 69 alin. 1 C. proc. civ.).

Procurorul, chiar și atunci când a pornit procesul, nu poate fi chemat la interogatoriu, întrucât faptele în legătură cu care poate fi formulat interogatoriul sunt ale părții.

2. Incapabilii

Conform art. 220 C. proc. civ., reprezentantul legal poate fi chemat personal la interogatoriu pentru actele încheiate și faptele săvârșite în această calitate.

Reprezentantul legal ar putea răspunde la interogatoriu, în temeiul unei procuri speciale, pentru faptele minorului sau interzisului?

Apreciez că răspunsul trebuie să fie negativ, incapabilul neputând să dea procura specială, care este un act de dispoziție.

3. Statul și celelalte persoane juridice

Statul și celelalte persoane juridice de drept public, precum și persoanele juridice de drept privat, vor răspunde în scris la interogatoriul ce li se va comunica. Se exceptează societățile comerciale de persoane, ai căror asociați cu drept de reprezentare vor fi citați personal la interogator (art. 222 C. proc. civ.).

Sunt societăți de persoane, societatea în nume colectiv și societatea în comandită simplă.

Statului și persoanelor juridice li se transmite interogatoriul, semnat pe fiecare pagină de judecător, grefier și de partea care l-a propus (art. 221 C. proc. civ.), iar acestea comunică răspunsul în scris, fiind necesar să fie semnat de organul care reprezintă persoana juridică.

4. Partea cu domiciliul în străinătate

Potrivit art. 223 C. proc. civ. partea care are domiciliul în străinătate va putea fi interogată prin cel care o reprezintă în judecată. În acest caz, interogatoriul va fi comunicat în scris mandatarului, care va depune răspunsul părții dat în cuprinsul unei procuri speciale și autentice. Dacă mandatarul este avocat, procura specială certificată de acesta este îndestulătoare.

D) Luarea interogatoriului în afara instanței

Potrivit art. 224 C. proc. civ., instanța poate încuviința luarea interogatoriului la locuință, dacă partea este împiedicată să vină înaintea instanței.

E) Efectele chemării la interogatoriu

În legătură cu efectele chemării la interogatoriu pot fi evidențiate următoarele aspecte:

- partea chemată la interogatoriu se prezintă și recunoaște susținerile adversarului. Suntem în prezența unei mărturisiri care, după caz, poate fi simplă, calificată sau complexă;

- partea chemată la interogatoriu se prezintă și dă răspunsuri negative. În această situație, adversarul trebuie să-și dovedească pretențiile cu alte mijloace de probă;

- partea chemată la interogatoriu, fără motive temeinice, refuză să răspundă la interogatoriu sau să se prezinte înaintea instanței. Art. 225 C. proc. civ. permite instanței să socotească aceste împrejurări ca o mărturisire deplină sau numai ca un început de dovadă în folosul părții potrivnice.

Este vorba, în realitate de o prezumție de mărturisire care ar putea fi răsturnată de cel chemat la interogatoriu, prin înfățișarea în instanță și justificarea atitudinii avute.

Dacă instanța apreciază refuzul nejustificat ca un început de dovadă, urmează să administreze și alte probe în completare.

F) Forța probantă a mărturisirii

Mărturisirea are aceeași forță probantă cu a celorlalte dovezi, ea putând fi combătută prin dovada contrară. La rândul său, judecătorul poate să înlăture, motivat, recunoașterea unei părți, dacă, din ansamblul probator administrat în cauză își formează convingerea că mărturisirea respectivă nu corespunde adevărului

4.4.6. Presumțiile

4.4.6.1. Definiție

Potrivit art. 1199 C. civ., „presumțiile sunt consecințele ce legea sau magistratul trage din un fapt cunoscut la un fapt necunoscut”.

Presumțiile reprezintă rezultatul a două raționamente: mai întâi, din cunoașterea probelor directe (înscrieri, martori etc.), judecătorul induce, printr-un prim raționament, existența în trecut a unui fapt, care este vecin și conex cu faptul generator de drepturi; printr-un al doilea raționament, din cunoașterea faptului vecin și conex, se deduce existența faptului principal, datorită legăturii de conexitate dintre aceste două fapte, cu precizarea că în cazul prezumțiilor legale, cel de-al doilea raționament nu este opera judecătorului, ci este impus acestuia de către lege.

4.4.6.2. Clasificare

Din art. 1199 C. civ. rezultă că există două categorii de prezumții: legale, adică „acelea care sunt determinate special prin lege” (art. 1200 C. civ.) și judecătorești sau simple, „care nu sunt stabilite de lege” ci „sunt lăsate la luminile și înțelepciunea magistratului” (art. 1203 C. civ.).

A) Presumțiile legale

1. Enumerare

Art. 1200 C. civ. enumeră, exemplificativ, următoarele prezumții legale:

1. considerarea ca nule a actelor juridice ce sunt făcute în fraudă legii (ex: art. 822 C. civ. declară nulă orice donație făcută sub condiții a căror îndeplinire depinde numai de voința donatorului; art. 823 C. civ. declară nulă donația făcută sub condiții ori sarcini care nu existau la data încheierii contractului sau

care nu au fost arătate în contractul de donație; art. 1311 C. civ. declară nulă vânzarea dacă în momentul vânzării, lucrul vândut era pierit în tot etc.);

2. dobândirea dreptului de proprietate în anumite împrejurări determinate (ex: art. 1909 alin. 1 C. civ. prezumă că posesorul unui bun mobil este proprietarul acestuia) sau liberarea debitorului care rezultă din anumite împrejurări determinate (ex: art. 1138 C. civ. care prezumă liberarea debitorului căruia creditorul i-a remis voluntar titlul constatator al creanței);

3. puterea de lucru judecat.

2. Clasificare

Prezumțiile legale sunt absolute și relative.

Prezumțiile legale absolute sunt acelea care, în principiu, nu pot fi răsturnate prin proba contrară. În doctrină³⁸ se face distincție între prezumțiile legale absolute, numite și irefragabile, care corespund unui interes general și care nu pot fi răsturnate prin nici un mijloc de probă (ex: puterea lucrului judecat, perioada timpului legal al concepției, conform art. 61 C. fam.) și prezumții legale absolute, care corespund unui interes personal și care pot fi răsturnate, dar numai prin mărturisire judiciară³⁹ (ex: prezumția din art. 1138 C. civ. potrivit căreia remiterea voluntară de către creditor a înscrisului sub semnătură privată dă proba liberațiunii).

Prezumțiile legale relative pot fi combătute, de regulă, prin orice mijloc de probă.

3. Efecte

Deși art. 1202 alin. 1 C. civ. prevede că „prezumția legală dispensează de orice dovadă pe acela în favoarea căruia este făcută”, în realitate beneficiarul prezumției trebuie să dovedească faptul vecin și conex pe care se întemeiază prezumția. Beneficiarul prezumției legale este scutit de dovada faptului generator de drepturi, dar trebuie să dovedească faptul vecin și conex cu faptul generator de drepturi.

De pildă, în condițiile art. 53 alin. 1 C. fam., copilul născut în timpul căsătoriei are ca tată pe soțul mamei. Copilul care invocă prezumția de paternitate va trebui să dovedească împrejurarea că a fost conceput sau născut în timpul căsătoriei mamei sale, acesta fiind faptul vecin și conex cu faptul generator de drepturi care este paternitatea.

B) Presumțiile simple

Pentru ca judecătorul să poată recurge la aceste prezumții, art. 1203 C. civ. impune două condiții:

- prezumția „să aibă o greutate și puterea de a naște probabilitatea”, adică să fie temeinică;
- să fie permisă dovada cu martori, afară numai dacă un act este atacat pentru că s-a făcut prin fraudă, dol sau violență. În acest caz, pentru admisibilitatea prezumției simple urmează a fi avute în vedere dispozițiile art. 1191-1198 C. civ.

De reținut că prezumția simplă, spre deosebire de prezumția legală relativă, nu duce la răsturnarea sarcinii probei, astfel încât pentru ca judecătorul să poată face raționamentul pe care se fundamentează prezumția simplă, acela care face propunerea înaintea judecății trebuie să-și dovedească pretențiile.

4.5. Asigurarea dovezilor

Procedura asigurării dovezilor este reglementată de art. 235-241 C. proc. civ.

³⁸ I. Stoenescu, S. Zilberstein, **Teoria generală**, p. 399; V. M. Ciobanu, op. cit., vol. 2, p. 215.

³⁹ Întrucât mărturisirea poate interveni numai în legătură cu drepturi de care partea poate să dispună, înseamnă că prezumția legală absolută poate fi răsturnată numai în acele procese în care se poate încheia o tranzacție cu privire la dreptul dedus judecății.

Se recurge la această procedură atunci când există riscul ca un mijloc de probă să dispară până la începerea procesului, sau chiar pe parcursul procesului, dar înainte de etapa propunerii și administrării probelor.

Prin procedura asigurării dovezilor, legiuitorul se abate de la principiul nemijlocirii, care presupune că probele sunt administrate înaintea instanței care soluționează pricina.

4.5.1. Constatarea unei probe

A) Cazuri

Potrivit art. 235 C. proc. civ., oricine are interes să constate de urgență mărturia unei persoane, părerea unui expert, starea unor lucruri, mobile sau imobile, sau să dobândească recunoașterea unui înscris, a unui fapt ori a unui drept, va putea cere administrarea acestor dovezi dacă este primejdie ca ele să dispară sau să fie greu de administrat în viitor⁴⁰ (alin. 1). Cererea poate fi făcută chiar dacă nu este primejdie în întârziere, în cazul când pârâtul își dă învoirea (alin. 2).

Pericolul dispariției probei sau greutatea administrării ei în viitor, este o chestiune de fapt, lăsată la aprecierea instanței.

B) Procedura de judecată

1. Cererea. Cuprins

Cererea de asigurare a dovezilor trebuie să cuprindă, pe lângă elementele oricărei cereri în justiție, potrivit art. 82 C. proc. civ., și o serie de elemente speciale: dovezile a căror administrare se solicită, faptele de dovedit, precum și primejdia întârzierii sau învoiala pârâtului (art. 236 alin. 2 C. proc. civ.).

2. Instanța competentă

În condițiile art. 236 alin. 1 C. proc. civ., cererea se va îndrepta, înainte de judecată, la judecătoria în circumscripția căreia se află martorul sau obiectul cercetării, iar în timpul judecății, la instanța care judecă pricina.

Rezultă că cererea de asigurare a dovezilor poate fi făcută:

- pe cale principală, înainte de declanșarea procesului asupra fondului, caz în care competența aparține judecătoriei în raza căreia se află martorul sau obiectul cercetării. Se poate observa că art. 236 determină atât instanța competentă material (judecătoria), cât și instanța competentă sub aspect teritorial (cea în circumscripția căreia se află martorul sau obiectul cercetării);

- pe cale incidentală, în timpul judecății fondului, situație în care este competentă instanța care judecă procesul principal, art. 236 C. proc. civ. făcând aplicarea regulii înscrise în art. 17 C. proc. civ.

3. Soluționarea cererii

Cererea se judecă în camera de consiliu (art. 236 alin. 3 teza a II-a C. proc. civ.), printr-o încheiere. Pronunțarea încheierii se va face în ședință publică (art. 121 alin. final C. proc. civ.).

În caz de primejdie în întârziere, instanța va putea judeca cererea și fără citarea părților (art. 236 alin. 4 C. proc. civ.). Pârâtul nu este obligat să depună întâmpinare (art. 236 alin. 3 teza I C. proc. civ.).

Și în această procedură, pentru ca instanța să admită cererea, trebuie să verifice dacă sunt îndeplinite condițiile generale de admisibilitate ale probei - să fie legală, verosimilă, pertinentă și concludentă -, în raport cu procesul principal.

---

⁴⁰ „Dispozițiile legale privitoare la asigurarea dovezilor nu pot fi invocate ca temei de drept pentru a se constata starea sănătății unei persoane ca urmare a unui accident, deoarece o atare situație poate fi constatată de Institutul de medicină legală. Cât privește săvârșirea accidentului și stabilirea vinovăției, aceasta se constată de organele de cercetare penală”.- T. m. București, sec. a IV-a civilă, dec. nr. 419/1991, Culegere de practică judiciară civilă pe anul 1991, p. 176.

Dacă cererea este admisă, se va dispune administrarea dovezii de îndată sau la termenul ce se va fixa (art. 237 C. proc. civ.). Administrarea dovezii se va face potrivit regulilor privitoare la administrarea probei cu martori, a expertizei sau a mărturisirii.

4. Calea de atac

4.1. Cererea a fost făcută pe cale principală

Dacă asigurarea dovezii s-a cerut pe cale principală, încheierea, care este executorie, poate fi atacată cu recurs în termen de 5 zile de la pronunțare, dacă s-a dat cu citarea părților și de la comunicare, dacă s-a dat fără citare (art. 238 alin. 1 C. proc. civ.).

Întrucât încheierea este executorie, nu mai este necesară învestirea cu formulă executorie (art. 374 alin. 1 C. proc. civ.).

4.2. Cererea a fost făcută pe cale incidentală

Încheierea dată în timpul judecării unei pricini nu poate fi atacată decât odată cu fondul (art. 238 alin. 2 C. proc. civ.).

În acest caz, dacă hotărârea asupra fondului este susceptibilă de apel, și încheierea va fi supusă apelului.

4.5.2. Constatarea unei stări de fapt

A) Cazuri

Potrivit art. 239 alin. 1 C. proc. civ. orice persoană care are interes să constate de urgență o anumită stare de fapt care ar putea să înceteze ori să se schimbe până la administrarea dovezilor, va putea cere instanței să delege un executor judecătoresc să constate la fața locului această situație de fapt.

B) Procedura de judecată

1. Instanța competentă. Executorul judecătoresc competent

Cererea de constatare a unei stări de fapt este de competența instanței în circumscripția căreia urmează să se facă constatarea (art. 239 alin. 1 C. proc. civ.).

Această instanță va delega un executor judecătoresc care să constate la fața locului starea de fapt. Nu poate fi desemnat orice executor judecătoresc, ci numai un executor din aceeași circumscripție cu instanța, așa cum prevede, de altfel, și art. 7 lit. f) din Legea nr. 188/2000 privind executorii judecătorești.

2. Soluționarea cererii

Cererea de constatare a unei stări de fapt este soluționată printr-o încheiere.

Președintele poate încuviința facerea constatării fără înștiințarea aceluia împotriva căruia se cere (art. 239 alin. 2 C. proc. civ.).

3. Procesul-verbal de constatare

Starea de fapt constatată va fi consemnată de executor într-un proces-verbal care va fi comunicat în copie celui împotriva căruia s-a făcut constatarea, dacă nu a fost de față. Acest proces-verbal face dovadă până la proba contrară (art. 239 alin. 3 și 4 C. proc. civ.).

4.5.3. Aspecte comune

În procesul în care sunt folosite aceste probe, ele au aceeași valoare probatorie pe care ar fi avut-o dacă erau administrate în procedura obișnuită, astfel încât pot fi combătute prin alte mijloace de probă.

5. Incidente procedurale ce pot apărea în cursul judecării

5.1. Suspendarea judecării

5.1.1. Definiție. Cazuri

Suspendarea poate fi definită ca fiind oprirea cursului judecării datorită unor împrejurări voite de părți, care nu mai stăruie în soluționarea pricinii sau independente de voința lor, atunci când sunt în imposibilitate fizică sau juridică de a se prezenta la judecată.

5.1.2. Suspendarea voluntară

A) Regula

Potrivit art. 242 alin. 1 C. proc. civ., există două cazuri de suspendare voluntară:

1. când amândouă părțile o cer;

2. dacă nici una din părți nu se înfățișează la strigarea pricinii.

Dacă se prezintă cel puțin o parte, instanța nu va mai dispune suspendarea ei, în condițiile art. 152 C. proc. civ., va păși la judecată, pronunțându-se pe temeiul dovezilor administrate și putând primi excepțiile și apărările părții care lipsește.

Având în vedere dispozițiile art. 85 C. proc. civ., înseamnă că instanța va putea dispune suspendarea judecării potrivit art. 242 pct. 2 C. proc. civ., numai dacă părțile care lipsesc sunt legal citate. În caz contrar, se impune amânarea judecării (art. 107 C. proc. civ.).

Dacă nici una din părțile legal citate nu se înfățișează la strigarea pricinii, instanța este obligată să suspende judecata, deoarece dispoziția înscrisă în art. 242 pct. 2 C. proc. civ. este imperativă și nu facultativă.

B) Evitarea suspendării. Judecata în lipsă

Potrivit art. 242 alin. 2 C. proc. civ., chiar dacă părțile lipsesc pricina se judecă dacă reclamantul sau pârâțul au cerut în scris judecarea în lipsă. Desigur, este necesar ca părțile să fie legal citate.

Cu toate că textul se referă la cererea „scrisă” prin care se solicită judecarea în lipsă, va produce aceleași efecte și o cerere făcută verbal în ședință și consemnată în încheiere.

Cererea privind judecarea în lipsă produce efecte numai în etapa procesuală în care se află pricina (în primă instanță, apel, recurs), atunci când ea este formulată. Dacă se dorește ca și în etapele procesuale următoare judecata să se desfășoare în aceleași condiții, cererea trebuie reiterată.

5.1.3. Suspendarea legală

Suspendarea legală poate să intervină de drept, în puterea legii, sau este lăsată la aprecierea instanței.

5.1.3.1. Suspendarea legală de drept

A) Cazurile generale

Sediul materiei pentru suspendarea de drept a judecării este dat de art. 243 C. proc. civ.

Potrivit acestui text, judecata pricinilor se suspendă de drept:

1. prin moartea uneia din părți, afară de cazul când partea interesată cere termen pentru introducerea în judecată a moștenitorilor.

Suspendarea judecării se dispune până la introducerea în cauză a moștenitorilor.

Se impune însă precizarea că suspendarea judecării în vederea introducerii în cauză a moștenitorilor, se dispune numai dacă decesul părții a intervenit pe parcursul procesului, după sesizarea instanței. Dacă cel chemat în judecată era decedat la momentul învestirii instanței, înseamnă că nu avea capacitate procesuală de folosință, astfel încât trebuie aplicată sancțiunea pentru neîndeplinirea acestei condiții de exercițiu a acțiunii;

2. prin interdicție sau punere sub curatelă a unei părți, până la numirea tutorelui sau curatorului;

3. prin moartea mandatarului uneia din părți, întâmplată cu mai puțin de 15 zile înainte de ziua înfățișării.

Suspendarea va dura până la intervenirea în proces a părții sau a unui alt mandatar.

Din interpretarea textului, rezultă că dacă mandatarul decedează cu mai mult de 15 zile înainte de ziua înfățișării, judecata nu se suspendă de drept. De asemenea, suspendarea de drept nu intervine dacă mandatarul este pus sub interdicție, textul nefăcând nici o precizare pentru o asemenea ipoteză. Apreciez că în ambele situații contractul de mandat încetează, astfel încât instanța trebuie să-l citeze pe mandant.;

4. prin încetarea funcției tutorelui sau curatorului.

Suspendarea pentru acest motiv este dispusă pentru intervenirea în proces a părții;

5. prin deschiderea procedurii reorganizării judiciare și a falimentului asupra reclamantului, în temeiul unei hotărâri judecătorești irevocabile.

În acest caz, suspendarea este necesară pentru numirea administratorului sau lichidatorului judiciar, care să-l reprezinte în proces pe reclamant. Odată indicate aceste persoane, nu mai există nici un impediment pentru continuarea judecării acțiunii.

B) Alte cazuri de suspendare de drept

Codul de procedură civilă mai prevede și următoarele cazuri de suspendare de drept a judecării:

- potrivit art. 21 instanța înaintea căreia s-a ivit conflictul de competență va suspenda din oficiu orice altă procedură și va înainta dosarul instanței în drept să hotărască asupra conflictului.

Suspendarea pentru acest motiv va dura până la rezolvarea conflictului de competență;

- în condițiile art. 31 alin. final, în cursul judecării cererii de recuzare nu se va face nici un act de procedură. Aceasta echivalează cu o suspendare de drept a procesului, până la soluționarea recuzării;

- art. 155 alin. 2 dispune că, dacă după o amânare în temeiul învoielii părților, acestea nu mai stăruie, judecata va fi suspendată și nu va fi redeschisă decât după plata sumelor prevăzute de legea timbrului pentru redeschiderea pricinilor.

Suspendarea dispusă pentru acest motiv va dura până în momentul în care se formulează o cerere de reluare a judecării.

Codul de procedură penală consacrand prin art. 19 alin. 2, regula potrivit căreia „penalul ține în loc civilul”, dispune că judecata în fața instanței civile se suspendă până la rezolvarea definitivă a cauzei penale.

- Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale prevede în art. 23 alin. 5 că pe perioada soluționării excepției de neconstituționalitate judecarea cauzei se suspendă.

5.1.3.2. Suspendarea legală facultativă

A) Cazurile generale

Suspendarea legală facultativă (judecătorească) este lăsată la aprecierea judecătorului, dar ea poate interveni numai în cazurile prevăzute de lege.

Sediul materiei suspendării facultative îl constituie art. 244 C. proc. civ.

În condițiile art. 244 alin. 1 C. proc. civ., instanța „poate” suspenda judecata:

1. când dezlegarea pricinii atârână în totul sau în parte, de existența sau neexistența unui drept care face obiectul unei alte judecări.

Pentru a se dispune suspendarea potrivit acestui text sunt necesare două condiții cumulative:

a) soluția dintr-un proces să depindă de rezolvarea unei chestiuni prejudiciale ce se judecă într-un alt dosar.

b) procesul care are ca obiect chestiunea prejudicială să fie în curs de judecată, să nu fi fost el însuși suspendat.

2. când s-a început urmărirea penală pentru o infracțiune care ar avea o înrăurire hotărâtoare asupra hotărârii ce urmează să se dea.

Dacă nu s-a început urmărirea penală ci se efectuează numai cercetări pentru soluționarea plângerii penale, nu se poate dispune suspendarea.

În privința **corelației** dintre art. 244 pct. 2 C. proc. civ. și art. 19 alin. 2 C. proc. pen., s-a arătat că textul din Codul de procedură penală are în vedere situația în care se solicită repararea pagubei cauzată prin infracțiune, iar suspendarea judecării înaintea instanței civile se dispune dacă instanța penală a fost sesizată *anterior* sesizării instanței civile sau, cel puțin, dacă acțiunea penală a fost pusă în mișcare. Dacă nu sunt îndeplinite aceste cerințe, suspendarea judecării poate fi dispusă potrivit art. 244 pct. 2 C. proc. civ.

B) Durata suspendării

Potrivit art. 244 alin. 2 C. proc. civ., suspendarea va dăinui până când hotărârea pronunțată în pricina care a motivat suspendarea a devenit irevocabilă.

Dacă se dispune clasarea, scoaterea de sub urmărire penală sau încetarea urmăririi penale, suspendarea în temeiul art. 244 pct. 2 C. proc. civ., va dura până la rămânerea definitivă a soluției procurorului.

C) Alte cazuri de suspendare facultativă

Codul de procedură civilă reglementează și alte cazuri de suspendare facultativă a judecării. Astfel:

- conform art. 40 alin. 2, președintele instanței care soluționează cererea de strămutare poate să ordone, fără citarea părților, suspendarea judecării pricinii, comunicând de urgență această măsură instanței de la care s-a solicitat strămutarea.

În acest caz, suspendarea durează până la rezolvarea cererii de strămutare;

- potrivit art. 155¹ alin. 1, când constată că desfășurarea normală a procesului este împiedicată din vina reclamantului, prin neîndeplinirea obligațiilor prevăzute de lege ori stabilite la primirea cererii de chemare în judecată sau în cursul judecării, instanța poate suspenda judecata, arătând în încheiere care anume obligații nu au fost respectate.

Instanța nu poate dispune suspendarea decât după ce i-a pus în vedere reclamantului îndeplinirea unor cerințe și acesta nu s-a conformat.

La cererea părții, judecata va fi reluată dacă obligațiile au fost îndeplinite și, potrivit legii, aceasta poate continua (art. 155¹ alin. 2). Pentru reluarea judecării este necesar și ca partea să plătească 50% din taxa introductivă de instanță.

- La rândul său, Legea nr. 10/2001 dispune, în art. 47 alin. 1, că „prevederile acestei legi sunt aplicabile și în cazul acțiunilor în curs de judecată, persoana îndreptățită putând alege calea acestei legi, renunțând la judecarea cauzei sau solicitând suspendarea cauzei”.

Această suspendare poate fi solicitată numai de partea interesată, neputând fi dispusă de instanță din oficiu.

5.1.4. Procedura suspendării

A) Încheierea de suspendare. Particularități

Instanța pronunță suspendarea (indiferent dacă este suspendare voluntară sau legală) printr-o încheiere.

Potrivit art. 244¹ C. proc. civ., încheierea prin care s-a dispus suspendarea poate fi atacată cu recurs. Recursul se poate declara cât timp durează suspendarea cursului judecării procesului, atât împotriva încheierii prin care s-a dispus suspendarea, cât și împotriva încheierii prin care s-a respins cererea de repunere pe rol a procesului.

Faptul că în art. 244¹ alin. 1 C. proc. civ. nu se menționează în mod expres că poate fi atacată numai încheierea prin care s-a dispus suspendarea, nu înseamnă că textul este aplicabil și încheierii prin care s-a respins cererea de suspendare. Aceasta deoarece în alin. 2 este precizată perioada în care se poate exercita recursul: cât timp durează suspendarea.

B) Redeschiderea judecării

1. În caz de suspendare voluntară

Potrivit art. 245 pct. 1 C. proc. civ., judecata reîncepe prin cererea de redeschidere făcută de una din părți, când ea s-a suspendat prin învoirea părților sau prin lipsa lor.

Cererea pentru repunerea pe rol, când suspendarea judecării se datorează părților, se timbrează cu 50% din taxa judiciară de timbru pentru cererea sau acțiunea a cărei judecare a fost suspendată. Se va plăti, de asemenea, și timbru judiciar, în funcție de taxa judiciară de timbru datorată pentru repunerea pe rol.

Față de dispozițiile art. 153 alin. 2 pct. 1 C. proc. civ., după reluarea judecării se impune citarea părților, mai puțin a celei care a cerut, personal sau prin mandatar redeschiderea procesului.

2. În caz de suspendare legală de drept

- dacă suspendarea a fost dispusă pentru motivele prevăzute de art. 243 C. proc. civ., cererea de redeschidere a judecării poate fi făcută de partea interesată cu arătarea moștenitorilor, tutorelui sau curatorului, a celui reprezentat de mandatarul defunct, a noului mandatar sau, după caz, a părții interesate, a administratorului judiciar sau a lichidatorului judiciar (art. 245 pct. 2 C. proc. civ.).

- dacă suspendarea a fost dispusă în condițiile art. 21 C. proc. civ., judecata se reia după rămânerea irevocabilă a hotărârii prin care s-a rezolvat conflictul de competență.

De această dată, instanța va dispune din oficiu redeschiderea judecării;

- dacă suspendarea a fost întemeiată pe prevederile art. 19 alin. 2 C. proc. pen., partea interesată poate să ceară redeschiderea judecării după rămânerea definitivă a hotărârii penale;

- dacă suspendarea a fost dispusă în vederea soluționării excepției de neconstituționalitate, reluarea judecării poate fi cerută de partea interesată sau dispusă din oficiu, după rezolvarea excepției cu care a fost investită Curtea Constituțională.

În toate cazurile de suspendare de drept a procesului, la redeschiderea judecării nu se datorează taxă de timbru și se impune citarea părților potrivit art. 153 alin. 2 pct. 1 C. proc. civ., desigur cu excepția părții care s-a prezentat, personal sau prin mandatar, pentru a cere reluarea judecării.

3. În caz de suspendare facultativă

- dacă suspendarea a avut loc în temeiul art. 244 C. proc. civ., judecata se va relua, la cererea părții interesate, dar numai după ce hotărârea pronunțată în procesul care a determinat suspendarea a rămas irevocabilă (respectiv, definitivă, în materie penală), ori s-a pronunțat o soluție definitivă de clasare, scoatere de sub urmărire penală sau de încetare a urmăririi penale;

- dacă suspendarea a fost dispusă potrivit art. 40 alin. 2 C. proc. civ., judecata se reia, la cererea părții interesate sau din oficiu, după soluționarea cererii de strămutare.

În aceste două cazuri, la redeschiderea judecării nu se datorează taxă judiciară de timbru;
- dacă suspendarea a fost dispusă în condițiile art. 155¹ C. proc. civ., judecata se reia la cererea reclamantului, care trebuie să facă dovada că a îndeplinit obligațiile prevăzute în încheierea de suspendare și a plătit jumătate din taxa de timbru introductivă de instanță.

Desigur, și atunci când suspendarea este facultativă, la reluarea judecării trebuie respectate cerințele privitoare la citarea părților.

4. Respingerea cererii de redeschidere a judecării

Dacă instanța apreciază că nu se impune reluarea judecării, va pronunța o încheiere prin care va respinge cererea.

Potrivit art. 244¹ alin. 2 C. proc. civ., încheierea poate fi atacată cu recurs cât timp durează suspendarea.

5.1.5. Efectele suspendării

- Suspendarea produce efecte cu privire la toate aspectele pricinii și cu privire la toate părțile, indiferent de calitatea lor procesuală.

- Orice act de procedură făcut în acest interval este lovit de nulitate. Este însă o nulitate relativă, care poate fi invocată numai de partea căreia îi profită suspendarea, în raport de dispozițiile art. 105 alin. 2 teza I C. proc. civ.

- Un alt efect al suspendării este acela că, dacă suspendarea a fost voluntară, de la data la care s-a luat această măsură începe să curgă termenul de perimare.

5.2. Perimarea

5.2.1. Definiție

În condițiile art. 248 C. proc. civ., orice cerere de chemare în judecată, contestație, apel, recurs, revizuire și orice altă cerere de reformare sau de revocare se perimă de drept, chiar împotriva incapabililor, dacă a rămas în nelucrare din vina părții timp de un an în materie civilă sau șase luni în materie comercială.

Având în vedere dispozițiile acestui text, în doctrină⁴¹ perimarea a fost definită ca fiind sanctiunea procedurală ce determină stingerea procesului în faza în care se găsește, datorită rămânerii lui în nelucrare, din vina părții, un anumit timp, prevăzut de lege.

5.2.2. Natură juridică

În literatura de specialitate se arată că perimarea are o natură juridică mixtă, în sensul că este atât o sanctiune procedurală pentru nerespectarea termenului prevăzut de lege, cât și o prezumție de desistare, dedusă din faptul nestăruinței vreme îndelungată în judecată.

5.2.3. Condițiile perimării

Din dispozițiile art. 248 C. proc. civ. rezultă că pentru a interveni perimarea se cer a fi îndeplinite cumulativ următoarele **condiții**:

- instanța să fi fost investită cu o cerere care se judecă în primă instanță sau într-o cale de atac;
  - pricina a rămas în nelucrare timp de un an în materie civilă sau șase luni în materie comercială;
- Înteruperea termenului de perimare***

⁴¹ V. M. Ciobanu, G. Boroi, op. cit., p. 287.

Potrivit art. 249 C. proc. civ., perimarea se întrerupe prin îndeplinirea unui act de procedură făcut în vederea judecării procesului de către partea care justifică un interes.

Actul de întrerupere a termenului de perimare. Particularități

Pentru ca un act de procedură să poată fi calificat drept întrerupător de perimare, este necesar ca prin săvârșirea lui să se urmărească repunerea cauzei pe rol în vederea continuării judecării.

Pentru ca un act de procedură să aibă ca efect întreruperea termenului de perimare trebuie să fie valabil făcut, pentru că un act lovit de nulitate nu poate produce o asemenea consecință.

Dacă după efectuarea unui act de întrerupere, pricina rămâne din nou în nelucrare din culpa părții, va începe să curgă un nou termen de perimare, integral, timpul scurs până la momentul întreruperii nefiind luat în calculul noului termen.

Suspendarea termenului de perimare

Conform art. 250 C. proc. civ., cursul perimării este suspendat:

- cât timp dănuiește suspendarea pronunțată de instanță în cazurile prevăzute de art. 244, precum și în alte cazuri prevăzute de lege, dacă suspendarea nu este cauzată de lipsa de stăruin

- timp de trei luni, de la data când s-au petrecut faptele care au dus la suspendarea în temeiul art. 243, dar numai dacă aceste fapte s-au petrecut în ultimele șase luni ale termenului de perimare.

Acest text trebuie înțeles în sensul că termenul de perimare a început să curgă, și în ultimele șase luni a intervenit una din împrejurările prevăzute de art. 243 C. proc. civ., care ar atrage suspendarea de drept a judecării. Întrucât pricina oricum este lăsată în nelucrare, nu poate fi dispusă suspendarea potrivit art. 243, dar pentru ocrotirea celor care ar fi interesați în oprirea cursului judecării conform art. 243, se va suspenda termenul de perimare.

- cât timp partea este împiedicată să stăruie în judecată din pricina unor împrejurări mai presus de voința sa. Este vizat cazul de forță majoră.

Pentru acest motiv, termenul de perimare este suspendat cât timp durează împiedicarea. După încetarea împiedicării cursul termenului se reia, luându-se în calcul și timpul scurs înainte de ivirea împrejurării mai presus de voința părții.

- pricina a fost lăsată în nelucrare din culpa părții

Pentru a opera perimarea trebuie să se constate că lăsarea în nelucrare se datorează culpei părții, împrejurare de fapt ce trebuie dovedită.

Per a contrario, dacă părții nu i se poate imputa vreo vină, perimarea nu operează.

Art. 248 alin. 1 teza a II-a C. proc. civ. prevede că partea nu se socotește în vină, când actul de procedură urma să fie îndeplinit din oficiu.

De pildă, perimarea nu operează dacă: pricina a fost suspendată pentru lipsa părților deși se ceruse judecarea în lipsă; instanța suspendă judecarea cauzei, conform art. 114 alin. 4 C. proc. civ., deși cererea de chemare în judecată este întocmită cu respectarea cerințelor legii; pricina a fost suspendată, deși partea nu era legal citată⁴². Acțiunea civilă disjunctă de acțiunea penală nu se perimă, chiar dacă a rămas în nelucrare mai mult de un an, pentru că instanța penală este obligată să se pronunțe și asupra laturii civile, astfel încât din oficiu trebuie să fixeze termen pentru judecarea acțiunii civile.

---

⁴² „Suspendarea din eroare a procesului nu poate avea drept consecință, după trecerea unui an, perimarea cererii, ci repunerea procesului pe rol în vederea judecării, dat fiind că partea nu este în vină. Astfel este de exemplu cazul în care s-a suspendat procesul, deși procedura de citare era neregulat îndeplinită așa că trebuia să se dispună amânarea și citarea din nou a părților”.- Trib. Supr., col. civ., dec. nr. 721/1963, I. G. Mișuță, Al. Lesviodox, **Repertoriu..., pe anii 1952-1969**, p. 791, nr. 326.

5.2.4. Procedura de constatare a perimării

A) Verificarea condițiilor perimării

Deși potrivit art. 248 alin. 1 C. proc. civ. cererea se perimă de drept, este necesar ca ea să fie constatată de instanță, după ce verifică următoarele condiții:

- pricina a rămas în nelucrare în tot timpul prevăzut de lege;
- rămânerea în nelucrare se datorează culpei părții;
- să nu fi intervenit o cauză de întrerupere sau de suspendare a termenului de perimare;
- să nu existe o cauză de stingere a procesului prevăzută de o normă specială.

De pildă, în materie de divorț, dispozițiile art. 618 alin. 2 C. proc. civ. potrivit cu care „acțiunea de divorț se va stinge prin împăcarea soților în orice fază a procesului, chiar dacă intervine în instanța de apel sau de recurs iar apelul sau recursul nu sunt timbrate conform legii”, se aplică cu prioritate față de cele înscrise în art. 248 C. proc. civ., ele având caracterul unei norme speciale. Dacă nu s-ar aplica cu prioritate art. 618 C. proc. civ., ar însemna că, deși soții s-au împăcat, instanța de apel sau de recurs constată perimarea căii de atac și drept consecință, va rămâne irevocabilă sentința prin care s-a admis desfacerea căsătoriei. În aceste condiții, căsătoria este desfăcută deși soții s-au împăcat. Tocmai pentru a se evita o asemenea situație, norma specială se va aplica mai întâi.

B) Mijloacele de invocare a perimării

Potrivit art. 252 alin. 1 teza I C. proc. civ., perimarea se constată **din oficiu sau la cererea părții interesate**, iar alin. 2 al aceluiași articol dispune că perimarea poate fi invocată și **pe cale de excepție**, în camera de consiliu sau în ședință publică.

Perimarea poate fi invocată pe cale de excepție, dacă după împlinirea termenului de perimare s-a fixat termen pentru judecarea în fond.

Excepția perimării este o excepție de procedură, fiind în legătură cu respectarea regulilor privind procedura de judecată; este dirimantă întrucât scopul admiterii sale este stingerea procesului în faza în care se găsește; este absolută, pentru că este reglementată prin norme imperative, de vreme ce perimarea este prevăzută nu numai în interesul părților ci și în interesul unei bune administrări a justiției.

C) Procedura de judecată

Constatarea perimării are loc în cadrul unei proceduri contencioase. Președintele instanței va cita de urgență părțile și va dispune ca grefa să întocmească o dare de seamă asupra actelor de procedură în legătură cu perimarea.

Cât privește actul de procedură prin care instanța se pronunță asupra perimării, dacă instanța constată că perimarea nu a operat, pronunță o încheiere, care poate fi atacată odată cu fondul procesului (art. 253 alin. 1 C. proc. civ.). Dacă însă instanța constată că a intervenit perimarea, pronunță o hotărâre care este supusă recursului în termen de 5 zile de la pronunțare (art. 253 alin. 2 C. proc. civ.).

5.2.5. Efectele perimării

a) dacă s-a perimat cererea de chemare în judecată, părțile vor fi repute în situația anterioară declanșării procesului, care se consideră că nici nu a existat. Prin urmare, va fi înlăturat efectul de întrerupere a cursului prescripției extinctive (art. 16 alin. final din Decretul nr. 167/1958).

b) în cazul în care s-a perimat apelul, sentința nu mai poate fi atacată din nou cu apel. Întrucât, ca efect al perimării apelului, se consideră că apelul nici nu a fost exercitat, înseamnă că împotriva sentinței nu s-ar putea declara, *omisso medio*, nici recurs. Ca atare, la data pronunțării hotărârii prin care s-a constatat perimarea apelului, sentința a devenit irevocabilă;

c) dacă s-a perimat cererea de recurs, exercitarea unui nou recurs împotriva aceleiași hotărâri nu mai este posibilă, pentru că la pronunțarea perimării hotărârea recurată a devenit irevocabilă;

d) dacă s-a perimat o contestație în anulare sau revizuire, nu va mai putea fi formulată o nouă cale extraordinară de atac prin care să se invoce același motiv ca în cererea perimată.

Datorită caracterului unitar al procesului civil, perimarea se răsfrânge asupra tuturor părților din proces, indiferent de poziția lor procesuală, pentru că nu este cu puțință ca procesul să se stingă față de unele părți și să continue față de altele. În consecință, perimarea este indivizibilă.

6. Actele procesuale de dispoziție ale părților

Atunci când am analizat principiul disponibilității, am arătat că în conținutul său intră și dreptul părților de a face acte procesuale de dispoziție, care sunt renunțarea, achiesarea și tranzacția.

Având în vedere natura lor, aceste acte pot fi făcute numai de părți cu capacitate deplină de exercițiu, personal sau prin mandatar cu procură specială.

6.1. Renunțarea

Acest act procesual de dispoziție, care aparține reclamantului, este reglementat de art. 246-247 C. proc. civ. sub două forme: renunțarea la judecată și renunțarea la dreptul subiectiv dedus judecății.

A) Renunțarea la judecată

1. Formele renunțării

Potrivit art. 246 alin. 1 C. proc. civ., renunțarea la judecată poate fi făcută verbal în ședință sau prin cerere scrisă.

Dacă cererea este făcută verbal, va fi consemnată în practica încheierii prin care se ia act de renunțare.

2. Când poate fi făcută renunțarea?

Art. 246 alin. 1 C. proc. civ., stabilește că renunțarea la judecată poate fi făcută oricând, deci atât în cursul judecății în primă instanță, cât și în apel sau în recurs.

- dacă reclamantul renunță la judecată în intervalul dintre introducerea acțiunii și comunicarea acesteia către pârât, manifestarea de voință a reclamantului va produce efecte fără acordul pârâtului și fără ca reclamantul să fie obligat la cheltuieli de judecată.

- dacă renunțarea intervine după ce s-a comunicat pârâtului cererea de chemare în judecată, dar înainte de a se intra în dezbaterile fondului, pentru a se lua act de desistare nu este necesar acordul pârâtului, dar, la solicitarea acestuia, reclamantul poate fi obligat la cheltuieli de judecată (art. 246 alin. 3 C. proc. civ.);

- când s-a intrat în dezbaterile fondului, renunțarea se poate face numai cu învoirea pârâtului (art. 246 alin. 4 C. proc. civ.).

Prin excepție de la această regulă, art. 618 alin. 1 C. proc. civ. prevede că în procesele de divorț, reclamantul poate să renunțe la cerere în tot cursul judecății înaintea instanțelor de fond, chiar dacă pârâtul se împotrivesc. Se revine la regulă, dacă renunțarea la judecată are loc în fața instanței de recurs, caz în care este necesară învoiala pârâtului.

Acordul pârâtului poate să fie expres, dar și tacit, implicit.

De reținut că dacă reclamantul a depus la dosar, prin registratura instanței, o cerere de renunțare la judecată, la termen nu poate reveni asupra declarației sale și să ceară continuarea judecății. Aceasta deoarece, împrejurarea că dacă s-a intrat în dezbateri este necesar acordul pârâtului pentru a se lua act de renunțare, nu schimbă natura juridică a actului de renunțare, care rămâne un act unilateral pentru că

reprezintă manifestarea de voință a unei singure părți. Particularitatea textului constă în aceea că acordul părâtului nu este necesar pentru formarea valabilă a actului juridic, ci este cerut într-un moment ulterior formării sale, doar pentru ca actul unilateral să producă efecte. Or, specific unui act unilateral este caracterul său irevocabil.

3. Actul prin care se constată renunțarea la judecată

Renunțarea la judecată se constată prin încheiere dată fără drept de apel (art. 246 alin. 2 C. proc. civ.).

Prin urmare, încheierea este susceptibilă numai de recurs.

Termenul de recurs este cel de drept comun, prevăzut de art. 301 C. proc. civ., iar nu termenul în care ar putea fi exercitată calea de atac împotriva hotărârii date asupra fondului în pricina respectivă.

4. Efectele renunțării la judecată

Efectele renunțării la judecată se produc retroactiv, cu consecința repunerii părților în situația anterioară declanșării procedurii judiciare.

De aceea, în cazul în care dreptul la acțiune nu s-a prescris, reclamantul va putea introduce o nouă cerere de chemare în judecată pentru valorificarea aceluiași drept, fără să i se poată opune autoritatea de lucru judecat, pentru că nu s-a judecat nimic.

B) Renunțarea la dreptul subiectiv dedus judecătii

1. Când poate avea loc. Particularități

Ca și renunțarea la judecată, și renunțarea la dreptul subiectiv poate avea loc oricând în cursul judecătii.

Art. 247 alin. 2 C. proc. civ. dispune că renunțarea la drept se poate face și fără învoirea celeilalte părți, atât în primă instanță cât și în apel.

Întrucât pentru părât nu mai există riscul de a fi acționat din nou în judecată pentru valorificarea dreptului la care se renunță, nu mai este necesar acordul său pentru ca instanța să ia act de renunțarea la drept.

2. Formele renunțării

Potrivit art. 247 alin. 3 C. proc. civ., renunțarea se poate face în ședință sau prin înscris autentic.

Așadar, dacă reclamantul renunță la drept înaintea instanței, renunțarea poate fi făcută sau verbal sau prin înscris autentic. Numai dacă reclamantul nu se înfățișează la termen, renunțarea sa trebuie să fie constatată printr-un înscris autentic.

În orice caz, renunțarea trebuie să fie expresă, neechivocă, ea neputând fi dedusă din absența reclamantului.

3. Actul prin care se ia act de renunțare

Art. 247 alin. 1 C. proc. civ. prevede că în caz de renunțare la însuși dreptul pretins, instanța dă o hotărâre prin care va respinge cererea în fond și va hotărî asupra cheltuielilor. Alin. 4 al textului dispune că hotărârea se dă fără drept de apel.

În funcție de etapa procesuală în care se află judecata atunci când intervine renunțarea, hotărârea pe care o va pronunța instanța va fi sentință sau decizie.

Cererea se respinge ca nefondată, întrucât prin renunțarea la însuși dreptul subiectiv, acesta nu mai există în patrimoniul reclamantului.

Termenul de recurs este de 15 zile și curge de la data comunicării hotărârii, conform art. 301 C. proc. civ.

4. Efectele renunțării la drept

Dacă renunță la dreptul subiectiv dedus judecății, reclamantul nu mai poate introduce o nouă acțiune cu privire la dreptul respectiv. Tocmai datorită acestor consecințe grave, renunțarea nu poate să provină decât de la o persoană cu capacitate deplină de exercițiu.

6.2. Achiesarea

Achiesarea îmbracă două forme:

- achiesarea pârâtului la pretențiile reclamantului;
- achiesarea la hotărâre a părții care a pierdut procesul.

A) Achiesarea pârâtului la pretențiile reclamantului

Achiesarea pârâtului constă în recunoașterea pretențiilor reclamantului, și se obține fie spontan, fie prin intermediul interogatoriului.

Achiesarea poate fi totală sau parțială.

În ambele cazuri, recunoașterea pretențiilor reclamantului poate fi făcută numai printr-o mărturisire pură și simplă. O mărturisire calificată sau complexă, ca și refuzul pârâtului de a răspunde sau de a se prezenta la interogatoriu, nu constituie o achiesare.

Achiesarea totală constă în recunoașterea în întregime a pretențiilor reclamantului.

Achiesarea parțială este reglementată de art. 270 C. proc. civ., care prevede că, dacă pârâtul recunoaște o parte din pretențiile reclamantului, la cererea acestuia, instanța va da o hotărâre parțială în măsura recunoașterii.

Dacă recunoașterea, în ambele forme, este făcută la prima zi de înfățișare, iar pârâtul nu fusese pus în întârziere înainte de chemarea în judecată, nu va fi obligat la cheltuieli de judecată, conform art. 275 C. proc. civ..

B) Achiesarea la hotărâre

Achiesarea la hotărâre exprimă voința părții care a pierdut procesul, în primă instanță sau în apel, de a nu exercita calea de atac prevăzută de lege împotriva hotărârii ori, dacă a formulat-o deja, de a o retrage.

Achiesarea la hotărâre poate fi expresă sau tacită.

1. Achiesarea expresă

Potrivit art. 267 C. proc. civ., după pronunțarea hotărârii, partea poate renunța în instanță la calea de atac, făcându-se arătare despre aceasta într-un proces-verbal, semnat de președinte și de grefier. Renunțările se pot face și în urmă, prin înfățișarea părții înaintea președintelui sau prin înscris autentic.

Față de dispozițiile art. 283 C. proc. civ., înseamnă că renunțarea la calea de atac este irevocabilă și nu se mai poate reveni asupra ei.

2. Achiesarea tacită

Achiesarea tacită la hotărâre decurge din faptul că partea care a pierdut procesul execută hotărârea de bună-voie.

Nu are valoare de achiesare tacită:

- neopunerea la executarea silită a hotărârii, pentru că o astfel de opunere constituie infracțiune;

- lăsarea termenului de exercitare a căii de atac să se împlinească, fără să se acționeze, pentru că în acest caz intervine sancțiunea decăderii din dreptul de a formula calea de atac.

6.3. Tranzacția judiciară

6.3.1. Definiție. Particularități

Tranzacția este un contract prin care părțile termină un proces început sau preîntâmpină un proces ce se poate naște prin concesii reciproce, constând în renunțări reciproce la pretenții sau în prestații noi săvârșite ori promise de o parte în schimbul renunțării de către cealaltă parte la dreptul care este litigios ori îndoielnic.

Codul civil reglementează tranzacția prin art. 1704-1717, iar Codul de procedură civilă prin art. 271-273.

Fiind un contract, tranzacția trebuie să îndeplinească cerințele pentru încheierea valabilă a unui asemenea act juridic.

Astfel, părțile trebuie să aibă capacitate deplină de exercițiu deoarece, presupunând concesii și renunțări reciproce, tranzacția este un act de dispoziție. Pe de altă parte, obiectul tranzacției poate fi dat numai de drepturi de care părțile pot să dispună.

Reprezentantul sau ocrotitorul legal are nevoie, pentru a încheia o tranzacție, de autorizarea prealabilă a organului competent (art. 42 C. proc. civ.), iar reprezentantul convențional are nevoie de o procură specială (art. 69 alin. 1 C. proc. civ.).

6.3.2. Procedura consfințirii tranzacției

A) Forma tranzacției

Art. 1705 C. civ. prevede că tranzacția trebuie să fie constatată prin act scris, iar potrivit art. 272 C. proc. civ., învoiala va fi înfățișată în scris.

Aceasta însă nu transformă tranzacția într-un act solemn.

B) Când poate să intervină

Față de dispozițiile art. 271 alin. 1 C. proc. civ., potrivit cu care părțile se pot înfățișa oricând în cursul judecății, chiar dacă nu au fost citate, pentru a cere să se dea hotărâre care să consfințească învoiala lor, rezultă că tranzacția poate să intervină în orice etapă procesuală, în primă instanță sau în căile de atac, și chiar în faza executării silite.

În caz de coparticipare procesuală, tranzacția poate fi încheiată numai de unii dintre coparticipanți, cu condiția să nu aducă atingere drepturilor celorlalți.

C) Consfințirea tranzacției

În privința modului în care va proceda instanța, art. 271 C. proc. civ. distinge după cum părțile se prezintă în ziua fixată pentru judecată sau între termene, „chiar fără să fi fost citate”.

Dacă părțile se înfățișează la ziua fixată pentru judecată, cererea pentru darea hotărârii poate fi primită chiar de un singur judecător, urmând ca hotărârea să fie dată de instanță în ședință (art. 271 alin. 2 C. proc. civ.).

Dacă părțile se înfățișează într-o altă zi, instanța va da hotărârea în camera de consiliu (art. 271 alin. 3 C. proc. civ.). În acest caz, numai judecata are loc în camera de consiliu. Având în vedere dispozițiile art. 121 alin. final C. proc. civ., pronunțarea hotărârii se face în ședință publică.

Rezultă așadar, că pentru a produce efecte tranzacția trebuie să fie consfințită de instanță printr-o hotărâre.

D) Hotărârea de expedient

În doctrină și în jurisprudență, hotărârea care consfințește învoiala părților este numită hotărâre de expedient.

Codul prevede că învoiala părților va alcătui dispozitivul hotărârii (art. 272 C. proc. civ.), iar hotărârea care consfințește învoiala părților se dă fără drept de apel (art. 273 C. proc. civ.).

Primind tranzacția, instanța nu face o judecată asupra fondului ei, după ce verifică dacă ea este rezultatul voinței neviciate a părților și nu se urmărește un scop ilicit, judecătorul se mărginește să ia act de înțelegerea părților. Prin urmare, în mod firesc hotărârea nu are de ce să fie susceptibilă și de apel. Hotărârea poate fi criticată doar pe calea recursului, în condițiile art. 304¹ C. proc. civ.

Pentru că tranzacția judiciară este un contract, s-a admis că partea interesată poate să ceară anularea sau rezoluțiunea convenției și, pe cale de consecință, a hotărârii de expedient, invocând, de pildă, un viciu de consimțământ sau neexecutarea unei obligații asumate prin tranzacție. De asemenea, tranzacția judiciară ar putea fi revocată pe calea unei acțiuni pauliene.

CAPITOLUL AL III-LEA ETAPA DELIBERARII SI PRONUNTARII HOTARARII

1. Activitatea ulterioară închiderii dezbaterilor

1.1. Activitatea judecătorilor

1.1.1. Deliberarea

A) Închiderea dezbaterilor. Înțeles.

Potrivit art. 256 alin. 1 C. proc. civ., după sfârșitul dezbaterilor, judecătorii chibzuiesc în secret, fie în ședință, fie în camera de consiliu.

Dar, indiferent dacă deliberarea are loc în ședință sau în camera de consiliu, obligatoriu este ca ea să fie secretă. **SANCTIUNE:** Nerespectarea secretului deliberării duce la nulitatea hotărârii, dar în condițiile art. 105 alin. 2 teza I C. proc. civ., nefiind o nulitate necondiționată.

B) Amânarea pronunțării

Conform art. 260 alin. 1 C. proc. civ., dacă instanța nu poate hotărî de îndată, adică în ziua în care s-au finalizat dezbaterile, pronunțarea se va amâna pentru un termen pe care președintele îl va anunța și care nu va fi mai mare de 7 zile.

SANCTIUNE: Ambele termene sunt relative, și ca atare nerespectarea lor nu afectează valabilitatea hotărârii, ci poate să atragă doar sancțiuni disciplinare pentru judecători.

C) Strângerea părerilor judecătorilor

După chibzuire, președintele adună părerile judecătorilor, începând cu cel mai nou în funcție, el pronunțându-se cel din urmă (art. 256 alin. 2 C. proc. civ.).

Apreciez că textul conține o normă de recomandare, astfel încât nerespectarea ordinii prevăzute nu duce la nulitatea hotărârii decât dacă se face dovada vătămării suferite de parte, și care nu ar putea fi înlăturată decât prin anulare, potrivit art. 105 alin. 2 teza I C. proc. civ.

D) Completul de divergență

1. Noțiune. Formarea completului de divergență

Art. 257 alin. 1 C. proc. civ. prevede că dacă majoritatea legală nu se poate întruni, pricina se va judeca din nou în complet de divergență, în aceeași zi sau în cel mult 5 zile.

Completul de divergență se constituie prin includerea, în completul de judecată, a președintelui sau a vicepreședintelui instanței ori a unui alt judecător desemnat de președinte.

Rezultă că la judecarea divergenței trebuie să participe în mod obligatoriu, membrii inițiali ai completului. Dacă până la reluarea dezbaterilor asupra divergenței din varii motive (boală, deces), unul sau mai mulți judecători nu mai pot participa la judecată, la reluarea judecării completul nu trebuie compus ca pentru divergență, pentru că ar fi nelegal. Într-o asemenea situație, pentru respectarea principiului continuității, cauza trebuie repusă pe rol pentru ca părțile să pună concluzii în fața unui nou complet.

2. Obligația motivării divergenței

La instanțele de fond, părerile vor trebui să fie totdeauna motivate înainte de judecarea divergenței, afară de cazul când judecata se face chiar în ziua când s-a ivit divergența (art. 257 alin. 2 C. proc. civ.).

3. Reluarea dezbaterilor în complet de divergență

Completul de divergență are atribuții limitate.

Astfel, potrivit art. 257 alin. 3 C. proc. civ., dezbaterile vor fi reluate asupra punctelor rămase în divergență; dacă, după judecarea divergenței, vor fi mai mult de două păreri, judecătorii ale căror păreri se apropie mai mult, sunt datori să se unească într-o singură părere.

Judecătorii pot reveni asupra părerilor lor, care au pricinuit divergența (alin. 4); după judecarea punctelor rămase în divergență, completul care a judecat înainte de ivirea ei va putea continua judecarea pricinii (alin. 5).

E) Numărul de păreri necesare pentru darea soluției

Din dispozițiile art. 258 C. proc. civ., rezultă că pentru darea soluției nu este necesară unanimitatea, ci majoritatea de voturi.

1.1.2. Rezultatul deliberării

A) Minuta

Art. 258 alin. 1 C. proc. civ. prevede că după ce s-a întrunit majoritatea, se va întocmi de îndată dispozitivul hotărârii care se semnează, sub sancțiunea nulității, de către judecători și în care se va arăta, când este cazul, opinia separată a judecătorilor aflați în minoritate.

B) Condica de ședință

Potrivit art. 258 alin. final C. proc. civ., dispozitivul hotărârii se consemnează într-un registru special, ținut de fiecare instanță. Acest registru se numește „condica de ședință”.

C) Pronunțarea soluției

Minuta se pronunță de președintele completului, în ședință, chiar în lipsa părților.

După pronunțarea hotărârii, nici un judecător nu poate reveni asupra părerii sale (art. 258 alin. final C. proc. civ.).

D) Darea numărului hotărârii

Potrivit art. 105 alin. 2 din Regulament, numerele de hotărâre se dau în ordinea înscrierii lor în condica de ședință.

Numerele de hotărâre sunt date de grefierul șef al instanței care ține la zi registrul de evidență a redactării hotărârilor.

1.2. Activitatea grefierilor

- a doua zi după pronunțarea hotărârilor, grefierii sunt obligați să prezinte dosarele soluționate și cele în care judecata a fost suspendată grefierului șef, spre a fi înregistrate în registrul de evidență a redactării hotărârilor, în situațiile statistice, precum și în celelalte evidențe;

- grefierul de ședință va menționa sub semnătură, în partea de jos a hotărârii redactate, data comunicării și părțile cărora li s-a comunicat hotărârea;

- cel mai târziu a treia zi după pronunțare, grefierul de ședință va preda dosarele judecătorilor, în vederea motivării hotărârilor, după ce, în prealabil, a întocmit partea introductivă a acestora.

2. Hotărârea judecătorească

2.1. Definiție și clasificare

Hotărârea este actul final al judecății, actul de dispoziție al instanței cu privire la litigiul dintre părți.

Hotărârea judecătorească poate fi **clasificată** în funcție de mai multe criterii:

a) în funcție de instanța care pronunță hotărârea, de momentul pronunțării și dacă rezolvă sau nu fondul pricinii, hotărârile se împart în sentințe, decizii și încheieri.

Potrivit art. 255 C. proc. civ., hotărârile prin care se rezolvă fondul cauzei în primă instanță se numesc „sentințe”, iar hotărârile prin care se soluționează apelul, recursul, precum și recursul în interesul legii se numesc „decizii”. Toate celelalte hotărâri date de instanță în cursul judecății se numesc „încheieri”.

Expresia „se rezolvă fondul cauzei în primă instanță” trebuie înțeleasă în sensul că prin hotărârea pronunțată, prima instanță s-a dezinvestit de judecata litigiului, iar nu în sensul că a avut loc o judecată asupra fondului.

Art. 255 C. proc. civ. nu arată ce hotărâre se pronunță atunci când este judecată o contestație în anulare sau o revizuire. Întrucât sunt căi de atac de retractare, în lumina principiului *accessorium sequitur principale*, instanța se va pronunța printr-o sentință, dacă a fost atacată o hotărâre dată în primă instanță, sau prin decizie, dacă obiectul căilor extraordinare de atac îl constituie o hotărâre dată într-o cale de atac.

b) în funcție de durata acțiunii lor, sunt hotărâri propriu-zise și hotărâri provizorii.

- hotărârile propriu-zise sunt acelea care rezolvă fondul și au de regulă, o acțiune nelimitată în timp.

- hotărârile provizorii au o durată limitată în timp, prin ele luându-se măsuri provizorii în cursul procesului. De pildă, pe parcursul procesului de divorț pot fi luate măsuri provizorii cu privire la încredințarea copiilor minori, folosirea locuinței, obligația de întreținere și alocația pentru copii (art. 613² C. proc. civ.). De asemenea, au caracter provizorii hotărârile prin care se iau măsuri asigurătorii;

c) după cum pot sau nu să fie atacate cu apel ori recurs, hotărârile sunt nedefinitive, definitive și irevocabile.

- hotărârile nedefinitive sunt acelea date în primă instanță, care pot fi atacate cu apel;

- hotărârile definitive sunt acelea care nu pot fi atacate cu apel, dar pot fi atacate cu recurs.

Potrivit art. 377 alin. 1 C. proc. civ., sunt hotărâri definitive și, potrivit art. 377 alin. 2 C. proc. civ., sunt hotărâri irevocabile.

d) după cum pot sau nu să fie puse în executare, hotărârile sunt executorii și neexecutorii.

- hotărârile executorii sunt pronunțate într-o acțiune în realizarea dreptului. Pentru a putea fi puse în executare, hotărârile trebuie să fie cel puțin definitive (art. 376 alin. 1 rap. la art. 374 alin. 1 C. proc.

civ.) sau să fie cu execuție vremelnică (art. 278-279 C. proc. civ.). În plus, prin hotărâre trebuie să fi fost admisă pretenția unei părți;

- hotărârile neexecutorii sunt cele pronunțate în acțiunile în constatare. Dacă însă o parte a fost obligată la cheltuieli de judecată, cu privire la acest aspect hotărârea poate fi pusă în executare;

e) din punct de vedere al conținutului lor, hotărârile sunt integrale și parțiale.

- hotărârile integrale rezolvă în întregime procesul și dezinvestesc instanța de întregul dosar;

- hotărârile parțiale sunt pronunțate, la cererea reclamantului, atunci când pârâțul recunoaște o parte din pretențiile deduse judecătii (art. 270 C. proc. civ.);

f) din punct de vedere al condamnării pe care o conțin, sunt hotărâri cu o singură condamnare și hotărâri cu condamnare alternativă.

- hotărârile cu o singură condamnare sunt acelea prin care partea este obligată la o prestație determinată: plata unei sume de bani, restituirea unui bun;

- hotărârile cu condamnare alternativă conțin o condamnare principală și una subsidiară, care se va executa numai dacă nu este posibilă executarea condamnării principale. De pildă, pârâțul este obligat să predea un bun, iar dacă predarea nu mai este posibilă, să plătească contravaloarea bunului.

2.2. Redactarea și cuprinsul hotărârii

2.2.1. Redactarea hotărârii

Redactarea hotărârii o face unul din membrii completului de judecată care a pronunțat soluția.

Potrivit art. 264 C. proc. civ., când motivarea hotărârii nu se poate face până la data pronunțării, ea se va face în termen de cel mult 30 de zile de la pronunțare. Dacă instanța a fost alcătuită din mai mulți magistrați, președintele va putea însărcina pe unul dintre ei cu redactarea hotărârii.

SANCTIUNE: Termenul de 30 de zile este relativ, astfel încât depășirea lui nu va afecta valabilitatea hotărârii, ci poate să atragă, cel mult, sancțiuni disciplinare pentru judecători.

2.2.2. Cuprinsul hotărârii

2.2.2.1. Practicaua, considerentele și dispozitivul

Potrivit art. 261 alin. 1 C. proc. civ., „hotărârea se dă în numele legii și va cuprinde:

1. arătarea instanței care a pronunțat-o și numele judecătorilor care au luat parte la judecată;
2. numele, domiciliul sau reședința părților, calitatea în care s-au judecat; numele mandatarilor sau reprezentanților legali și al avocaților;
3. obiectul cererii și susținerile în prescurtare ale părților cu arătarea dovezilor;
4. arătarea concluziilor procurorului;
5. motivele de fapt și de drept⁴³ care au format convingerea instanței, cum și cele pentru care s-au înlăturat cererile părților;
6. dispozitivul;
7. calea de atac și termenul în care se poate exercita;
8. arătarea că pronunțarea s-a făcut în ședință publică, precum și semnăturile judecătorilor și greșierului. Lipsa semnăturilor poate fi complinită oricând în cursul procesului”.

---

⁴³ „Identificarea și nominalizarea textelor aplicate în funcție de starea de fapt, și nu o trimitere generală la actele normative incidente, este cu atât mai necesară cu cât dispozițiile normative aplicabile vizează mai multe tipuri de situații specifice, cu regimuri diferite în ceea ce privește nivelul indemnizațiilor bănești cuvenite, ca și al aplicării eventuale a altor măsuri cu caracter reparatoriu”.- C.S.J., sec. de cont. adm., dec. nr. 2243/2000, B.J./1990-2003, p. 931.

Hotărârea are trei părți: practica, considerente și dispozitiv.

Practica, întocmită de greșier pe baza celor înscrise în caietul de ședință, cuprinde mențiunile prevăzute la pct. 1-4 ale art. 261 C. proc. civ.

Aceste mențiuni sunt necesare pentru ca instanța de control judiciar să verifice dacă instanța a fost legal compusă sau constituită, dacă s-au respectat regulile de procedură, drepturile procedurale ale părților etc.

În cazul în care pronunțarea este amânată, practica va cuprinde numai arătarea instanței și a completului de judecată, toate celelalte mențiuni fiind cuprinse în încheierea de dezbateri, care face corp comun cu hotărârea. Lipsa încheierii de dezbateri duce la nulitatea hotărârii.

Considerentele sau motivarea sunt prevăzute de art. 261 pct. 5 C. proc. civ.

Obligația judecătorului de a demonstra în scris de ce s-a oprit la soluția dată, pentru ce a admis susținerile unei părți și le-a respins pe ale celeilalte, pentru ce a găsit bună o probă și nesinceră o altă probă, de ce a aplicat o anumită normă de drept sau i-a dat o anumită interpretare, este o obligație esențială, a cărei încălcare duce la modificarea hotărârii.

Motivarea se face în concret, simpla afirmație că un fapt rezultă din probele dosarului, fără să se arate în ce constau aceste probe, constituind în realitate, o nemotivare. Judecătorul trebuie să motiveze de ce respinge o probă, nefiind de ajuns să arate că este neconcludentă.

Dispozitivul, prevăzut de art. 261 pct. 6 C. proc. civ., constă în reproducerea în cea de-a treia parte a hotărârii, a minutei.

Practica judiciară este constantă în a considera că în cazul contradicției dintre minută și dispozitiv hotărârea este lovită de nulitate, pentru că nu se poate ști care este soluția instanței. A fost însă exprimată și opinia⁴⁴, pe care o împărtășesc, în sensul că nulitatea poate fi evitată deoarece minuta este cea care cuprinde soluția, iar dispozitivul nu face decât să o reproducă, astfel încât dispozitivul trebuie pus în acord cu minuta.

Dispozitivul este considerat partea cea mai importantă a hotărârii pentru că el este pus în executare, împotriva lui se exercită căile de atac.

Prin dispozitiv trebuie rezolvate toate cererile părților, indiferent dacă sunt cereri principale, accesorii sau incidentale.

2.2.2.2. Alte elemente

A) Calea de atac

Art. 261 pct. 7 C. proc. civ. prevede că hotărârea trebuie să cuprindă și calea de atac ce poate fi exercitată, precum și termenul în care se poate exercita.

B) Arătarea că pronunțarea s-a făcut în ședință publică

Lipsa acestei mențiuni ori mențiunea că pronunțarea s-a făcut în camera de consiliu, cu încălcarea dispozițiilor art. 121 alin. final, atrage nulitatea hotărârii, conform art. 105 alin. 2 teza I C. proc. civ.

C) Semnăturile judecătorilor și greșierului

Potrivit art. 261 pct. 8 C. proc. civ., hotărârea va cuprinde semnăturile judecătorilor și ale greșierului.

Conform art. 261 alin. 2 C. proc. civ., în cazul în care, după pronunțare, unul dintre judecători este în imposibilitate de a semna hotărârea (pentru caz de boală, concediu, deces etc.), președintele instanței o va semna în locul său, iar dacă cel în imposibilitate să semneze este greșierul, hotărârea va fi

---

⁴⁴ V. M. Ciobanu, op. cit., vol. 2, p. 256, nota 878.

semnată de grefierul șef, făcându-se mențiune despre cauza care a împiedicat pe judecător sau pe grefier să semneze hotărârea.

2.2.2.4. Cheltuielile de judecată

A) Conținut

Cheltuielile de judecată cuprind taxele judiciare de timbru, timbrul judiciar, onorariile avocaților și experților, cheltuieli făcute pentru administrarea probelor ori pentru deplasarea părților și martorilor la instanță, eventual și cazarea lor, dacă locuiesc în altă localitate decât cea a sediului instanței. Intră, de asemenea, în cuantumul cheltuielilor de judecată, sumele plătite pentru deplasarea instanței cu ocazia cercetării locale precum și salariul cuvenit părților sau martorilor pentru ziua când s-au deplasat la instanță, și pe care nu l-au încasat de la locul lor de muncă.

B) Temeiul juridic al cheltuielilor de judecată

Potrivit art. 274 alin. 1 C. proc. civ., „partea care cade în pretențiuni va fi obligată, la cerere, să plătească cheltuielile de judecată”.

A cădea în pretenții înseamnă a pierde procesul.

C) Acordarea cheltuielilor de judecată

Drept expresie a principiului disponibilității, cheltuielile de judecată nu se acordă din oficiu, ci **numai la cerere**, așa cum prevede, de altfel, și art. 274 alin. 1 C. proc. civ.

Pentru a se evita situațiile în care partea care obține câștig de cauză nu solicită cheltuielile de judecată din simplă omisiune, înainte de închiderea dezbaterilor instanța trebuie să pună în vedere părților dreptul pe care-l au de a cere cheltuieli de judecată.

În cazul în care nu s-a cerut acordarea cheltuielilor de judecată ori, deși au fost cerute, instanța a omis să se pronunțe asupra solicitării, partea le poate cere pe calea unei acțiuni separate, în termen de 3 ani de la rămânerea definitivă a hotărârii prin care i s-a acordat câștig de cauză, în temeiul art. 998 C. civ.

Dacă însă cererea de acordare a cheltuielilor de judecată a fost respinsă, cheltuielile pot fi pretinse prin intermediul apelului sau de recursului, dar nu pe cale separată, pentru că s-ar opune autoritatea de lucru judecat decurgând din hotărârea de respingere a cererii.

Pe de altă parte, dacă s-au cerut cheltuieli de judecată și instanța a omis să se pronunțe cu privire la ele, partea le poate cere pe cale separată, dar se poate plânde și pe calea apelului sau recursului ori a revizuirii întemeiate pe art. 322 pct. 2 C. proc. civ.

Pentru îndreptarea omisiunii mai poate fi folosită și procedura reglementată de art. 281² C. proc. civ..

D) Reguli de acordare a cheltuielilor de judecată

Cheltuielile de judecată se acordă numai în măsura în care au fost dovedite (art. 274 alin. 2 C. proc. civ.). În

Pentru stabilirea cheltuielilor de judecată, instanța trebuie să țină seamă de o serie de **reguli**:

1. partea ale cărei pretenții sau apărări au fost admise în întregime, are dreptul la restituirea integrală a cheltuielilor făcute, afară de cazul în care, în cauză, sunt aplicabile dispozițiile art. 275 C. proc. civ.

Potrivit acestui text, pârâtul care a recunoscut la prima zi de înfățișare pretențiile reclamantului nu va putea fi obligat la plata cheltuielilor de judecată, afară numai dacă a fost pus în întârziere înainte de chemarea în judecată.

Pentru ca pârâtul să evite obligarea la plata cheltuielilor de judecată, se cer a fi îndeplinite următoarele condiții:

- să recunoască pretențiile reclamantului. Recunoașterea trebuie să fie efectivă, iar nu dedusă din faptul neprezentării sale la interogatoriu.

- recunoașterea trebuie să fie făcută în fața primei instanțe, iar nu în apel sau recurs ori cu ocazia rejudecării;

- recunoașterea să aibă loc în acele litigii în care pârâtul poate să recunoască pretențiile reclamantului.

De pildă, în procesul de divorț interogatoriul nu poate fi cerut pentru dovedirea motivelor de divorț (art. 612 alin. 6 C. proc. civ.). Pe de altă parte, în acest gen de litigii textul de excepție nu-și găsește aplicare, deoarece declarația pârâtului că este de acord cu acțiunea nu are nici o eficiență, neputând să justifice prin ea însăși o soluție de admitere a acțiunii.

De asemenea, dacă hotărârea nu se poate pronunța numai pe baza recunoașterii pârâtului, ca în cazul acțiunii de tăgadă a paternității, nu sunt aplicabile dispozițiile art. 275 C. proc. civ.

În cazul acțiunii de stabilire a paternității din afara căsătoriei, art. 275 C. proc. civ., poate fi aplicat numai dacă pârâtului nu i s-a comunicat nașterea copilului, astfel încât să-l poată recunoaște voluntar;

- pârâtul să nu fi fost pus în întârziere înainte de sesizarea instanței sau să nu fie de drept în întârziere.

Potrivit art. 1079 alin. 2 C. civ., debitorul este de drept în întârziere:

1. în cazurile anume determinate de lege⁴⁵;

2. când s-a contractat expres că debitorul va fi în întârziere la împlinirea termenului, fără a fi necesară notificarea;

3. când obligația nu putea fi îndeplinită decât într-un timp determinat, ce debitorul a lăsat să treacă⁴⁶.

2. dacă pretențiile au fost admise numai în parte, instanța va acorda celui care a câștigat procesul, numai cheltuielile de judecată corespunzătoare pretențiilor admise.

De pildă, dacă reclamantul a solicitat obligarea pârâtului la 10.000.000 lei cu titlu de despăgubiri și instanța a apreciat că acțiunea este întemeiată numai în limita a 5.000.000 lei, va calcula care este taxa judiciară de timbru datorată pentru 5.000.000 lei și numai la această sumă îl va obliga pe pârât, deși la introducerea acțiunii reclamantul a trebuit să timbreze corespunzător sumei pretinse. Diferența de taxă va fi suportată de reclamant, care, pentru că a pretins mai mult decât i se datora, este în culpă procesuală;

3. dacă cererea reclamantului are mai multe capete și este admis numai unul sau unele dintre acestea, pârâtul va fi obligat la cheltuieli de judecată, potrivit art. 274 C. proc. civ., proporțional culpei sale procesuale.

⁴⁵ „În raporturile de drept comercial, punerea în întârziere a debitorului nu este obligatorie, întrucât el este de drept în întârziere potrivit art. 43 C. com., dacă nu achită prețul produselor la data scadenței. Recunoașterea pretențiilor creditorului la prima zi de înfățișare nu determină aplicarea art. 275 C. proc. civ. și scutirea debitorului de plata cheltuielilor de judecată”.- C. A. Cluj, sec. com. și de cont. adm., dec. nr. 551/2000, B.J./2000, vol. 1, p. 275.

⁴⁶ „Întrucât stabilirea pensiei de întreținere sau modificarea ei în fața instanței nu poate fi rezolvată prin înțelegerea părților, culpa procesuală derivă din fapta aceluia care a creat o atare situație pentru rezolvarea căreia este necesară introducerea unei acțiuni în justiție, așa că dispoziția art. 275 C. proc. civ. este inaplicabilă”.- T. m. București, sec. a III-a civilă, dec. nr. 478/1992, Culegere de practică judiciară civilă pe anul 1992, p. 242.

4. când ambele părți au formulat cereri, admise în tot sau în parte, instanța va compensa, după caz, total sau parțial, cheltuielile de judecată.

Astfel, potrivit art. 276 C. proc. civ., când pretențiile fiecărei părți au fost încuviințate numai în parte, instanța va aprecia în ce măsură fiecare din ele poate fi obligată la plata cheltuielilor de judecată, putând face compensarea lor.

5. în caz de coparticipare procesuală, cheltuielile de judecată vor fi suportate în mod egal, proporțional sau solidar, potrivit cu interesul ce are fiecare sau după felul raportului de drept dintre coparticipanți (art. 277 C. proc. civ.).

Art. 277 C. proc. civ., face aplicarea principiului înscris în art. 274 C. proc. civ., astfel încât fiecare coparticipant este ținut să suporte cheltuielile de judecată pe care le-a provocat prin cererea sau apărarea sa.

E) Mărirea sau reducerea cheltuielilor de judecată

Potrivit art. 274 alin. 2 C. proc. civ., judecătorii nu pot micșora cheltuielile de timbru, taxe de procedură și impozit proporțional, plata experților, despăgubirea martorilor, precum și orice alte cheltuieli pe care partea care a câștigat va dovedi că le-a făcut.

Alin. 3 al textului prevede că judecătorii au dreptul să mărească sau să micșoreze onorariile avocaților, potrivit cu cele prevăzute în tabloul onorariilor minimale, ori de câte ori vor constata motivat că sunt nepotrivit de mici sau de mari, față de valoarea pricinii sau munca îndeplinită de avocat.

S-ar părea că art. 274 alin. 3 C. proc. civ. intră în conflict cu dispozițiile art. 30 din Legea nr. 51/1995 privind organizarea și exercitarea profesiei de avocat, potrivit cu care „contractul dintre avocat și clientul său nu poate fi stânenit sau controlat, direct sau indirect, de nici un organ al statului”. Prin urmare, legea specială ar urma să se aplice cu prioritate.

Conflictul este numai aparent.

În realitate, făcând aplicarea art. 274 alin. 3 C. proc. civ., instanța nu intervine în contractul de asistență juridică dintre avocat și client, care se menține în integralitate. Drept urmare, clientul îi va plăti avocatului onorariul convenit. În schimb, cealaltă parte nu va fi obligată să plătească adversarului întregul onorariu plătit de acesta avocatului său, ci numai un onorariu în cuantumul fixat de instanță.

2.2.2.5. Termenul de grație

A) Condițiile acordării

Termenul de grație reprezintă amânarea sau eșalonarea pe care judecătorul o acordă debitorului, pentru executarea hotărârii.

Din punct de vedere al dreptului material, termenul de grație este reglementat de art. 1101 alin. 2 C. civ., care prevede că „judecătorii pot, în considerarea poziției debitorului, să acorde mici termene pentru plată și să oprească executarea urmărilor, lăsând lucrurile în starea în care se găsesc”. Însă, judecătorii vor uza de această facultate cu mare rezervă (art. 1101 alin. 3 C. civ.), astfel încât să nu fie prejudiciate drepturile creditorului care a câștigat procesul. Se va da un termen numai în cazul în care executarea imediată a hotărârii ar cauza un prejudiciu grav datornicului.

Sub aspect procesual, art. 262 C. proc. civ. prevede că „în cazurile în care judecătorii pot da termen pentru executarea hotărârii, ei vor face aceasta prin chiar hotărârea care dezleagă pricina, arătând și motivele pentru care au încuviințat termenul”.

Din interpretarea coroborată a celor două texte, în legătură cu acordarea termenului de grație pot fi reținute următoarele **aspecte**:

- termenul de grație se acordă prin hotărârea care dezleagă pricina, el neputând fi stabilit nici în cursul judecății și nici după judecarea procesului⁴⁷.

- în respectarea principiului disponibilității, acordarea termenului de grație trebuie solicitată de debitor, instanța neputând să ia această măsură din oficiu.

Hotărârea prin care se acordă termenul de grație trebuie să fie temeinic motivată și să arate dificultățile în care va fi pus debitorul ca urmare a executării de îndată a obligației stabilite prin hotărâre.

B) Efecte

1. Regula

Dacă instanța a acordat termen de grație, hotărârea nu poate fi pusă în executare silită înainte de împlinirea termenului (art. 381 C. proc. civ.).

2. Excepția. Revocarea termenului

2.1. Cazuri de revocare

Chiar dacă s-a acordat termen de grație, art. 382 C. proc. civ. dispune că partea care a câștigat poate să ceară executarea hotărârii și înainte de împlinirea termenului:

a) dacă datornicul a fugit;

b) dacă datornicul risipește averea sa mobilă sau imobilă;

c) dacă alți creditori execută alte hotărâri asupra averii sale;

d) dacă prin fapta sa el a micșorat asigurările date creditorului său, sau n-a dat asigurările promise ori încuviințate sau este în stare de insolvabilitate notorie.

Având în vedere că art. 263 C. proc. civ. prevede că datornicul căruia i s-a acordat termenul de grație „nu va putea să se bucure de termenul ce i s-a dat”, la cazurile înscrise în art. 382 C. proc. civ. se adaugă situația în care debitorul este în stare de faliment sau de insolvabilitate notorie.

În toate aceste cazuri, creditorul poate să ceară revocarea termenului de grație.

2.2. Procedura revocării termenului de grație

Cererea de revocare se adresează „instanței care a investit hotărârea cu formula executorie” (art. 383 alin. 1 C. proc. civ.).

Instanța va hotărî de urgență, după ce va cita părțile în termen scurt (art. 383 alin. 1 C. proc. civ.). Întrucât părțile sunt citate „în termen scurt”, sunt aplicabile dispozițiile art. 89 alin. 1 teza a II-a C. proc. civ.

În cazul când datornicul a fugit, citația i se va da la ultimul domiciliu (art. 383 alin. 2 C. proc. civ.). Textul face aplicarea principiului echipolenței. Prin urmare, citația comunicată la ultimul domiciliu al debitorului echivalează cu o citație înmănată potrivit art. 90 alin. 1 C. proc. civ.

Dacă instanța admite cererea și revocă termenul, pentru executare debitorul nu este somat și nici nu i se comunică titlul executoriu (art. 390 alin. 2 C. proc. civ.).

C) Inadmisibilitatea acordării termenului de grație

În afară de cazurile prevăzute de art. 263 C. proc. civ., instanța trebuie să țină cont și de următoarele dispoziții legale:

- „nu sunt admise termene de grație, nici legale, nici judecătorești”.- art. 97 din Legea nr. 58/1934 asupra cambiei și biletului la ordin, modificată prin Ordonanța Guvernului nr. 11/1993;

---

⁴⁷ „Instanța de executare nu poate eșalona plata în cursul procedurii de executare silită deoarece această facultate aparține instanței numai cu prilejul judecării fondului pricinii”.- Plen. Trib. Supr., dec. de îndrumare nr. 20/1962, **Îndreptar...**, 1983, p. 400.

- „în obligațiunile comerciale judecătorul nu poate acorda termenul de grație permis de art. 1201 din Codul civil”.- art. 44 C. com.

De asemenea, apreciez că termenul de grație nu poate fi acordat printr-o hotărâre executorie de drept, pentru că s-ar eluda dispozițiile art. 278 C. proc. civ. După cum, dacă se admite cererea de executare vremelnică, în condițiile art. 279 C. proc. civ., nu ar mai fi posibilă fixarea unui termen până la care debitorul să nu fie urmărit.

2.3. Comunicarea hotărârii judecătorești

Potrivit art. 261 alin. final, hotărârea se va comunica părților, în copie, în cazul în care este necesar pentru curgerea termenului de exercitare a apelului sau recursului.

2.4. Efectele hotărârii judecătorești

Hotărârea judecătorească produce următoarele efecte:

a) dezinvestește instanța de litigiul cu care a fost investită prin cererea de chemare în judecată.

b) hotărârea are valoarea unui înscris autentic, pentru că este întocmită în condițiile art. 1171 C. civ.

Prin urmare, în privința constatărilor personale ale judecătorilor, ea face dovadă până la înscrierea în fals;

c) hotărârea pronunțată asupra unei acțiuni în realizare poate fi pusă în executare silită, astfel încât, odată investită cu formulă executorie, constituie titlu executoriu (art. 372 și art. 374 alin. 1 C. proc. civ.).

Potrivit art. 405 alin. 1 C. proc. civ., dreptul de a cere executarea silită se prescrie în termen de 3 ani, dacă legea nu prevede altfel. În cazul titlurilor emise în materia acțiunilor reale imobiliare, termenul de prescripție este de 10 ani.

d) ca regulă, hotărârea produce efecte retroactive, prin ea constatându-se drepturi preexistente.

Dacă hotărârea este pronunțată într-o acțiune constitutivă de drepturi, efectele sale se produc pentru viitor.

e) hotărârea se bucură de putere de lucru judecat.

A) Noțiune

În esență, puterea de lucru judecat a unei hotărâri judecătorești, semnifică faptul că o cerere nu poate fi judecată în mod definitiv decât o singură dată (*bis de eadem re ne sit actio*.) iar hotărârea este prezumată a exprima adevărul și nu trebuie să fie contrazisă de o altă hotărâre (*res iudicata pro veritate habetur*).

B) Reglementare

Puterea de lucru judecat nu este reglementată în mod expres ca un efect al hotărârii judecătorești, ci ca o prezumție legală, prin art. 1200 pct. 4 C. civ., și ca o excepție procesuală, prin art. 166 C. proc. civ.

Potrivit art. 1200 pct. 4 C. civ., „sunt prezumții legale acelea care sunt determinate special prin lege, precum puterea ce legea acordă autorității lucrului judecat”, iar potrivit art. 166 C. proc. civ., „excepția puterii lucrului judecat se poate ridica, de părți sau de judecător, chiar înaintea instanțelor de recurs”.

C) Efectele lucrului judecat

În doctrină⁴⁸ s-a arătat că efectele puterii de lucru judecat prezintă un dublu aspect:

- un aspect negativ, pentru partea care a pierdut procesul, în sensul că nu mai poate repune în discuție dreptul său într-un alt litigiu;

- un aspect pozitiv, pentru partea care a câștigat procesul, în sensul că se poate prevala de dreptul recunoscut, într-o nouă judecată.

Lucrul judecat are următoarele **efecte**:

1. exclusivitatea, care face ca un nou litigiu între aceleași părți, pentru același obiect și cu aceeași cauză, să nu mai fie cu putință;

2. incontestabilitatea, care face ca hotărârea irevocabilă să nu mai poată fi atacată cu recurs;

3. executorialitatea, care face ca hotărârea să poată fi pusă în executare silită la cererea părții care a câștigat sau a procurorului;

4. obligativitatea, care face ca părțile să se supună hotărârii judecătorești. S-a decis⁴⁹ că se poate renunța la puterea lucrului judecat, fie prin neinvocarea ei, fie prin neexecutarea hotărârii în cadrul termenului de prescripție, dar nu și în cazul hotărârilor care produc efecte *erga omnes*, cum sunt cele în materie de stare civilă.

D) Partea din hotărâre care intră în puterea lucrului judecat

Față de efectele sus-menționate, rezultă că partea din hotărâre care interesează lucrul judecat este dispozitivul, pentru că în dispozitiv este cuprinsă soluția, iar dispozitivul este cel care se execută.

Totuși, trebuie recunoscut acest efect și considerentelor, în măsura în care explică dispozitivul și se reflectă în acesta.

E) Autoritatea lucrului judecat

În mod obișnuit, puterea de lucru judecat a unei hotărâri este invocată într-un proces ulterior, prin intermediul excepției „autorității lucrului judecat”, atunci când al doilea proces este între aceleași părți, are același obiect și este întemeiat pe aceeași cauză (art. 1201 C. civ.).

În acest caz, autoritatea de lucru judecat reprezintă acel efect al puterii lucrului judecat, care este exclusivitatea.

Având însă în vedere și celelalte efecte ale puterii lucrului judecat, înseamnă că cele două expresii, „puterea de lucru judecat” și „autoritatea de lucru judecat”, nu sunt sinonime. „Autoritatea de lucru judecat” este o parte a „puterii de lucru judecat”.

1. Elementele autorității de lucru judecat

Potrivit art. 1201 C. civ., este lucru judecat atunci când a doua cerere în judecată are același obiect, este întemeiată pe aceeași cauză și este între aceleași părți, făcută de ele și în contra lor în aceeași calitate.

Din acest text, rezultă că elementele autorității de lucru judecat sunt părțile, obiectul și cauza, care trebuie să fie aceleași în ambele cereri.

Părțile trebuie să participe în ambele procese în aceeași calitate.

A avea „aceeași calitate” în ambele cereri, înseamnă a figura în procese fie în calitate de titular de drepturi, fie în calitate de reprezentant. Altfel spus, este avută în vedere identitatea juridică a părților, iar nu identitatea lor fizică, nefiind obligatoriu ca o parte să aibă în ambele procese calitatea de reclamant, iar cealaltă parte calitatea de pârât.

⁴⁸ A. Hilsenrad, I. Stoenescu, op. cit., p. 321.

⁴⁹ Trib. Supr., sec. civ., dec. nr. 966/1973, I. G. Mișuță, **Repertoriu...**, pe anii 1969-1975, p. 386, nr. 187.

Obiectul reprezintă atât pretenția formulată prin cerere cât și dreptul subiectiv invocat.

Există identitate de obiect, chiar dacă acesta este formulat diferit în cele două cereri, dar scopul final urmărit este același.

Cauza este fundamentul raportului juridic dedus judecării, temeiul juridic al cererii.

Ea nu se confundă nici cu cauza acțiunii și nici cu mijloacele de probă.

2. Invocarea autorității de lucru judecat

Autoritatea de lucru judecat se invocă pe cale de excepție.

Excepția autorității de lucru judecat este o excepție de fond, peremptorie și absolută.

3. Autoritatea de lucru judecat în civil a hotărârii penale

Potrivit art. 22 alin. 1 C. proc. pen., hotărârea definitivă a instanței penale are autoritate de lucru judecat în fața instanței civile care judecă acțiunea civilă, cu privire la existența faptei, a persoanei care a săvârșit-o și a vinovăției acesteia.

Prin urmare, acțiunea civilă ulterioară prin care se cere repararea prejudiciului cauzat prin săvârșirea infracțiunii, poate fi introdusă numai împotriva persoanei în legătură cu care s-a reținut, prin hotărârea penală definitivă, săvârșirea infracțiunii respective.

Persoana vătămată prin săvârșirea unei infracțiuni are posibilitatea să se constituie parte civilă în procesul penal sau poate să pretindă despăgubiri pe cale separată, în fața instanței civile. Pentru această a doua ipoteză își găsește aplicare art. 22 alin. 1 C. proc. pen. Pe de altă parte, dacă persoana vătămată s-a constituit parte civilă în procesul penal și instanța penală a stabilit cuantumul despăgubirilor, operează puterea de lucru judecat.

Având în vedere dispozițiile art. 22 alin. 1 C. proc. pen., are autoritate de lucru judecat în procesul civil numai o hotărâre judecătorească, nu și o ordonanță a procurorului⁵⁰.

2.5. Învăstirea hotărârii cu formulă executorie

2.5.1. Cazuri în care este necesară

După ce art. 372 C. proc. civ. prevede că executarea silită se va efectua numai în temeiul unei hotărâri judecătorești ori al unui alt înscris care, potrivit legii, constituie titlu executoriu, art. 374 alin. 1 C. proc. civ. precizează că nici o hotărâre judecătorească nu se va putea executa dacă nu este învestită cu formula executorie prevăzută de art. 269 alin. 1 C. proc. civ., afară de încheierile executorii⁵¹, de hotărârile executorii provizorii și de alte hotărâri prevăzute de lege⁵², care se execută fără formula executorie.

2.5.2. Instanța competentă

Învăstirea hotărârilor cu formula executorie se face de prima instanță (art. 374 alin. 2 C. proc. civ.), chiar dacă hotărârea sa a fost schimbată sau modificată/casată în căile de atac, astfel încât ceea ce se execută este hotărârea instanței de control judiciar.

2.5.3. Formula executorie

---

⁵⁰ „Ordonanța de scoatere de sub urmărire penală nu are caracterul unei hotărâri definitive și, ca urmare, instanța civilă este obligată să judece acțiunea civilă, stabilind ea însăși, pe bază de probe, pe lângă prejudiciul suferit, culpa celui care pretinde că l-a provocat și legătura causală dintre aceste elemente”.- C.S.J., sec. civ., dec. nr. 2063/1991, B.J./1990-1992, p. 287.

⁵¹ Încheierea este executorie potrivit art. 108⁴, 114¹ alin. final, 200 alin. 2, 211, 213 alin. 2, 236 rap. la art. 238, 336 și 592 alin. 2 C. proc. civ.

⁵² Hotărârea nu se învestește cu formulă executorie în cazurile în care legiuitorul i-a conferit acesteia valoare de titlu executoriu (art. 81, 460, 513, 516, 517, 577, 720⁹ C. proc. civ.).

Formula executorie, care nu face parte din hotărâre, se aplică pe o copie legalizată de pe hotărâre și constă într-un ordin dat, în numele președintelui României, cu următorul conținut prevăzut de art. 269 alin. 1 C. proc. civ.

2.5.4. Procedura învestirii

Învestirea hotărârii cu formulă executorie se face într-o procedură necontencioasă, în care se verifică aspectul formal al hotărârii, prin confruntarea cu exemplarul original din dosar, precum și dacă hotărârea este definitivă (art. 376 alin. 1 C. proc. civ.).

Asupra cererii, instanța se pronunță printr-o încheiere.

Hotărârea învestită se va da numai părții care a câștigat sau reprezentantului ei (art. 269 alin. 2 C. proc. civ.).

Împrejurarea că prin hotărârea a cărei învestire se urmărește s-a acordat termen de grație, nu constituie un impediment pentru admiterea cererii de învestire. Soluția se impune întrucât art. 383 C. proc. civ. prevede că revocarea termenului de grație este dispusă de instanța care a învestit hotărârea cu formulă executorie, ceea ce înseamnă că revocarea este ulterioară învestirii. Totuși, câtă vreme nu s-a împlinit termenul de plată, hotărârea nu poate fi pusă în executare silită.

2.6. Execuția vremelnică

2.6.1. Noțiune. Forme

Pentru a fi pusă în executare o hotărâre judecătorească trebuie să fie cel puțin definitivă.

Prin abatere de la regula că numai o hotărâre definitivă este susceptibilă de executare, legiuitorul reglementează execuția vremelnică sau provizorie, a unei hotărâri nedefinitive.

Execuția vremelnică poate îmbrăca una din următoarele forme: execuția vremelnică de drept (art. 278 C. proc. civ.) și execuția vremelnică judecătorească (art. 279 C. proc. civ.).

2.6.2. Execuția vremelnică de drept

Cazurile în care hotărârea este executorie de drept sunt limitativ prevăzute în art. 278 C. proc. civ..

2.6.2. Execuția vremelnică judecătorească

2.6.2.1. Cazuri când poate fi acordată

Art. 279 alin. 1 C. proc. civ. arată că instanța poate încuviința executarea vremelnică a hotărârilor privitoare la bunuri, ori de câte ori va aprecia că măsura este necesară față de:

- temeinicia vădită a dreptului;
- starea de insolvabilitate a debitorului;
- existența unei primejdii vădite în întârziere.

2.6.2.2. Cazuri când nu poate fi acordată

Potrivit art. 279 alin. 2 C. proc. civ., executarea vremelnică nu se poate încuviința:

1. în materie de strămutare de hotare, desființare de construcții, plantații sau a oricăror lucrări având o așezare fixă;
2. când prin hotărâre se dispune întabularea unui drept sau radierea lui din cartea funciară.

2.6.2.3. Procedura de încuviințare a execuției vremelnice

A) În primă instanță

Execuția vremelnică poate fi solicitată prin cerere scrisă sau verbală, până la închiderea dezbaterilor (art. 279 alin. 3 C. proc. civ.) în primă instanță.

Instanța va putea obliga la darea unei cauțiuni (art. 279 alin. 1 teza a II-a C. proc. civ.). Din expresia folosită de legiuitor –„va putea”–, se desprinde concluzia că depunerea cauțiunii nu este obligatorie.

B) În apel

Dacă cererea a fost respinsă de prima instanță, ea poate fi făcută din nou în apel (art. 279 alin. 4 C. proc. civ.). Prin urmare, cererea nu poate fi făcută direct în apel, ci poate fi reiterată în apel, dacă prima instanță a respins-o.

Deși textul nu prevede, apreciez că și în apel cererea poate fi făcută până la închiderea dezbaterilor.

Dacă prima instanță a acordat un termen de grație, potrivit art. 262 C. proc. civ., instanța de apel nu poate admite cererea de încuviințare a execuției vremelnice întrucât aceasta ar echivala cu o revocare a termenului de executare a hotărârii. Or, decăderea debitorului din beneficiul termenului poate fi dispusă numai în cazurile prevăzute de art. 263 și 382 C. proc. civ.

2.6.3. Suspendarea execuției vremelnice

Indiferent dacă execuția vremelnică este de drept sau judecătorească, ea poate fi suspendată în condițiile art. 280 C. proc. civ.

Competența suspendării aparține instanței de apel.

Cererea se depune la prima instanță sau instanța de apel, în care caz se va alătura în copie legalizată dispozitivul hotărârii (art. 280 alin. 2 C. proc. civ.).

Cererea de suspendare se va judeca de instanța de apel. Dispozițiile art. 403 alin. 3 sunt aplicabile (art. 280 alin. 3 C. proc. civ.), ceea ce înseamnă că instanța se pronunță asupra cererii de suspendare a execuției vremelnice prin încheiere care poate fi atacată separat cu recurs.

Suspendarea va putea fi încuviințată numai cu dare de cauțiune, al cărei quantum îl va fixa instanța (art. 280 alin. 4 C. proc. civ.).

Potrivit art. 280 alin. final C. proc. civ., până la dezlegarea cererii de suspendare, aceasta va putea fi încuviințată vremelnic, prin ordonanță președințială, chiar înainte de sosirea dosarului, cu depunerea unei cauțiuni.

2.7. Îndreptarea, lămurirea și completarea hotărârii

2.7.1. Îndreptarea hotărârii

A) Când se poate dispune

Potrivit art. 281 alin. 1 C. proc. civ., erorile sau omisiunile cu privire la numele, calitatea și susținerile părților sau cele de calcul⁵³, precum și orice alte erori materiale⁵⁴ din hotărâri sau încheieri⁵⁵ pot fi îndreptate din oficiu sau la cerere.

---

⁵³ „Dacă cererea de obligare la plata cheltuielilor de judecată nu s-a încuviințat ori instanța a omis să se pronunțe în legătură cu o astfel de cerere, procedura remedierii greșelii pe calea prevăzută de art. 281 C. proc. civ. sau pe cea prevăzută de art. 318 alin. 1 teza I C. proc. civ. este nelegală, deoarece este vorba de o greșeală de judecată, nicidecum de o eroare materială de ordin procedural”- T. Pungă, op. cit., Dreptul nr. 12/2000, p. 61-74.

⁵⁴ „Prin cererea de îndreptare a erorii materiale, reclamanta nu poate obține completarea elementelor de identificare a persoanei pârâtului, cu inițiala tatălui, dacă prin aceasta se urmărește, în realitate, schimbarea persoanei pârâtului din dispozitivul hotărârii judecătorești, supusă îndreptării pe această cale”.- C. A. București, sec. a III-a civilă, dec. nr. 2337/1999, Culegere de practică judiciară în materie civilă pe anul 1999, p. 305; „Faptul că una din persoanele chemate în judecată nu a mai figurat în proces cu ocazia rejudecării cauzei în fond după casare și nici în căile de atac ulterioare, fiind omisă și din dispozitivul acestor hotărâri, nu îndreptățește instanța a cărei hotărâre a devenit irevocabilă să completeze dispozitivul acesteia, în baza unei simple cereri, cu numele persoanei omise. Aceasta

Pentru a fi îndreptate, erorile sau omisiunile nu trebuie să existe neapărat în dispozitivul hotărârii sau al încheierii. În aceeași măsură, sunt supuse prevederilor acestui text și erorile sau omisiunile din practica sau considerente.

Cererea de îndreptare, chiar dacă este privitoare la o hotărâre susceptibilă de executare, **poate fi făcută oricând**, iar nu doar în cadrul termenului de prescripție a dreptului de a cere executarea silită.

Îndreptarea poate fi dispusă la cererea oricărei persoane interesate sau din oficiu.

B) Procedura îndreptării

1. Aspecte privitoare la instanță

Cererea de îndreptare este o cerere incidentală, de competența instanței care a dat hotărârea sau încheierea a cărei îndreptare se urmărește.

Având această natură, ea va fi soluționată de un complet în compunerea prevăzută de lege pentru darea hotărârii în pricina respectivă.

Nu este însă obligatoriu să participe la judecată aceiași judecători care au pronunțat hotărârea, pentru că în această situație nu este aplicabil principiul continuității, care impune ca hotărârea să fie pronunțată de aceiași judecători care au participat la dezbaterile pricinii în fond.

2. Aspecte privitoare la părți

Potrivit art. 281 alin. 2 teza a II-a C. proc. civ., părțile vor fi citate numai dacă instanța socotește că este necesar să dea anumite lămuriri.

Rezultă că regula o constituie necitarea părților.

În procedura îndreptării, părțile se vor numi la fel ca și în pricina în care s-a dat încheierea sau hotărârea în legătură cu care se solicită îndreptarea, tocmai pentru că cererea de îndreptare este o cerere incidentală.

3. Aspecte privitoare la hotărâre

Conform art. 281 alin. final C. proc. civ., îndreptarea se va face în ambele exemplare ale hotărârii.

4. Actul de procedură prin care este soluționată cererea

Potrivit art. 281 alin. 2 teza I C. proc. civ., instanța se pronunță prin încheiere dată în camera de consiliu.

Față de dispozițiile art. 121 alin. final C. proc. civ., numai judecata cererii de îndreptare se face în camera de consiliu. Pronunțarea încheierii are loc în ședință publică.

5. Calea de atac

---

deoarece lipsa numelui acestei persoane din dispozitivul a cărei rectificare se solicită nu reprezintă o eroare materială în sensul art. 281 C. proc. civ., ci rezultatul neparticipării sale ca parte în proces”.- C. A. București, sec. a IV-a civilă, dec. nr. 2743/2000, Culegere de practică judiciară în materie civilă pe anul 2000, p. 297; „Omisiunea instanței de a indica în dispozitivul hotărârii pronunțate, locul situării terenului în litigiu, nu are caracterul unei greșeli materiale, în sensul art. 281 C. proc. civ., întrucât presupune o completare a dispozitivului hotărârii”.- C. A. București, sec. a III-a civilă, dec. nr. 3251/2000, Culegere de practică judiciară în materie civilă pe anul 2000, p. 300; „Înlocuirea numerotării camerelor care i-au fost atribuite recurentei –lotul compus din camerele C 3, C 4 și hol 2- cu C 1 și C 2, camere incluse în lotul pârâtului potrivit notării inițiale, înseamnă de fapt a schimba lotizarea operată de instanță, prin substituirea între ele a unor părți din loturile atribuite părților. În realitate, nu există nici o eroare materială, deoarece nu prezintă relevanță notarea inițială a părților componente ale imobilului din moment ce atribuirea s-a fundamentat pe o altă notare, consemnată de expert, referitoare la întregul imobil supus partajului”.- C. A. Iași, dec. civ. nr. 1250/2000, Jurisprudența pe anul 2000, p. 224.

⁵⁵ „Încheierea prin care s-a dispus suspendarea judecății contestației la executare în temeiul dispozițiilor art. 244 pct. 1 C. proc. civ. - motivat de faptul că s-a formulat cerere de strămutare a judecării cauzei- nu poate fi îndreptată în temeiul art. 281 C. proc. civ., deoarece omisiunea pronunțării asupra cererii de suspendare a executării silită, nu poate fi asimilată unei greșeli materiale ci reprezintă o greșeală de judecată”.- C. A. Iași, dec. civ. nr. 396/1999, Jurisprudența pe anul 1999, p. 183.

Față de dispozițiile art. 281³ alin. 1 C. proc. civ., încheierea pronunțată în temeiul art. 281 C. proc. civ. este supusă acelorași căi de atac ca și hotărârea în legătură cu care s-a solicitat îndreptarea.

Apreciez că și durata termenului de exercitare a căii de atac este cea prevăzută pentru hotărârea a cărei îndreptare s-a solicitat.

2.7.2. Lămurirea hotărârii

Potrivit art. 281¹ C. proc. civ., în cazul în care sunt necesare lămuriri cu privire la înțelesul, întinderea sau aplicarea dispozitivului hotărârii ori acesta cuprinde dispoziții potrivnice, părțile pot cere instanței care a pronunțat hotărârea să lămurească dispozitivul sau să înlăture dispozițiile potrivnice.

Cererea poate fi formulată oricând.

Ca atare, spre deosebire de îndreptare, lămurirea hotărârii poate fi dispusă numai la cererea părților.

Prin lămurirea hotărârii nu poate fi modificat dispozitivul, ci se clarifică, se interpretează doar măsurile dispuse de instanță prin hotărârea a cărei lămurire se dorește.

Cererea se rezolvă de urgență, prin încheiere dată în camera de consiliu, cu citarea părților (art. 281¹ alin. 2 C. proc. civ.).

Încheierea se va atașa la hotărâre, atât în dosarul cauzei, cât și în dosarul de hotărâri al instanței.

Pentru soluționarea acestei cereri, ca de altfel, și a celei de îndreptare, nu se formează un dosar distinct, ci cererea este înregistrată în dosarul în care s-a dat încheierea sau hotărârea vizată.

Față de dispozițiile art. 281³ C. proc. civ., încheierea este supusă acelorași căi de atac ca și hotărârea în legătură cu care s-a solicitat lămurirea.

2.7.3. Completarea hotărârii

A) Categoriile de hotărâri care pot fi completate

Conform art. 281² alin. 1 C. proc. civ., dacă prin hotărârea dată instanța a omis să se pronunțe asupra unui capăt de cerere principal sau accesoriu ori asupra unei cereri conexe sau incidentale, se poate cere completarea hotărârii în același termen în care se poate declara, după caz, apel sau recurs împotriva acelei hotărâri, iar în cazul hotărârilor date în fond după casarea cu reținere, în termen de 15 zile de la pronunțare.

Se procedează la completarea hotărârii numai în caz de *minus petita*, atunci când instanța a omis să se pronunțe asupra unei cereri principale sau accesorii ori asupra unei cereri conexe sau incidentale.

Se poate cere completarea hotărârii și atunci când instanța a omis să se pronunțe asupra cererilor martorilor, experților, traducătorilor, interpreților sau apărătorilor, cu privire la drepturile lor (art. 281² alin. 3 C. proc. civ.).

B) Procedura de judecată

Așa cum rezultă din art. 281² alin. 1 C. proc. civ., **cererea de completare poate fi făcută în același termen în care se poate declara apel sau recurs împotriva hotărârii**, iar în cazul hotărârii date de instanța de recurs după casare cu reținere, în 15 zile de la pronunțare.

Cererea se soluționează de urgență, cu citarea părților, prin hotărâre care se va atașa atât în dosarul cauzei cât și în dosarul de hotărâri al instanței (art. 281² alin. 2 C. proc. civ.).

În lipsa unui text care să prevadă altfel, așa cum fac art. 281 și 281¹, judecata se va desfășura în ședință publică.

Conform art. 281³ C. proc. civ., hotărârea ce se va pronunța este supusă aceluiași căi de atac ca și hotărârea în legătură cu care s-a solicitat completarea. Părțile nu pot fi obligate la plata cheltuielilor legate de completare.

BIBLIOGRAFIE:

1. **M. Tabarca** - *Drept procesual civil*, vol. I, editia a II-a, revazuta si adaugita, Ed. Universul Juridic, Bucuresti, 2008.
2. **V.M. Ciobanu** - *Tratat teoretic si practic de procedura civila, vol. II, Judecata in prima instanta, caile de atac, proceduri speciale, arbitrajul, activitatea notariala*, Ed. National, Bucuresti, 1999.
3. **M. Fodor** - *Drept procesual civil*, vol. II, editia a II-a, revazuta si adaugita, Ed. Universul Juridic, Bucuresti, 2008.
4. **I. Les** - *Tratat de drept procesual civil*, Ed. All Beck, Bucuresti, 2001.
5. **V.M. Ciobanu, G. Boro**i - *Drept procesual civil. Curs selectiv. Teste grila*, ed. 3, Ed. All Beck, Bucuresti 2005.
6. **Codul de procedura civila** actualizat la data de 25.01.2010, Ed. Universul Juridic, 2010.